

OBSAH

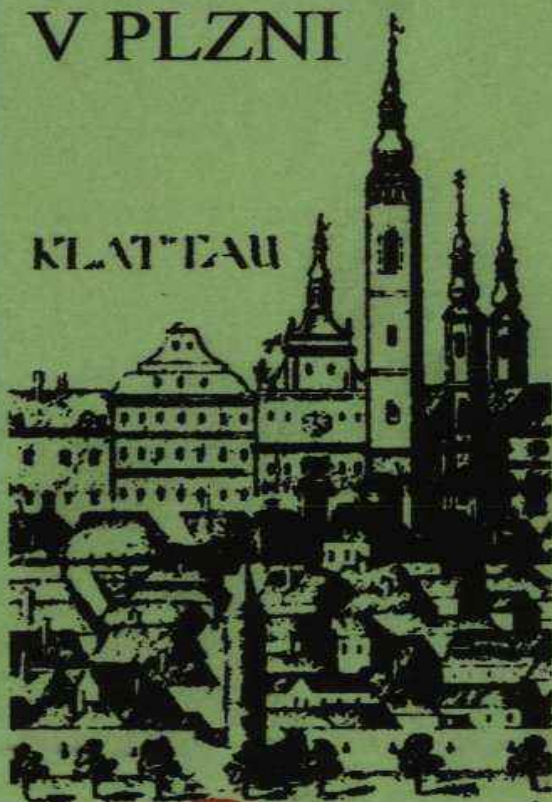
Článek	Označení
Titulní stránka ročenky	2004/01
Obsah	2004/02
Činnost Státního oblastního archivu v Plzni v roce 2004	2004/03
Činnost státních okresních archivů v roce 2004	2004/04
Personální stav SOA Plzeň v roce 2004	2004/05
Přehled zaměstnanců SOA Plzeň v roce 2004	2004/06
Vybrané ekonomické ukazatele Státního oblastního archivu v Plzni k 31. 12. 2004	2004/07
Přehled množství a zpracovanosti archivních fondů ve Státním oblastním archivu v Plzni za rok 2004	2004/08
Přehled archivních pomůcek zanesených do evidence JAF v roce 2004	2004/09
Bibliografie pracovníků Státního oblastního archivu v Plzni za rok 2004	2004/10
Zprávy a informace	
Archiv města Cheb – několik poznámek k nejstarším dějinám jeho pořádání - <i>Karel Halla</i>	2004/11
Cesta mladého hraběte Ludvíka Alfréda Viktorína Windischgrätze do Japonska před sto lety - <i>Ladislava Váňová</i>	2004/12
Aplikace Elektronický archiv a internetové stránky podnikového archivu Sokolovské uhelné, a.s., Sokolov - <i>Petr Beran, Dana Jiskrová, Marie Aubrechtová</i>	2004/13
K inventarizaci fondu Archiv města Horšovský Týn - <i>Marie Bretlová</i>	2004/14
Národnostní vývoj panství kladrubského kláštera v 16. a 17. století (Příspěvek ke studiu poněmčování západních Čech) - <i>Radka Kinkorová</i>	2004/15
Písemnosti státních notářství - <i>Jan Edl</i>	2004/16
Fondy regionální správy 19.století – Krajská vláda Cheb a Krajský úřad Cheb - <i>Ludmila Novotná</i>	2004/17
Majetkové podstaty pozemkových reforem a jejich dokumentární hodnota - <i>Petr Hubka</i>	2004/18
Některé problémy pořádání archivních fondů měst do roku 1945 - <i>Karel Waska</i>	2004/19
O nejstarší karlovarské kronice - <i>Antonín Mařík</i>	2004/20
Poznámka k pozemkovým knihám ve fondech archivů měst - <i>Vladimír Vlasák</i>	2004/21
Postřehy z přednášek Bertranda Lavedrina - <i>Miroslava Bauzová, Pavla Karásková</i>	2004/22
Propagační grafika z dob socialismu ve fondu KV KSČ Plzeň - <i>Michael Pešířák</i>	2004/23
Specifika fondů AM Rabí, AM Kolinec a AM Hory Matky Boží - <i>Michal Tejček</i>	2004/24
Sběrné středisko pro odsun Němců v Novém Sedle - <i>Eva Vlasáková</i>	2004/25
Adresář SOA Plzeň	2004/26
Tiráž	2004/27

ROČENKA

2004

STÁTNÍHO
OBLASTNÍHO
ARCHIVU
V PLZNI

KLATŮV

in der Königreich Stadt Klattau

Státní oblastní archiv v Plzni
2005

Obsah

Činnost Státního oblastního archivu v Plzni v roce 2004.....	4
Předarchivní péče a zpracování archiválií.....	6
Evidence a ochrana archiválií	8
Využívání archiválií.....	8
Řízení archivu, hospodářsko-správní agenda	9
Činnost státních okresních archivů v roce 2004.....	10
Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně.....	10
Státní okresní archiv Cheb.....	12
Státní okresní archiv Karlovy Vary.....	15
Státní okresní archiv Klatovy.....	16
Státní okresní archiv Plzeň-jih se sídlem v Blovicích	18
Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích.....	19
Státní okresní archiv Rokycany	21
Státní okresní archiv Sokolov se sídlem v Jindřichovicích	24
Státní okresní archiv Tachov.....	26
Personální stav SOA Plzeň v roce 2004.....	29
Stav zaměstnanců Státního oblastního archivu v Plzni v roce 2004.....	30
Vybrané ekonomické ukazatele Státního oblastního archivu v Plzni za rok 2003.....	36
Vybrané ukazatele z bilance k 31.12.2004 (údaje v tis. Kč).....	36
Čerpání rozpočtu v roce 2004 v SOA celkem (údaje v tis. Kč).....	36
Čerpání rozpočtu na věcné výdaje v roce 2004 podle vnitřních org. jednotek (údaje v tis. Kč).....	37
Přehled investic v SOA v Plzni v roce 2004 (údaje v tis. Kč).....	37
Přehled množství a zpracovanosti archivních fondů ve Státním oblastním archivu v Plzni k 31. 12. 2004. 38	
Státní oblastní archiv v Plzni.....	39
Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně.....	40
Státní okresní archiv Cheb.....	40
Státní okresní archiv Karlovy Vary.....	40
Státní okresní archiv Klatovy.....	41
Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích.....	42
Státní okresní archiv Rokycany.....	42
Bibliografie pracovníků Státního oblastního archivu v Plzni za rok 2004.....	45
Zprávy a informace.....	53
Archiv města Cheb několik poznámek k nejstarším dějinám jeho pořádání.....	54
Cesta mladého hraběte Ludvíka Alfréda Viktorína Windischgrätze do Japonska před sto lety.....	57
Aplikace Elektronický archiv a internetové stránky podnikového archivu Sokolovské uhelné, a.s., Sokolov..	60
K inventarizaci fondu Archiv města Horšovský Týn.....	62
Národnostní vývoj panství kladrubského kláštera v 16. a 17. století.....	65
Písemnosti státních notářství.....	72
Fondy regionální správy 19.století – Krajská vláda Cheb a Krajský úřad Cheb.....	76
Majetkové podstaty pozemkových reforem a jejich dokumentární hodnota.....	81
Některé problémy pořádání archivních fondů měst do roku 1945.....	86
O nejstarší karlovarské kronice	91
Poznámka k pozemkovým knihám ve fondech archivů měst	94
Postřehy z přednášek Bertranda Lavedrina.....	99
Propagační grafika z dob socialismu ve fondu KV KSČ Plzeň.....	100
Specifika fondů AM Rabí, AM Kolinec a AM Hory Matky Boží.....	103
Adresář Státního oblastního archivu v Plzni.....	108

Činnost Státního oblastního archivu v Plzni v roce 2004

Koncepce rozvoje činnosti vycházela v roce 2004 z kritického posouzení dosavadních výsledků práce a jejích podmínek v rámci celé organizační složky státu Státní oblastní archiv v Plzni. Důraz byl přitom kladen na několik hlavních úkolů: intenzivnější zpracování archiválií, zejména inventarizaci archivních fondů a vyhotovování základních archivních pomůcek, komplexní zpracování knihovních fondů v elektronické evidenci programu Clavius, hledání možností k odstranění nevyhovující situace v péči o fyzický stav archiválií a pracovních podmínek u některých pracovišť, teoretické a technické zajištění výstavby kompletní informační sítě a vytvoření dobrých podmínek pro provádění konzervace a restaurace archiválií, zejména v plzeňské konzervační dílně.

Nejen při skartačním řízení, ale dosti systematicky se archivy věnovaly kontrolní a metodické práci pozitivně ovlivňující stav spisové služby původců. Posoudily celou řadu spisových a skartačních řádů a plánů institucí v archivním dohledu a ke zvýšení účinnosti tohoto působení přikročily v některých případech i k využití institutu státní kontroly (u Městského úřadu Nepomuk, Manětín a Město Touškov).

Výsledky práce při zpracování archiválií nadále ovlivňovala skutečnost, že bylo nutno posoudit ještě značný počet starších konceptů archivních pomůcek, které se nahromadily u SOA v Plzni, a dokončit zpracování čistopisů archivních pomůcek, jejichž koncepty byly posouzeny v roce 2003 za minulé léta. Přesto byla novému poradnímu orgánu ředitele SOA pro archivní teorii a praxi předložena k posouzení větší část v roce 2004 konceptně připravených archivních pomůcek zpřístupňujících dalších skoro 1058 bm nově zpracovaných archiválií. Na plnění těchto úkolů výrazněji než v předcházejících letech participovala všechna pracoviště provádějící přímou správu archivních fondů a tempo zpracování archiválií výrazně převýšilo i při zvýšeném úsilí na dokončování archivních pomůcek zpracovávaných v minulých letech rozsah přílivu nového archivního materiálu (cca 530 bm). Toliko adjustační práce na čistopisech archivních pomůcek dokončených v závěru roku 2004 způsobily, že tyto skutečné výsledky zpracovatelské činnosti se promítnou do evidence stavu archivního fondu a jeho zpracovanosti v úplnosti až v prvních měsících roku 2005.

Průběžného vedení evidence archivního fondu se dotklo zavádění nové verze její elektronické podoby v programu PEvA a nově byla zpracovávána elektronická evidence archivních pomůcek uložených v SOA v Plzni.

Velmi podstatnou záležitostí dlouhodobého řešení zůstaly nadále nevyhovující podmínky, které pro péči o fyzický stav archiválií a práci s archivním materiálem skýtá kvalita některých depozitářů archivních pracovišť. Obecně stanoveným klimatickým podmínkám pro uložení archiválií a zčásti i bezpečnosti práce vykonávané při jejich správě neodpovídají především depozitní prostory pro uložení archivního materiálu 1. oddělení a žlutické pobočky SOA v Plzni a státních okresních archivů Karlovy Vary, Plzeň-jih a Sokolov. Ani během roku 2004 se nepodařilo kritický stav těchto podmínek na uvedených pracovištích SOA zásadně

změnit - zlom v otázce výstavby nové archivní budovy v Plzni navzdory připravenému pozemku v uplynulém roce nenastal a vzhledem k upřednostnění výstavby Moravského zemského archivu v Brně se definitivní řešení nedostatku ukládacích prostor opět odsouvá. Pro další období zůstává řešení ukládacích podmínek klíčovým problémem dotýkajícím se činnosti celé organizační složky státu. Snaha o řešení následků ne vždy vyhovujícího stavu péče o archiválie se výrazněji projevila pouze v soustavném doplňování technického vybavení konzervační dílny v Horšovském Týně a kompletní modernizaci konzervátorského pracoviště v Plzni.

Poněkud mimořádná situace na úseku zpracování archiválií a komplikace v zajišťování fyzické péče o archivní materiál se vážněji nedotkly vcelku široké agendy využívání archivních fondů. Vedle mimořádného postavení plzeňského pracoviště, kde převládají genealogická badatelská témata, si rozsáhlejší badatelské využití udržely archivy, u nichž se do zájmu badatelů promítají nejen obsahové kvality jejich fondů, ale do značné míry ji ovlivňuje i geografická poloha a prostředí těchto pracovišť. Mimo badatelskou agendu vynaložily archivy značnou práci na vyřizování veřejné poptávky po rešerších a také kopiích archiválií pro úřední a další účely. Zvláštní oblast pořizování reprodukcí archiválií tvořilo vyhotovování zajišťovacích a studijních kopií u 4. oddělení SOA v Plzni.

Nejednotnost v základním zpracování knihovních fondů u jednotlivých pracovišť řešilo komplexní zavedení jejich elektronického zpracování v programu Clavius. Jeho databáze byla zejména u archivů, kde až dosud elektronický typ zpřístupnění knihoven nebyl zaveden, intenzívně naplňována. Ostatní pracoviště se pak zabývala převodem databází z jiných knihovnických zpracovatelských programů do tohoto nového programového zpracování. K seznámení knihovníků s programem se uskutečnily dva semináře - v Karlových Varech 20. 5. a v Tachově 22. 6. a o jednotných zásadách práce jednal následný seminář knihovníků v Tachově 21. 10. 2004. Inspiraci pro svoji práci nabrali příslušní pracovníci i při exkurzích do Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje a knihovny Západočeského muzea.

Řadu dílčích akcí na zkvalitnění stavební a technické vybavenosti jednotlivých archivních pracovišť doplnilo jako jeden z hlavních úkolů roku 2004 koncepční a technické zajištění vybudování jednotného elektronického informačního systému v SOA v Plzni, jež zásadně změnilo komunikační strategii mezi roztroušenými pracovišti této organizační složky státu.

V rámci legislativních změn prošli pracovníci vykonávající předarchivní péči školením k výkonu státní kontroly v archivnictví (Praha 13. 5. 2004) a zájemci se účastnili školení v SÚA zaměřeného na správní řízení a přestupkový zákon. V prosinci pak byli všichni archiváři seznámeni s novým archivním zákonem č. 499/2004 Sb. Několik pracovníků využilo možnosti rozšíření znalostí v práci s výpočetní technikou formou kursů pořádaných Institutem pro místní správu v Benešově.

Jak ukazuje přehled bibliografie, navzdory množství jiných úkolů se pracovníci všech archivů podíleli drobnějšími i rozsáhlejšími publikačními výstupy na prezentaci svých pra-

covišť i v nich uloženého archivního bohatství. Zmínit je třeba podíl tří pracovníků plzeňské centrály SOA na kolektivním díle Dějiny Plzně v datech, které představuje nejvýznamnější počín regionální historiografie věnovaný západočeské metropoli v posledních letech. Mezi okresními archivy je nutné vyzdvihnout Cheb a Sokolov, přičemž v prvním případě se jako již tradičně u tohoto pracoviště kladně projevila spolupráce s německými kolegy a v druhém s úřady měst a obcí při postupném zpracovávání monografií k jednotlivým sídlům sokolovského okresu. SOkA Karlovy Vary pak vydal mj. již 10. svazek sborníku Minulostí Karlovarska.

Za účelem zlepšení odborné úrovně pracovníků a metodické kvality jejich práce se uskutečnily dvě akce vlastního studijního programu SOA v Plzni - seminář ke zpracování fondů archivů měst v Klatovech 1. 6. 2004 a seminář západočeských archivářů k aktuálním otázkám archivnictví konaný 11. – 13. 10. 2004 v Nečtinech. Vzhledem k tomu, že četné prezentované příspěvky si podle našeho názoru zaslouží trvalejší paměť než jedno konferenční odpoledne, rozhodli jsme se věnovat autorskou část letošní ročenky z převážné části výběru z toho, co zaznělo na uvedených akcích. Věříme, že alespoň některá témata zaujmou i čtenáře z archivů mimo naši oblast.

Předarchivní péče a zpracování archiválií

I v uplynulém roce pokračovaly běžné úkoly, mezi které patří vedení evidence spisoven orgánů, organizací, zařízení a podnikatelských subjektů náležejících péči 1. oddělení SOA. S využitím Registru organizací ČSÚ byla prováděna diferenciací archivního dohledu nad jednotlivými organizacemi mezi státním oblastním archivem, státními okresními archivy a Archivem města Plzně a zpracování a rozdělování výpisů z Obchodního rejstříku Krajského soudu Plzeň. Stranou nezůstala problematika spisové služby u krajských úřadů, archiv se podílel na připomínkování návrhu metodického návodu pro tvoření jejich spisového a skartačního plánu a konkrétní otázky byly projednávány ve spisovně KÚ Karlovy Vary. Pokračovalo i získávání písemných pozůstalostí. V rámci 1. oddělení byly provedeny organizační změny, kdy činnosti v uvedených oblastech převzali noví pracovníci – předarchivní péče byla rozdělena mezi Mgr. Eisenhammera a PhDr. Řeháčka, agendu písemných pozůstalostí převzala po odcházející Mgr. Petrášové Mgr. Novotná. Bylo posouzeno 27 návrhů na skartaci písemností, ve všech případech byly realizovány archivní prohlídky písemností navržených ke skartaci, při nichž byla konzultována konkrétní problematika jednotlivých spisoven a prováděna kontrola jejich činnosti. Dále proběhla tři mimoskartační řízení, v rámci kterých posuzovala nabídnuté písemnosti nákupní komise SOA. Mimo to vyřídila 13 běžných skartací bez odborné archivní prohlídky klatovská pobočka, obdobně i žlutická pobočka vyřídila skartační návrhy od tří zemědělských podniků.

Pořádání písemností bylo zaměřeno na soudní fondy, dosud neuspořádané fondy KSČ i další typy fondů. J. Jelen dokončil inventarizaci fondů Soud mládeže (krajský) Klatovy a Soud mládeže (okresní) Klatovy; koncept inventáře je připraven k posouzení. Dále byl schválen jím

vytvořený inventář k fondu Pojišťovací soud Klatovy. M. Pešťák pokračoval ve zpracování Sbírky matrik západních Čech, vyhotovil čistopisy 523 inventarizačních karet a zpracoval tak přibližně 21 bm matričních knih, kromě toho dokončil inventarizaci fondů KSČ – krajský výbor Karlovy Vary a KSČ – podnikový výbor n.p. ŠKODA Plzeň a zpřístupnil tak stranické fondy o celkovém rozsahu téměř 24 bm. K. Waska se ve spolupráci s klatovskou pobočkou věnoval pořádání fondu Rodinný archiv Coudenhove, ze kterého zpracoval 10,9 bm. M. Eisenhammer odevzdal koncept inventáře k fondu Západočeské konzumní družstvo Plzeň a spolu s J. Jelenem pořádal fondy pracovních a sběrných středisek Karlov I a II a internačních středisek v Mirošově a Třemošné. Z písemných pozůstalostí uspořádala L. Petrášová dodatek k fondu PP Mirvald a L. Novotná uspořádala části fondů PP Vlach, PP Haubert a PP Bukovský. Pracovnice klatovské pobočky se věnovaly pořádání rodinných archivů Koc, Perger, Müller, Mattausch, Heidler a Unterrichter, velkostatkových fondů Újezd Sv. Kříže, Kanice, Nové Sedliště, Staré Sedliště a Horažďovice a fondů státních statků Křimice, Všeruby, Přestice, Úlice, Rokycany, Hostouň, Domažlice, Poběžovice, Dešenice a Sušice a Agrokombinátu Tachov. K části uvedených fondů již byly inventáře schváleny, u dalších se nacházejí v konceptu. Během roku proskartovali archiváři žlutické pobočky fond Likvidované živnosti Karlovarska, prozatím bylo zpracováno 280 bm tohoto rozsáhlého korpusu. Dále vypracovali a odevzdali tři čistopisy inventářů (Rodinný archiv Berchemů, Velkostatek Stružná, Západočeský lesní průmysl Karlovy Vary) k archiváliím o celkovém rozsahu cca 40 bm.

Do evidence 1. oddělení byly zaznamenány všechny změny související se změnou stupně zpracovanosti archiválií, do evidence PEvA byly doplněny údaje o archivních fondech uložených v podnikových archivech ŠKODA Plzeň, Plzeňský Prazdroj a Sokolovská uhelná. První oddělení přijalo 68 přírůstků o rozsahu 177,7 bm (z toho 98,75 bm od hospodářských a podnikatelských subjektů), úbytek představoval 25,8 bm. V souvislosti s přesuny archiválií byla provedena aktualizace lokačního plánu.

Pokračovalo zpracování soupisu pečeti po roce 1526, L. Novotná zanesla do počítačové databáze 421 nových záznamů.

Z odborných aktivit jednotlivců zaslouží zmínku příspěvek K. Wasky na konferenci Archivy v mezinárodním kontextu na téma rekapitulace bohemikálních výzkumů v Bavorském hlavním státním archivu v Mnichově, dále pracovníci vystoupili s odbornými příspěvky na semináři Státního ústředního archivu v Praze Museli pracovat pro Říši (Eisenhammer) a na seminářích pořádaných SOA Plzeň v Klatovech (Waska) a Nečtinech (Novotná, Řeháček, Wasková, Eisenhammer). E. Wasková a E. Janouškovcová se podílely na přípravě výstavy k česko-francouzským obchodním a průmyslovým vztahům, která se uskutečnila na jaře 2004 ve francouzském Roubaix. L. Váňová pronesla dvě přednášky pro historický spolek v Bezručicích.

Archiv umožnil odbornou praxi třem studentkám Střední školy dr. Švejcara.

Péče o archivy v oblasti byla realizována vůči podnikovým archivům. Proběhlo 11 instruktážních dohlídek v podnikových archivech, SOA měl zastoupení při státní kontrole provedené v podnikovém archivu ŠKODA Plzeň odborem archivní správy MV. Bylo provedeno 7 připomínkových řízení a konzultací k návrhům spisových, skartačních a archivních norem podniků a společností, vyřízeno 136 návrhů na vyřazení obyčejných písemností a posouzeny dvě archivní pomůcky z podnikových archivů.

Evidence a ochrana archiválií

Celkem spravoval ke konci roku 2004 SOA Plzeň včetně obou poboček 1244 archivních fondů (bez depozitních smluv), během roku 22 fondů přibylo a 7 ubylo. V evidenci je 369 archivních pomůcek, během roku jich 22 přibylo a 1 byla vyřazena. Krajská evidence vykazovala ke konci roku 1067 zapsaných pomůcek. Fotodílna pokračovala v pořizování zajišťovacích a studijních reprodukcí matrik, celkem vytvořila 46 627 mikrosnímků a v rámci digitalizace archiválií 1878 digitálních snímků listin a skleněných diapositivů. Zabezpečovací mikrofilmy matrik byly převezeny ze Žlutic do Plas, kde jsou pro jejich uložení lepší podmínky. Plzeňská konzervátorská dílna zcela zrestaurovala pět knih a opravu jedné dokončila po dodatečném odkyselení v SÚA Praha, dále zrestaurovala 10 listin a 5 pečeti z fondu Premonstráti Teplá. Mnoho úsilí si vyžádala příprava rekonstrukce a nového zařízení tohoto pracoviště, které po dokončení úprav v roce 2005 konečně umožní pracovat v důstojných podmínkách a moderními metodami. Konzervátorky se zúčastnily několika seminářů a školení včetně stáží v konzervační dílně v Horšovském Týně.

Využívání archiválií

Badatelnu plzeňské centrály navštívilo během roku 633 badatelů, z toho 184 cizinců. Tito badatelé vykonali 2 703 badatelských návštěv, celkový počet návštěv byl 3 235. K posílení dozoru v badatelně byly využity brigádnice a praktikantky. Klatovská pobočka zaznamenala 341 badatelských návštěv 113 badatelů, ve Žluticích badalo 61 badatelů při 262 badatelských návštěvách.

Čtvrté oddělení vyřídilo 720 žádostí o pátrání v úředních a soukromých záležitostech a pořídilo pro žadatele 382 opisů, výpisů a kopií z archiválií, zejména pro matriční doklady. Pro soukromé žadatele bylo vyhotoveno 5 140 kusů kopií, za které bylo vyúčtováno včetně fotoprací celkem 59 186 Kč. Rešerše zpracovávané pobočkami se týkaly v převážné míře restitučních a majetkových záležitostí, státního občanství a nuceného nasazení Poláků.

Začalo převádění knihovny do elektronického systému Clavius, během roku bylo započteno 2064 knih v centrále, 100 v klatovské a 550 ve žlutické pobočce. Zakoupeno bylo 293 nových svazků. Intenzivně se rozběhla spolupráce knihovníků z jednotlivých archivů oblasti. Knihovník Petr Kolář se stal odborným garantem zavádění programu Clavius, proběhlo interní školení knihovníků a exkurze do Studijní a vědecké knihovny a knihovny Západočeského muzea.

Řízení archivu, hospodářsko-správní agenda

Z významných nákupů investičního charakteru je možné zmínit doplnění autoparku centrály SOA jedním osobním automobilem Škoda Fabia; centrála má tak nyní dvě auta, z nichž jedno slouží prakticky výhradně potřebě hospodářsko-správního oddělení a druhé pro jízdy spojené s archivní činností. Významnými a potřebnými doplňky fotografické dílny se staly duplikační kopírka mikrofilmů a mikrofilmový scanner, které zejména do budoucna umožní další zrychlení a zkvalitnění prací na vytváření studijních a zálohových kopií nejcennějších a nejčastěji využívaných archiválií. Pro údržbu travnatých ploch na pozemku žlutické pobočky byla pořízena nová sekačka.

V rámci sjednocování informačních systémů ve státní správě bylo vedení personální agendy zahájeno od 1. ledna 2004 v novém počítačovém programu EKIS II.

Činnost státních okresních archivů v roce 2004

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně

Předarchivní péče byla v uplynulém roce věnována především oběma městským úřadům s rozšířenou působností, tedy MÚ Domažlice a MÚ Horšovský Týn. U obou institucí byla provedena odborná archivní prohlídka a stanoven postup při budoucím vyřazování písemností. Na MÚ Horšovský Týn bylo konzultováno zřízení spisovny v adaptovaných prostorách městského úřadu a následné přemístění písemností s dosud neprošlou skartační lhůtou ze staré spisovny MÚ. Skartační řízení s odbornou archivní prohlídkou bylo provedeno u Obecního úřadu Blížejov, všechna ostatní řízení byla provedena pouze písemně. Celkem se uskutečnilo 25 skartací u státních a samosprávných institucí a písemností zaniklých firem uložených v soukromé spisovně S.V.I. Rubikon s.r.o., do archivu bylo převzato 4,50 bm písemností, od firem 0,17 bm. Státní kontrola nebyla provedena u žádné instituce.

Zpřístupňovací práce pokračovaly dokončením inventářů k fondům inventarizovaným v předcházejících letech, a to Archiv města (AM) Horšovský Týn o rozsahu 42,5 bm, jehož pomůcka byla schválena, stejně tak jako u fondu ONV Domažlice do roku 1960 a Archivu města Klenčí pod Čerchovem. V průběhu roku byly zinventarizovány ještě další tři fondy, a to AM Poběžovice, AM Hostouň a AM Všeruby, jejich inventáře dosud procházejí schvalovacím procesem. Pokračovala inventarizace rozsáhlého fondu ONV Domažlice po r. 1960 a AM Staňkov. Zpřístupňovací práce začaly na rozsáhlém fondu AM Domažlice, prozatím došlo na archivní zpracování 310 knih městské a finanční správy a městského soudnictví do roku 1850 a spisů z let 1930-1945.

V rámci pořádacích prací došlo mj. na rozřazení materiálů převzatých koncem roku 2003 z České národní banky v Plzni, které náležely do fondů JZD, uspořádání 2,7 bm matričních písemností převzatých v r. 2002 z Okresního úřadu Domažlice a 12,4 bm zápisů rady a pléna jednotlivých MNV ve fondu ONV Domažlice. Mgr. Radka Kinkorová při pořádání AM Staňkov katalogizovala nejstarší písemnosti tohoto fondu a vytvořila 722 katalogizačních záznamů. Pomocné práce v archivu pomáhali zajišťovat brigádníci placení z OOV a vykonavatel civilní služby, z fondů OOV bylo dále financováno zhotovení 100 pozitivů ze skleněných negativních desek zobrazujících Horšovský Týn ve 30. letech 20. století.

Ke konci roku 2004 pečoval archiv o 1530 fondů obsahujících 2 810 bm písemností. V roce 2004 bylo zaevidováno 4,15 bm přírůstků získaných skartací a v nepatrném množství delimitací. Mezi nejvýznamnějšími přírůstky je třeba jmenovat delimitaci 13 pergamenových listin ze Státního ústředního archivu Praha do fondu AM Všeruby. Cenný byl rovněž přírůstek získaný koupí do fondu AM Poběžovice - listina Ferdinanda III. z r. 1655. Přírůstek od hospodářských subjektů představoval 0,17 bm, naopak delimitováno bylo 0,35 bm písemností do klatovské pobočky SOA Plzeň. Uložení písemností je zajištěno ve čtyřech klimatizovaných depozitářích, které umožňují dodržovat optimální hodnoty teploty a vlhkosti. Konzervační díl-

na pokračovala v konzervaci a restaurování vytypovaných archiválií, a to nejen vlastních, ale i pro jiné okresní archivy v rámci SOA Plzeň (Tachov, Sokolov, Plzeň-jih, Plzeň-sever, Rokycany) a dále pro SOkA Příbram. Opravy se dočkalo 13 knih včetně vazby, 17 pergamenových a 3 papírové listiny, 18 voskových pečeti, 48 map a 1850 kusů aktového materiálu.

Během roku zaznamenal archiv 583 návštěv, z toho 89 badatelů (172 badatelských návštěv). Jako v předcházejících letech byl největší zájem o kroniky, zejména obecní, žádané byly sčítací operáty, fondy archivů měst, obcí a škol, Okresní úřad Domažlice I a ONV Horšovský Týn a Domažlice. Pro pozemkový úřad a pozemkový fond byly vyhledávány doklady k objasnění majetkových záležitostí, na žádost občanů byla vystavována potvrzení o návštěvě školy, o zaměstnání pro důchodové řízení, potvrzení o státním občanství, bydlišti. Celkem bylo vypracováno 237 rešerší a pořízeno 109 výpisů nebo opisů archiválií. Pořízeno bylo 916 kopií archiválií pro správní a badatelské účely. Ve 32 případech byl zapůjčen archivní materiál úřadům státní správy a samosprávy.

SOkA Domažlice – nádvoří archivu.

Odborní pracovníci archivu publikovali v regionálním týdeníku Domažlicko 10 příspěvků o zajímavých archiváliích, jednotlivinách i souborech, uložených v archivu. Zajímavosti z fondu AM Staňkov publikovala Radka Kinkorová v místním periodiku Staňkovsko. Pro obec Černíkov napsala Věra Steinbachová historii obce, dva příspěvky publikovali Věra Steinbachová a Tomáš Fencel v Ročence SOA v Plzni 2003.

Archiv v roce 2004 navštívili při celkem pěti exkurzích studenti Střední integrované školy v Horšovském Týně a žáci základních škol Horšovský Týn a Domažlice. Do archivu zavítali také členové Rotary klubu Klatovy, kterým byl podán odborný výklad o archivu a předvedena práce v konzervační dílně. Jedna posluchačka historie Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích absolvovala v archivu předepsanou praxi. Na žádost obce Postřekov konzultovala ředitelka zařízení obecní pamětní síně. Při příležitosti získání znaku a praporu byla dále uskutečněna přednáška o historii obce.

Archivní knihovna obsahovala ke konci roku celkem 18 702 svazků. Za rok 2004 byla obohacena o 289 svazků za 43 365 Kč. Pomocí Knihopisu je evidováno 2 895 svazků, za rok 2004 bylo v elektronické evidenci Clavius zapsáno 356 svazků.

V průběhu roku došlo v archivu k jedné personální změně v souvislosti s odchodem konzervátorky ing. Lucie Šimkové na mateřskou dovolenou. K 1. 2. 2004 byla po dobu její nepřítomnosti přijata Pavla Karásková, která má archivní kurs a praxi v archivu. Pracovníci archivu využili možnosti počítačových školení v Benešově a vzdělávacích akcí pořádaných Státním ústředním archivem, dále školení k programu Clavius, exkurze do knihovny Západočeského muzea. Specializovaných seminářů a workshopů se účastnily pracovnice konzervátorské dílny, které mj. absolvovaly odbornou stáž na konzervátorském pracovišti SOA Třeboň, SOA Praha a SOkA Kroměříž. Ředitelka archivu se účastnila exkurze do nizozemských archivů pořádané Českou informační společností a exkurze po archivech jižní a severní Moravy a Slezska pořádané Českou archivní společností. Badatelna archivu byla během roku vybavena novým nábytkem, v rámci obnovy zařízení získal archiv dva nové počítače a osobní automobil Škoda Fabia-kombi.

Státní okresní archiv Cheb

Během roku bylo provedeno celkem 21 odborných archivních dohlídek a instruktáží, většinou u školských a vzdělávacích zařízení, dále u obecních úřadů Okrouhlá a Drmoul a městských úřadů Mariánské Lázně a Lázně Kynžvart. Proběhlo celkem 72 skartačních řízení, z toho 8 s odbornou archivní prohlídkou. Osmi subjektům archiv připomínkoval návrhy spisových norem, mimo jiné pěti školským zařízením, Úřadu práce v Chebu a Obecnímu úřadu Drmoul.

V rámci pořádacích prací bylo celkem 49,66 bm archiválií inventarizováno a 1,77 bm uspořádáno, pomůcky k části zpracovaných fondů se však dosud nacházejí v připomínkovém řízení. Mezi inventarizovanými fondy byl největší Židovská náboženská obec Cheb, dále se jednalo o 9 fondů MNV, 20 ZDŠ, Standesamt Františkovy Lázně, Landrát Mariánské Lázně, archivy obcí Podhradí a Závišín, farní úřad Hranice, Haberzettlova sbírka fotografií a některé další menší fondy. Nově zaevidováno bylo osm pomůcek k dokončeným fondům – Úřední soud Cheb a sedm rodinných a osobních pozůstalostí. Hrubé roztřídění bylo provedeno u částí fondů ONV Cheb, Landrát Aš a Sbírka školských zpráv v celkovém rozsahu 195,80 bm; v rámci inventarizace rozsáhlých fondů Landrát Aš, Sbírka školských zpráv, Okresní nemocenská pojišťovna Mariánské Lázně aj. bylo inventarizováno 86,22 bm, ovšem zatím bez dokončeného konceptu pomůcky. Katalogizace pečeti postoupila o 230 kusů.

Ze 155 zaevidovaných jednotlivých přírůstků šlo z velké části o drobné dodatky k fondům JZD převzaté od České národní banky Plzeň, celkový nárůst množství archiválií představuje 20,70 bm, úbytek delimitací 0,08 bm. Přibýlo 39 nových fondů, celkem má archiv 1165 fondů.

V rámci ochrany archiválií pokračovala digitalizace tří fotografických sbírek. Dále byla provedena digitalizace historických a stavebních plánů Chebu a Františkových Lázní, historických fotografií Františkových Lázní a soudobé fotodokumentace Chebu. Pro badatelské účely vyhotovil archiv 487 ks zpoplatněných kopií.

Badatelnu SOKA Cheb navštívilo během roku 125 badatelů při 265 badatelských návštěvách. V osmi případech byly zapůjčeny archiválie do jiných archivů, naopak z pěti byly vypůjčeny do Chebu. Pracovníci archivu vyřídili 251 rešerší. Zvyšuje se zájem o internetovou stránku archivu, kterou navštívilo v loňském roce 6 250 zájemců. Badatelé také využívají možnost výběru a objednání archiválií podle databáze inventářů.

Archiv byl opět hlavním spolupořadatelem jarního a podzimního pracovního semináře archivářů a muzejníků v rámci Euregia Egrensis. Pracovníci archivu se výrazně spoluautorsky podíleli na výstavách o malíři Fritz Ledererovi v Okresní knihovně v Chebu (Jitka Chmelíková), výstavách „Zkuste si to bez papíru“ v Chebu a „Vřídelní kámen“ v Marktrechwitz (Karel Halla – spolupráce na katalogu). PhDr. Jaromír Boháč se podílel na dalších prezentacích výstavy „130 let chebského muzea“, které proběhly v červnu 2004 ve Windischesenbachu a v srpnu 2004 ve Wendlingenu. Jitka Chmelíková pronesla na „Chebských rozhovorech“ přednášku o malíři Davidu Friedmanovi, na kongresu SVU v Olomouci příspěvek o klavíristovi Rudolfo Serkinovi a oslavách 100. výročí jeho narození v Chebu a u příležitosti odhalení pamětní desky na místě zaniklé chebské synagogy přednášku o historii chebské židovské obce. Ředitel archivu PhDr. Jaromír Boháč vystoupil s přednáškou o chebských pomnicích na semináři univerzity ve Freiburgu, pro Historický spolek pro Oberfranken v Bayreuthu přednesl přednášku Cheb v proměnách času. Karel Halla se zúčastnil s příspěvkem o archivním fondu města Cheb semináře státního oblastního archivu k pořádání fondů archivů měst v Klatovech.

V rámci zpracování knihovního fondu bylo katalogizováno 450 přírůstkových čísel (322 knih a 128 ročníků periodik). V nové evidenci pomocí programu Clavius bylo zpracováno 631 přírůstkových čísel publikací.

Kromě předepsaných revizí představovalo největší stavební zásah v archivu dokončení rekonstrukce elektrického vedení v depozitní budově č. 5-7 a následné malířské a natěračské práce.

Oproti počátečnímu stavu 17 zaměstnanců pracovalo ke konci roku v archivu jen 15. Pracovní poměr byl ukončen v rámci snižování počtu pracovníků dohodou s údržbářem-řidičem A. Vytlačilem a uklízečkou Z. Feksovou.

Průčelí hlavní budovy Státního okresního archivu Cheb.

Státní okresní archiv Karlovy Vary

V rámci zavádění elektronické spisové služby Athena na Magistrátu města Karlovy Vary proběhlo u 19 odborů celkem 29 metodických osobních instruktáží pro pracovníky spisoven, dále 4 hromadná školení k vedení spisové služby, dvě speciální školení pro odbor kanceláře primátora a odbor investic a poučení vedoucích představitelů města o základech spisové služby. Státní kontrola u hospodářských a podnikových subjektů nebyla prováděna.

V roce 2004 bylo uskutečněno celkem 53 skartačních řízení, z toho 11 s odbornou archivní prohlídkou - u městských úřadů Ostrov (4x), Toužim, ObÚ Merklín, ZŠ Karlovy Vary ul. U Trati 9 (2x – ukončení činnosti), SOU stravování a služeb K. Vary, Pedagogického centra K. Vary a Nemocnice Karlovy Vary s.r.o. Byl dokončen svoz písemností MěstNV Ostrov (1,92 bm). Svoz písemností MěstNV Toužim nebyl uskutečněn, protože MÚ Toužim nesplnil opatření navrhovaná okresním archivem v rámci přípravy skartačního řízení.

Během roku bylo uspořádáno 49,14 bm archivního materiálu, z toho 48,70 bm inventarizováno. Antonín Mařík pokračoval ve zpracování fondu AM Karlovy Vary, kde zinventarizoval listiny a pokračoval v inventarizaci knih, práce bude dokončena v roce 2005. Dále zinventarizoval fond AM Hroznětín. Schválení se dočkaly již v loňském roce zpracované pomůcky ke spisovým signaturám magistrátního období AM Karlovy Vary. Petr Cais se věnoval inventarizaci fondů archivů měst Stará Role a Horní Blatná, v druhém případě budou práce ještě pokračovat v roce 2005. Mimo to dokončil revizi knih archivů měst převezených z depozitáře v Jáchymově v rámci přípravy na inventarizaci fondů tohoto typu. Jarmila Valachová pokračovala v pořádání fondů MNV, v roce 2004 byly na řadě MNV Služetín, Poutnov a Hřebečná a dále rozsáhlejší (po zpracování a podstatné vnitřní skartaci 7,72 bm) fond MěstNV Teplá. Simona Pelcová pořádala fondy místních správních komisí a MNV obcí Vojenského újezdu Hradiště, výsledný skupinový inventář k fondům 21 obcí reprezentujících 5,81 bm archiválií byl připraven k posouzení. Petra Sofronová sepsala seznamy k fotografickému materiálu, který v rámci dlouhodobé dobré spolupráce do archivu předal karlovarský fotograf J. Wendler.

V rámci evidenčních prací bylo založeno 16 nových archivních fondů a do evidence zaneseno 22 nových archivních pomůcek. Do archivu přibylo 59 nových přírůstků o celkovém rozsahu 44,16 bm. Podařilo se dohledat další z fondů postrádaných po generální inventuře, takže počet nezvěstných fondů klesl na 19. Provedeno bylo celkem 13 zápůjček a 2 výpůjčky archivního materiálu. Za 74 kopií archiválií utržil archiv pro státní pokladnu 729 Kč.

V rámci kontroly stavu archivních objektů byl vypracován projekt úprav hlavní budovy, který umožní splnit požadavky kladené z hlediska požární ochrany na účelovou archivní budovu. Při budování nových regálů v depozitáři č. 18 byly zde uložené fondy o rozsahu 126,41 bm fyzicky očištěny, překrabicovány a zkontrolovány, zkontrolováno a roztříděno bylo 188 fondů škol o rozsahu 102,13 bm. Řádně zabaleny byly i nově převzaté přírůstky fondu MěNV Karlovy Vary.

Badatelnu SOkA navštívilo během roku 518 návštěv, z toho 204 tuzemských a 30 zahraničních badatelů. Z rozboru témat vyplývá, že cca 70% badatelů přichází do archivu studovat témata historická a regionální, ostatních 30% za účelem úředním. Pro badatele bylo vyhotoveno 82 výpisů a opisů archiválií a 63 rešerší. Dokončen a připraven k tisku byl jubilejní 10. ročník Historického sborníku Karlovarska. Pro velký úspěch došlo k reedici monografie Milana Hlinomaze Klášter premonstrátů Teplá, vydané v rámci řady Malé karlovarské monografie jako svazek č. 2; finanční krytí dotisku zajistil Klášter premonstrátů Teplá. Autor knihy obdržel za dílo cenu Bohumila Polana za rok 2003. Z hlediska ocenění autora i výše nákladu (celkem i s dotiskem 1900 ks) tedy kniha představuje nejvýznamnější ediční počín archivu.

Do archivu zavítaly dvě exkurze studentů vysoké školy Karlovy Vary a jedna z místního gymnázia. PhDr. Mařík přednesl na XIV. Historickém semináři Karla Nejdla v Karlových Varech přednášku o významných lázeňských hostech na konci 18. století.

Pokračovalo převádění evidence archivní knihovny do programu Clavius; celkem bylo za rok katalogizováno 4 718 titulů (5124 svazků). Pracovníci se účastnili odborných setkání pořádaných SOA Plzeň v Klatovech a Nečtinách, dále školení k novému archivnímu zákonu a k programu Clavius. V SOkA byla umožněna dvoutýdenní praxe jednomu studentu z Ústavu historických věd Pedagogické fakulty Univerzity Hradec Králové.

Depozitář 18 byl zcela vyklizen, vymalován a opatřen novými regály, čímž bylo získáno cca 100 bm úložné rezervy. Stěry prachu provedené v červenci 2004 na různých místech archivu byly v drtivé většině po mikrobiální stránce negativní, zdravotní prostředí se tedy podstatně zlepšilo. I přes všechny snahy ředitele SOA PhDr. Mužíka a ekonomického náměstka Ing. Widimského nebylo možné pokročit v otázce výstavby nové budovy SOkA pro nedostatek financí. I nadále však je k tomuto účelu připravena parcela ve Dvorech.

Státní okresní archiv Klatovy

V rámci předarchivní péče provedl archiv připomínkování 4 spisových a skartačních řádů. Dohlížel na provedení 64 skartačních řízení, z toho 13 s odbornou archivní prohlídkou spisoven. Pořádací práce byly zaměřeny jako v minulých letech především na inventarizaci fondů archivů měst. M. Beránková dokončila dílčí inventarizaci fondu AM Horažďovice (ar-

chivní pomůcka byla po připomínkovém řízení schválena), k nejstarší části spisů tohoto fondu do r. 1786 vypracovala katalog, který bude ještě doplněn rejstříky v programu Janus. L. Sýkorová odevzdala k připomínkování inventář fondu AM Kašperské Hory, M. Tejček dokončil inventarizaci AM Kolinec a AM Hory Matky Boží (obě pomůcky byly během roku schváleny, na připomínkování čeká hotový koncept pomůcky k fondu AM Chudenice) a započal s inventarizací fondů AM Sušice a AM Hartmanice. E. Ulrichová dokončila inventarizaci první části fondů škol o rozsahu 33,44 bm (A – Horažďovice), pomůcka dosud neprošla připomínkovým řízením. J. Sýkorová zapracovala přírůstky do fondů archivů obcí, prozatímní inventární seznam k fondům obcí o rozsahu 99,5 bm je před konečnou úpravou podle připomínek. Dále zpracovala a zaslala k připomínkování koncept inventáře k fondu KSČ – OV Horažďovice a zahájila inventarizaci KSČ – OV Klatovy. Do evidence byl zařazen definitivně dokončený inventář k AM Nalžovské Hory. E. Havlovičová zinventarizovala fond Klub průmyslníků v Klatovech.

Archiv během roku zaznamenal 71 přírůstků archiválií o rozsahu 29,45 bm, z toho 7 vedlo k založení nových archivních fondů. V rámci pořizování zajišťovacích a studijních reprodukcí bylo na knižním skeneru nasnímáno 3 064 stránek z fondů AM Klatovy, Kolinec, Nýrsko a Janovice nad Úhlavou. Pro badatele bylo pořízeno 588 kopií z archiválií, za kopie bylo vybráno 6 771 Kč. Konzervátorské a restaurátorské práce nebyly během roku zadány.

Během roku navštívilo archiv 252 badatelů při 454 badatelských návštěvách, dále poskytl archiv četné konzultace telefonicky. Pro správní orgány a fyzické osoby bylo vypracováno 21 rešerší, na správních poplatcích vybral archiv 972 Kč. Archiv hostil dne 1.6.2005 seminář zaměřený na pořádání fondů archivů měst, na kterém pronesli M. Beránková, L. Sýkorová a M. Tejček příspěvky, L. Sýkorová se dále s příspěvkem zúčastnila říjnového semináře západočeských archivářů v Nečtinech. Mgr. Tejček pronesl 29. 5. 2004 v brněnském kapucínském klášteře přednášku Brněnští kapucíni v 17. a 18. století. Archiv se dále podílel na posuzování dvou prací středoškolské odborné činnosti a byl zastoupen v komisi na okresním kole SOČ.

Knihovna archivu čítala ke konci roku 4 530 výtisků; během roku bylo do elektronické evidence Clavius zadáno 418 záznamů.

Pracovníci se v různém počtu účastnili 15 vzdělávacích školení a odborných seminářů.

Během roku prošli praxí v archivu jeden student Střední průmyslové školy Klatovy a jedna studentka Střední odborné školy prof. Švejcara v Plzni; v rámci praxe mimo jiné zapisovali přírůstky knihovny do programu Clavius.

Kromě jiného drobného vybavení modernizoval archiv svoji počítačovou techniku pořízením tří LCD monitorů, tří tiskáren, nového serveru a digitálního fotoaparátu; dále byla zakoupena pračka a sekačka na trávu. Byl také proveden energetický audit celého objektu.

Státní okresní archiv Plzeň-jih se sídlem v Blovicích

V uplynulém roce v oblasti předarchivní péče věnovaly pracovnice archivu v souvislosti s prováděním dohledu nad vyřazováním písemností pozornost instruktážím o spisové službě. V rámci této činnosti byla poskytnuta metodická pomoc při přípravě skartačních řízení 23 pracovníkům spisoven původců. V devíti případech byly archivem připomínkovány původci předložené návrhy spisových norem. U Městského úřadu Nepomuk provedl archiv státní kontrolu. Proběhlo celkem 44 skartačních řízení, mezi jejich navrhovateli převládaly úřady obcí a školská zařízení – mj. též zrušené školy v Soběkurech a ve Vstiši. 28 z nich bylo vykonáno s odbornou archivní prohlídkou vyřazovaných písemností. Mimo jiné se též uskutečnilo další skartační řízení písemností Okresního soudu Plzeň-jih zaplavených při povodni v roce 2002. Pět návrhů na skartaci písemností předaly archivu soukromé spisovny. U 21 úřadů a organizací byl souběžně podniknut průzkum spisovny. Pracovnice archivu se nadále zabývaly spisovou rozlukou po ukončení činnosti okresních úřadů. Písemnosti bývalého Okresního úřadu Plzeň-jih, které protokolárně převzal Městský úřad v Přešticích, byly převezeny do jeho spisovny v průběhu měsíců května a června 2004. Při ukládání písemností v nově vybudované spisovně a posléze i při vyhledávání dokladů pro žadatele archiv úzce spolupracoval s pracovníci pověřenou jejím vedením.

Zpřístupňovací práce pokračovaly pořádáním a inventarizací fondů zrušených škol a místních školních rad. Byly zahájeny práce spojené s inventarizací rozsáhlého fondu ONV Plzeň-jih. Jana Mašková zinventarizovala 17,94 bm písemností 22 fondů škol a místních školních rad, během práce bylo 1,93 bm vyřazeno vnitřní skartací. Na fondu ONV Plzeň-jih, jehož přednostní zpracování bylo zařazeno do plánu práce dodatečně na úkor jiných původně plánovaných drobnějších fondů, pracovaly Petra Martínková a Alena Linhartová, které v roce 2004 zinventarizovaly 48,67 bm a v práci budou pokračovat i v příštím roce. Celkem bylo zinventarizováno 68,03 bm písemností a 7,80 bm uspořádáno. Průběžně se prováděla i fyzická očista archiválií o rozsahu 196,10 bm, z toho nově převzatého materiálu 42,53 bm. Vyčištěny a nově přebaleny byly již dříve zpracované fondy AM Přeštice, Okresní odborová rada Plzeň-jih a části fondů ONV Přeštice, ONV Plzeň-jih a ONV Stod. V restaurátorské dílně SOkA Domažlice se sídlem v Horšovském Týně byl přednostně proveden restaurátorský zásah u písemnosti inv. č. 683 z fondu AM Blovice. Zároveň bylo zpět našemu archivu vráceno k uložení 25 papírových listin předaných k restaurování v r. 2003.

V budově depozitáře v Hradišti bylo nutné po celý rok uvádět do chodu odvlhčovací přístroje, protože vlhkost zde přesahovala doporučené hodnoty.

V počítačové databázi JAF bylo ke konci roku evidováno 1196 fondů o celkovém rozsahu 2 324,41 bm. Nově převzato bylo 42,53 bm písemností, z toho nepatrná část delimitací ze SOkA Domažlice a Rokycany.

Pro potřeby badatelů bylo pořízeno 184 kopií za 2 019 Kč. Zaevidováno bylo 76 badatelů a 239 badatelských návštěv. Písemně bylo vyřízeno 222 žádostí a 133 evidovaných telefonických dotazů. Žádosti se týkaly vyhledání dokladů k důchodovému řízení, k rodopisným bádáním a především majetkoprávním záležitostem. Z úřadů se na archiv obracel zejména Pozemkový fond ČR, Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových, Vojenská ubytovací a stavební správa v Plzni, Krajský úřad Plzeňského kraje a další organizace. Ve dvanácti případech archiv zapůjčil písemnosti jiným institucím. Pro studenty Gymnázia v Blovicích byly připraveny tři exkurze s odbornými přednáškami a ukázkami zajímavých archiválií.

Archivní knihovna se rozrostla o 108 nových titulů, do databáze Clavius bylo vloženo během roku 163 záznamů.

Pracovnice archivu se účastnily obou seminářů pořádaných SOA Plzeň, konferencí Archivy v mezinárodním kontextu a Museli pracovat pro Říši pořádaných SÚA Praha, počítačových školení v Benešově a školení k legislativní problematice. Petra Martínková publikovala příspěvek v Ročence SOA Plzeň 2003.

Na výsledky práce archivu měla nepříznivý vliv dlouhodobá nemoc paní Linhartové.

Z významnějších věcných výdajů je možné uvést dobudování počítačové sítě a její doplnění dvěma počítači a pěti LCD monitory, dobudování kamerového systému objektu, pořízení telefonické ústředny, lednice a vysavače Vorwerk. Větší finanční částku bylo nutné vynaložit na odstranění závady zařízení k zásobování požární vodou, která si vyžádala rozsáhlé výkopové práce a výměnu části potrubí.

Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích

V souvislosti s prováděním skartačních řízení zajišťoval archiv zároveň instruktáže pracovníků spisoven ke spisové službě, zejména pokud jde o přípravu a provádění skartačního řízení. Dále se konzultacemi podílel na zpracování či dopracování spisových norem pověřených městských úřadů, a to Kralovice, Nýřany, Plasy, Třemošná, Město Touškov a Manětín. Ředitel archivu se zúčastnil proškolení zaměstnanců územního odboru Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových v Plzni o spisové službě a provedl konzultace ke spisové normě krajského úřadu Plzeňského kraje. Státní kontrola byla provedena na Městském úřadě Manětín a na Městském úřadě Město Touškov.

Za rok 2004 archiv vykonal 23 skartačních řízení s odbornou archivní prohlídkou, zejména na městských a obecních úřadech a dále u Městské knihovny Plasy, centra pečovatelských služeb Plzeň-sever, Okresního stavebního podniku Plzeň-sever v likvidaci, spotřebního družstva Jednota Plasy a školských zařízení v Horní Bříze, Plasích, Heřmanově Hutí a Kaznějově. Skartačním řízením získal v 21 přírůstcích 5,22 bm archiválií. V 19 případech získal archiv mimo skartační řízení 7,97 bm archiválií. Tento nárůst byl dán především převzetím tzv.

„městského archivu“ v Městě Touškově (7 bm). Archiv převzal také fond Farní úřad Kožlany (0,9 bm) a uzavřel na jeho uložení depozitní smlouvu. SOA v Plzni delimitoval archiv 0,14 bm archiválií. Celkový přírůstek za rok 2004 činil 13,33 bm. Z důvodu územní změny okresu Plzeň-sever k 1. 1. 2003 archiv delimitoval Archiv města Plzně 10 fondů vzniklých v Malesicích a v Radčicích (dnes okres Plzeň-město) o celkovém rozsahu 1,69 bm.

Zpřístupňovací práce pokračovaly dokončením v předchozích letech posouzených prozatímních inventurních seznamů k fondům KSČ – městský výbor Kralovice, KSČ – okresní výbor Plasy, KSČ – okresní výbor Plzeň-sever, Živnostenská škola všeobecná Kralovice, Střední škola Kralovice, Národní škola Kralovice, Obecná a měšťanská škola Kralovice, a inventurů k fondům Zpěvácký spolek „Střela“ Plasy, MNV Nebřeziny, Archiv obce Nebřeziny, Archiv obce Plasy, KSČ - okresní výbor Plzeň-venkov, Farní úřad Rabštejn nad Střelou. Z evidenčních důvodů uspořádali archiváři nově převzaté fondy Archiv města Město Touškov a Farní úřad Kožlany. Byla provedena revize části fondu Okresní soud Město Touškov, podle plánu se pokračovalo v inventarizaci fondu ONV Plasy – zinventarizováno bylo 47,7 bm archiválií odboru školství a osvěty, církevního, finančního, zemědělského a sociálních věcí. Dále bylo zinventarizováno 76 fondů archivů obcí okresu Plzeň-sever o celkovém fyzickém rozsahu 20,16 bm; koncepty pomůcek budou předány k posouzení až po dokončení inventarizace všech těchto fondů jako skupinový inventář. Zpětně za tři roky byl vyřazen materiál vyložený ze zpracovávaných fondů vnitřní skartací o celkovém rozsahu 71,7 bm.

Ke konci roku vykazoval archiv 1 088 fondů o celkovém rozsahu 1 690,16 bm. Byly provedeny zabezpečovací reprodukce tří kronik, které jsou předmětem častého badatelského zájmu. Díky klimatizaci se v depozitářích daří dodržovat optimální klimatické podmínky pro uložení archiválií. Na základě doporučení odborného oddělení Státního ústředního (Národního) archivu v Praze a po provedení desinfekce všech depozitářů, která proběhla v minulých letech, přistoupil archiv ke kompletní očištění všech archiválií. Během roku uklízečka-manipulantka kompletně vyčistila pomocí centrálního vysavače 650 bm archiválií, které tak zbavila umrtvených plísní, jimiž byly archiválie napadeny při dřívějším uložení v nevhodných podmínkách v plaském konventu. Ke konzervaci nebyly dány žádné archiválie, pouze nejstarší městská kniha manětínská zůstává v péči konzervační dílny SOA v Plzni.

Badatelská agenda za rok eviduje 73 badatelů s 203 badatelskými návštěvami. Většina badatelů pocházela z řad studentů středních a vysokých škol, dále vědeckých pracovníků a kronikářů. Jejich zájem byl zaměřen na fond Okresní úřad Kralovice, zejména zde uložené sčítací operáty, a dále na fondy obcí, škol a farních úřadů. Pro rozmanité státní úřady, orgány Plzeňského kraje, obcí a měst a soukromé osoby bylo vyřízeno 476 požadavků na vyhledání archiválií, což představuje 30% nárůst oproti roku 2003. Pro žadatele se prováděly i reprodukce archiválií, většinou týkajících se pozemkového majetku, v celkovém množství 8 978 kusů. Za správní poplatky archiv vybral 6 442 Kč.

Prezentaci vůči veřejnosti představovaly během roku zejména exkurze, kterých se uskutečnilo celkem osm – archiv navštívilo šest tříd plaských škol, skupina studentů historie Peda-

gogické fakulty ZČU a účastníci okresního setkání kronikářů, které se konalo pod patronací muzea v přednáškovém sále archivní budovy. Prostředí archivu bylo využito v rámci spolupráce s místními školami a nakladatelstvím Fraus pro fotografické záběry demonstrující práci archivářů a výuku dějepisu v archivu, které jsou určeny pro chystanou učebnici. Ředitel archivu pronesl pět přednášek pro městskou knihovnu, ústav sociálních služeb v Kralovicích a místní společenské organizace. Vlastní publikační činnost zaměstnanců archivu byla zastoupena psaním drobných článků zejména do regionálních zpravodajů vydávaných v Plasích a Kralovicích, celkem šlo o 14 příspěvků uvedených v přehledu publikační činnosti zaměstnanců SOA Plzeň.

Knihovna archivu se rozšířila o 263 knih, z toho 54 svazků regionální literatury. Celkem čítala ke konci roku 10 070 svazků, do počítačové evidence programu Clavius bylo během roku zaneseno všech 263 nových záznamů.

Z nabídky vzdělávacích akcí využili pracovníci archivu školení k zákonu o archivnictví, ke správnímu řádu a přestupkovému řádu konaných v SÚA Praha, dále se aktivně účastnili archivních seminářů v Klatovech a Nečtinech, kde přednesli tři příspěvky.

Za účelem zvýšení požární a objektové bezpečnosti archivu došlo k propojení EZS a EPS objektu s pultu centrální ochrany Okresního ředitelství Policie ČR Plzeň-sever a Hasičského záchranného sboru Plzeňského kraje; modernizace tohoto zařízení byla jednou z investičních akcí SOA. Počítačová síť archivu byla vybavena výkonnějším serverem.

Státní okresní archiv Rokycany

V rámci skartačních řízení pracovníci archivu poskytovali instruktáž jednotlivým pracovníkům spisoven, žádná rozsáhlejší přednáška ke způsobu vedení spisové služby provedena nebyla. Úřadu práce Rokycany byla poskytnuta metodická pomoc při přípravě spisového a skartačního řádu. Hospodářské subjekty neprojevíly o spolupráci při předarchivní péči zájem a archiv ji z vlastní iniciativy neprováděl.

Celkem bylo provedeno 41 skartačních řízení, z nichž u 22 původců (z toho 16 obecních úřadů) došlo k odborné archivní prohlídce.

Pořádací práce probíhaly po celý rok. Dva rozsáhlé fondy (Okresní kulturní středisko Rokycany a Městský národní výbor Rokycany) zůstaly nedokončené. Definitivního dokončení se dočkaly v minulých letech připomínkované pomůcky zejména k fondům archivů obcí a MNV, celkem šlo o 59 čístopisů inventářů a 5 čístopisů prozatímních inventárních seznamů zpřístupňujících archiválie o celkovém rozsahu 53,3 bm, pomůcky k dalším 52,31 bm byly během roku dokončeny v konceptu a postoupeny do připomínkového řízení. Mgr. Petr Cironis inventarizoval fondy rokycanských škol (II. národní škola Rokycany, Měšťanská škola dívčí Rokycany, Měšťanská škola chlapecká Rokycany, Triviální škola Rokycany, Základní odborná

škola Rokycany, I. národní škola Rokycany, Nižší reálná škola Rokycany). Prom. hist. Petros Cironis se kromě pořádání rozsáhlého fondu Okresního kulturního střediska Rokycany zaměřil na fondy obcí (Vranov, Holoubkov, Volduchy) a MNV (Vranov, Holoubkov, Volduchy). Mgr. Hana Hrachová dokončila inventarizaci fondů MNV Ejpovice, archivů obcí Bujesily a Zvíkovec, Svaz osvobozených politických vězňů – pobočka Rokycany a s Mgr. J. Fajtem fondu Český svaz protifašistických bojovníků – základní organizace okresu Rokycany. Mgr. Pavel Souček zinventarizoval fond Okresního výboru ČSTV Rokycany a vytvořil rejstřík odbojářů k fondu OV ČSPB Rokycany.

Během roku byla zpřesňována a aktualizována evidence JAF, týkalo se to zejména oprav časového rozsahu prior a posterior, zpřesňování evidenčních skupin apod. Během roku byly do knihy přírůstků zpětně dopisovány nalezené starší předávací protokoly a přírůstky důsledně doplňovány na listy JAF. Nalezen a znovu zařazen do evidence byl jeden fond nedohledaný při GI 2001 (TJ Sokol Volduchy). Během roku bylo zcela delimitováno 24 fondů, jejichž uložení bylo v SOkA Rokycany neopodstatněné, a to do těchto institucí: SOA Plzeň – centrála a pobočka Klatovy, SOkA Plzeň-jih, SOkA Beroun, SOA Praha, SOkA Příbram a Vojenský historický archiv Praha. Zároveň bylo zrušeno 13 fondů, jejichž písemnosti byly většinou delimitovány v rámci archivu.

Přírůstků za rok 2004 bylo celkem 137 o rozsahu 81,87 bm, z větší části pocházely z činnosti státních a samosprávných orgánů. Ubylo 24 delimitovaných fondů o rozsahu 93,4 bm, další zhruba 2 bm delimitovaných písemností představuje materiál, který nebyl v archivu evidován. Vlhkost i teplota v depozitářích se držely na normálních hodnotách. Zajišťovací ani studijní reprodukce nebyly prováděny, pro badatele bylo zhotoveno celkem 230 zpoplatněných kopií v hodnotě 2 010 Kč, nezpoptatněných kopií bylo vyhotoveno 181. Velká část badatelů využívá možnost kopií vlastním digitálním fotoaparátem. Ve dvou případech zhotovila kopie pro zájemce z řad institucí fotodílna SOA v Plzni.

Vybráno bylo jedenáct nejvíce poškozených listin, které byly restaurovány v SOkA Domažlice. Restauraci listiny Oty III. z roku 994 zajišťuje konzervační dílna Národního archivu v Praze. V SOkA Rokycany byla vybudována knihvazačská dílna schopná vázat i novinové formáty, kde bylo zatím svázáno 31 kusů pro SOA Plzeň – pobočka Klatovy, 28 kusů pro SOkA Tachov a 250 kusů pro SOkA Rokycany. Dílna bude sloužit pro všechny archivy oblasti zejména k vázání archivních pomůcek a periodik.

V roce 2004 bylo založeno 89 badatelských listů a v badatelské knize zaznamenáno 302 návštěv. Zápůjček bylo evidováno 16, výpůjčky pouze dvě. Pracovníci archivu provedli 52 rešerší z archivního materiálu a zodpověděli řadu dalších ústních i telefonických dotazů. Na správních poplatcích bylo vybráno 274 Kč. Na podnět Odboru archivní správy MV ČR byl zahájen soupis pečeti, pečetidel a sbírkových odlitků uložených v SOkA Rokycany, do příslušné databáze bylo zatím zapsáno 335 kusů, převážně sbírkových odlitků.

Pracovníci se účastnili podle potřeby školení k archivní problematice, k výpočetní technice a k provozním záležitostem. Na setkání západočeských archivářů v Nečtinech pronesli Hana Hrachová a Jindřich Fajt příspěvky (Projekt Dějiny měst nakladatelství Lidové noviny a Problematika evidence map a plánů jako jednotlivin v PEvě a v inventářích na základě vlastních poznatků při pořádání fondů). Archiv z větší části připravil výstavu „Kam s písemnostmi – přece do archivu“, která se uskutečnila v prostorách Muzea Dr. B. Horáka. Muzeum využilo materiály zapůjčené archivem i pro výstavu „Byrokraté nebo úředníci?“ ve dnech 22. 1. – 29. 4. 2004, obdobně se svými materiály archiv podílel na výstavách pořádaných obecními úřady k výročí sborů dobrovolných hasičů Němčovice a Těškov, k výročí oddílu házené Ejpovice a na čtení z kronik obcí Volduchy, Trokavec a Kornatice. Archiv dále navštívila exkurze ze Středního odborného učiliště Rokycany v rámci předmětu Estetická výchova. J. Fajt se účastnil svěcení obecního praporu v Kařezu a poskytl rozhovor pro regionální tisk stejně jako ředitelka archivu H. Hrachová.

V knihovně se nachází podle přírůstkového seznamu 12 740 svazků, z toho bylo za rok 2004 připsáno 324 přírůstkových čísel. V programu Clavius bylo uloženo 1 663 záznamů, z toho 716 záznamů převedeno z jiných evidencí. Praxi v archivu absolvovala jedna studentka knihovnictví Soukromé střední odborné školy J. Švejcara v Plzni.

Technické zabezpečení archivu bylo v pořádku, problémy se objevily pouze u zařízení EPS, které je poškozeno po zásahu bleskem.

Státní okresní archiv Sokolov se sídlem v Jindřichovicích

Evidence subjektů v archivním dohledu čítala k 31. 12. 2004 celkem 298 veřejnoprávních institucí. Předarchivní péče, případně přejímání písemností u hospodářských a podnikatelských subjektů byly prováděny na základě jejich iniciativy. Během roku proběhlo 12 posouzení návrhů spisových a skartačních řádů, a to u Městského úřadu Habartov, Městského úřadu Kraslice (3 rozdílné návrhy), obecních úřadů Chlum Svaté Maří, Královské Poříčí, Staré Sedlo a Stříbrná, Úřadu práce Sokolov, ZŠ Locket, Městské knihovny Kraslice a firmy LC Sokotrans, a. s., Sokolov. Konzultace v uvedených záležitostech byly poskytnuty mj. Městskému úřadu Sokolov a Nemocnici Sokolov.

Během 36 skartačních řízení povolil archiv vyřadit ke zničení 989,84 bm písemností. Skartační řízení byla u všech institucí provedena s odbornou archivní prohlídkou na místě a ve většině případů doplněna průzkumem spisovny a odbornou metodickou instruktáží. Celkem bylo provedeno 29 průzkumů spisoven a 22 individuálních instruktáží o spisové službě.

Během roku zinventarizovali pracovníci archivu fond Místní národní výbor Stříbrná (po zpracování 5,19 bm, 4,89 bm vyřazeno vnitřní skartací a 0,26 bm delimitací do jiných fondů). Ke zpracovanému fondu byl pořízen koncept inventáře, který prošel posouzením SOA v Plzni (zpracovatelé V. Vlasák, M. Čermáková, J. Trčová, E. Krejčíková). Inventarizační práce v menším rozsahu byly prováděny u fondů MěNV Březová, MNV Kaceřov a Svatava v rámci přepracování dříve vyhotovených pomůcek, jejichž čistopisy již byly nebo brzy budou odevzdány ke svázání. Dále V. Vlasák, M. Čermáková, J. Trčová a E. Krejčíková zahájili inventarizaci rozsáhlého fondu MěNV Locket a během roku zpracovali 30 bm jeho písemností. Celkový rozsah materiálu zpracovaného při uspořádání, vnitřní skartací a inventarizaci fondů v roce 2004 činil 46,25 bm.

Po posouzení v SOA v Plzni byly zpracovány archivní pomůcky (inventáře a dílčí inventáře) 27 fondů nebo jejich částí zpracovaných v minulých letech. Tyto pomůcky zpřístupňující celkem 79,90 bm archiválií zejména z provenience místních národních výborů a škol však budou do evidence PEvA zahrnuty až příští rok.

V rámci doplňování fondu Soudobá dokumentace získal archiv za rok 2004 přírůstek v rozsahu pěti kartonů a osmi fotografií tvořený dokumenty z let 1949 – 2004.

Jindřichovický archiv pečoval k 31. 12. 2004 o 1407 fondů o rozsahu 3762,44 bm archiválií, z toho 520,73 bm inventarizovaných a 3241,71 bm nezpracovaných. Během roku archiv přijal 59 přírůstků o rozsahu 17,03 bm, většinou v rámci skartačních řízení od městských a obecních úřadů a dalších institucí a v menší míře delimitací ze SOA Plzeň, SOA Zámorsk a

SOkA Tachov. Archiválie byly převzaty mj. od sokolovského muzea, městských úřadů Sokolov, Horní Slavkov, Habartov, Chodov a Nové Sedlo, obecních úřadů Staré Sedlo, Lomnice, Stříbrná, Bukovany, Jindřichovice, Královské Poříčí a Chlum Svaté Maří, Okresního soudu Sokolov, soukromé spisovny S. V. I. Rubikon, s. r. o., Ostrov, několika školských zařízení a společenských organizací. V rámci delimitace byly předány do SOA v Plzni, pobočka Žlutice archiválie v rozsahu 0,02 bm. Koupí byl získán přírůstek od Aukční agentury a antikvariátu Prošek Praha. Přírůstek soudobé dokumentace za rok 2004 činil 0,64 bm. Přírůstek od hospodářských a podnikových subjektů (Elwe – cz – učební systémy, s. r. o., Kraslice) představoval 0,13 bm.

Stav klimatu byl v depozitáři archivu vyrovnáván v roce 2004 13 odvlhčovači, jimiž se vcelku daří dosahovat při proměnlivosti teploty příznivějšího vývoje relativní vlhkosti.

V roce 2004 byla dokončena v konzervační dílně SOkA Domažlice konzervace a restaurace radního protokolu z let 1612 – 1615 z fondu AM Locket v rozsahu 168 papírových listů a celokožené vazby.

Během roku navštívilo archiv při 129 badatelských návštěvách celkem 83 badatelů (z toho 24 ze SRN), celkem zavítalo do archivu 238 návštěv. Bylo realizováno 8 výpůjček a 4 zápůjčky archiválií. Pro žadatele vypracoval archiv 83 rešerší a písemných informací. Pro správní účely vyhotovil 384 výpisů a opisů archiválií formou fotokopií, na správních poplatcích převzal 315,- Kč. Hlavním obsahem této činnosti byly záležitosti státního občanství, pobytu obyvatel, nucených prací za druhé světové války, restituce majetku obcí a měst a dokumentace stavebních objektů. Mimo písemných informací poskytl archiv velké množství informací telefonicky. Pro badatelské účely bylo zpracováno 405 kopií formátu A4 a A3, za které archiv vybral celkem 1 803,- Kč.

Pro připravovaný Přehled archivů ČR zpracoval ředitel archivu stat' o SOkA Sokolov. Archiv spolupracoval s Městským domem kultury Sokolov na přípravě výstavy K dějinám Hornického domu v Sokolově (březen 2004). K archivní, spisové a historické problematice přednesli pracovníci archivu během roku tři přednášky. Publikační činnost pracovníků za rok 2004 je uvedena v přehledu bibliografie; vyzdvihnout je třeba zejména monografii manželů Vlasákových Dějiny města Lokte a autorský podíl V. Vlasáka na publikaci Chodov (část Dějiny Chodova).

Počet přírůstků knihovny za rok 2004 činil 217 kusů, z toho 90 bylo nakoupeno. Pro evidenci publikací v knihovně archivu je průběžně veden příslušný inventární seznam a katalogy odborných periodik a novin a regionálního tisku. V roce 2004 bylo v evidenci knihovního fondu SOkA Sokolov v programu elektronické evidence Clavius zaevidováno celkem 2476 záznamů, z nichž 217 tvořily nové přírůstky a 2259 představovaly retrozáznamy již dříve pořízených a evidovaných publikací.

Ředitel SOkA Sokolov pracoval ve funkci zástupce ředitele SOA v Plzni, člena grémia ředitele SOA v Plzni a vedoucího poradního orgánu ředitele SOA v Plzni pro archivní teorii a zpracování archiválií.

Během roku 2004 došlo i v Jindřichovicích k instalaci počítačové sítě a jejímu připojení na internet. Byla zajištěna oprava odpadové jímky kanalizace, terénní úpravy a odstranění nefunkčních osvětlovacích těles na pozemku archivu a instalace lapačů nečistot v okapech u provozního křídla budovy archivu. Prohlídkou a opravou prošla akumulární kamna, byl rekonstruován elektroměrový rozvaděč. Podstatnou stavební činnost představovalo zhotovení a výměna oken v kapli, sakristii a na půdě budovy archivu, položení nových podlah v kapli a sakristii, stavební úpravy v místnosti vedle garáže, zavedení nové elektroinstalace v kapli a místnosti vedle garáže a instalace lapačů nečistot u okapních svodů. Kromě běžné údržby pozemku a odklizení sněhu byla provedena oprava střechy. Letité problémy s dodávkou vody snad již definitivně skončí po provedené výstavbě přípojky k obecnímu vodovodu, výměně elektrického bojleru a opravě vodoinstalace a instalaci vodoměru. Na západní, severní a východní straně hlavní budovy archivu byly provedeny nátěry a opravy vnějších částí oken.

Státní okresní archiv Tachov

Evidence o spisovnách přibyla u většiny původců, kteří podali návrh na vyřazení písemností, neboť v rámci odborných archivních prohlídek byly pořízeny zápisy o stavu spisovny a vedení spisové služby. Popisy spisoven jsou průběžně aktualizovány na základě změn u původců. Státní kontrola nebyla realizována žádná s ohledem na připravovanou legislativu. U předarchivní péče u hospodářských a podnikových subjektů nedošlo k žádné změně. Subjektům jsou poskytovány konzultace a poradenství v oblasti spisové služby, archiválie od těchto původců jsou přebírány pouze tehdy, projeví-li tito zájem.

Bylo vyřízeno 25 návrhů na vyřazení písemností, všechny s odbornou archivní prohlídkou. Převzaté přírůstky archiválií byly utříděny a uspořádány. Vnitřní skartace nebyla realizována žádná, pouze při inventarizaci ONV Tachov byly vytríděny písemnosti do dalších manipulací nebo jiných fondů v celkovém množství 10,28 bm. Soudobá dokumentace byla doplněna o 32 položky na celkových 590.

V základní evidenci JAF bylo ke konci roku 987 položek. Za rok 2004 bylo evidováno 46 přírůstků o celkové metrži 71,27 bm, z toho 26 pocházelo ze skartačních řízení, 10 mimo skartační řízení a 10 delimitacemi z jiných archivů. 13 přírůstků přitom pocházelo od hospodářských a podnikových subjektů. Do pěti archivů byly naopak delimitovány části fondů o celkovém rozsahu 0,26 bm.

Schválením skupinového inventáře „Zaniklé finanční úřady okresu Tachov 1862-1952“ byla ukončena práce na inventarizaci tohoto typu drobných fondů o rozsahu 4,08 bm. K připo-

mínkovému řízení byly předány koncepty inventářů k fondu KSČ – okresní výbor Stříbro a Archiv města Kladruby. Dále pokračovala průběžná inventarizace drobných fondů zaniklých obecných, národních a základních škol okresu Tachov z let 1945 – 1983 (zatím zpracovány inventární seznamy škol A – R, celkem 50 fondů, rozsah 10,44 bm) a fondů ONV Tachov 1945-1960 (10,44 bm) a Okresního kulturního střediska Tachov 1946-1995 (6,5 bm).

V rámci digitalizace archiválií pro SOkA Domažlice byla zpracována kniha přijímání za měšťany města Domažlic. Proběhlo zajišťovací skenování berního rejstříku Stříbro, 6 knih registra hor olovených města Stříbra. Na základě žádosti starosty byly naskenovány a zpracovány kroniky obce Chodský Újezd (školní kronika, pamětní kniha a obecní kronika). Pro badatelské účely bylo zhotoveno 132 kopií archiválií za celkem 1487 Kč.

Mikroklima v depozitářích se bohužel stále nedaří udržovat na optimálních hodnotách, zejména v letním období přesahuje vlhkost stanovený limit. Depozitáře vykazují značné rozdíly v závislosti na umístění v budově a vůči světovým stranám.

V roce 2004 byly dokončeny práce na restaurování archiválií zadaných v červnu 2003 do restaurátorské dílny SOkA Domažlice (10 listin, 2 knihy, 3 svazky písemností a 7 map). Pokračovaly restaurátorské práce na Pamětní knize města Planá z let 1809 – 1929. Proběhla i další fáze spolupráce s restaurátorem p. Šimečkem ohledně skleněných negativů fondu Fotoateliér Wepps, Weinman Planá. V průběhu roku bylo zpracováno cca 1000 negativů.

V archivní badatelně využilo informační zdroje SOkA 187 badatelů při celkem 352 návštěvách. Průběžně byly navíc vyřízeny desítky dalších badatelských dotazů a konzultací telefonicky. Archiváři vypracovali celkem 138 rešersů a 340 opisů a výpisů pro úřady a jednotlivé žadatele, včetně 12 potvrzení o zaměstnání a 7 o absolvování škol. Za 28 správních poplatků bylo vybráno 1 020 Kč.

Archivář Jan Edl se (v rámci své dovolené) zapojil do grantu MZ ČR „Poválečný vývoj české menšiny v Rakousku na základě písemností Školského spolku Komenský, Vídeň“. Všichni zaměstnanci si dle možností doplňovali kvalifikaci a rozšiřovali odborné zkušenosti. Na semináři pořádaném SOA Plzeň v Klatovech vystoupil Jan Edl s příspěvkem na téma poslední spisové manipulace z let 1933 – 1945 dochované ve fondech AM Tachov, Planá, Bor a Stříbro, na semináři západočeských archivářů k aktuálním otázkám archivnictví v Nečtinech zastupovali Tachov svými příspěvky kromě jmenovaného též ředitelka Markéta Novotná a archivář Miroslav Vetrák.

Pokračovala spolupráce se základními i středními školami v regionu. Téměř všichni žáci 2. stupně ZŠ Hornická Tachov absolvovali exkurzi na téma „Co je to archiv“, které je v poslední době zařazeno do dějepisných osnov. Na podzim se zapojila i ZŠ Kostelní Tachov a ZŠ ze Stráže. Žáci ZŠ Přimda absolvovali exkurzi v rámci občanské nauky. Již tradičně docházeli žáci 7. – 9. ročníků na výuku dějepisného semináře, v jehož rámci se v archivu učili základy práce s historickými informacemi. Stejně tak studenti 5. a 6. ročníku tachovského gymnázia průběžně do SOkA docházeli jednak na historický seminář, v jehož průběhu se dozvěděli zá-

klady úvodu do historie a pomocných věd historických, a dále sem přicházeli tvořit své seminární práce. Při 25 akcích přišlo za poučením 406 žáků a studentů.

M. Novotná pro Klub přátel K. Haranta Bezručice, resp. Fair Play klub Tachov připravila přednášky na témata Bezručický zámek a panství v éře Švamberků, Rod Loysů a jeho historická role v dějinách města a panství Tachova, Památné místo Světce u Tachova a jeho pozoruhodné dějiny. Rovněž se angažovala při přípravě žáků a zasedala v porotě soutěže Mladý historik – „Poznej své město“. Pokračovaly i pravidelné příspěvky kolegy M. Vetráka do regionálního deníku a týdeníku, pro něž zpracovává vybrané informace z Westböhmische Grenzboten.

Knižní fond SOKA se rozrostl o 522 titulů zapsaných v přírůstkovém seznamu na konečných 10 005, což představuje nárůst o 768 záznamů v databázi Clavius na celkových 10 480 položek. Do sbírky dobových regionálních pohlednic přibýlo 108 kusů na celkových 558, soubor plakátů doznal rozšíření o 16 ks na konečných 1604 kusů. Archiv obohatily i tři kroniky – kronika města Tachova z let 1945-1958, Obecné školy Stříbro z let 1945 – 1951 a Mateřské školy Planá z let 1969-1990, o něž byly doplněny fondy příslušných původců.

V rámci dlouhodobého plánu údržby a oprav objektu v březnu proběhla 2. fáze opravy oken v 1. a 2. podlaží. Ve 3. podlaží bylo kompletně vyměněno osvětlení za kompaktní zářivky. V návaznosti na to bylo v zasedací místnosti nutné obložení stropu stropními podhledy. Všechny stoly v zasedací místnosti byly opatřeny novými svrchními deskami. V rámci obnovy informačních technologií byl pořízen dataprojektor, server a jedna pracovní stanice s monitorem. Připojení k internetu bylo změněno z mikrovlnného na ADSL.

Personální stav SOA Plzeň v roce 2004

Centrála Státního oblastního archivu v Plzni se v loňském roce rozloučila se třemi kolegy, kteří odešli během prvního čtvrtletí do důchodu – s bývalým vedoucím 1. oddělení PhDr. Janem Pelantem, CSc., archivářkou Mgr. Ludmilou Petrášovou a administrativní pracovnící Annou Špeierlovou. První oddělení následně radikálně omládlo poté, co se z mateřské dovolené vrátila archivářka Mgr. Ludmila Novotná a po výběrovém řízení nově nastoupil od 1. 2. na místo archiváře PhDr. Karel Řeháček, dříve profesor Masarykova gymnázia v Plzni, který se v archivu osvědčil již v době své civilní služby. Čtvrté oddělení se od 1. 3. rozšířilo o nového knihovníka Bc. Petra Koláře. Od 1. 4. posílil naše řady nový informatik Ing. Libor Lehký a do stavu stálých pracovníků přešel Jiří Jíša, který zajišťuje provoz badatelný. Po mateřské dovolené se od 1. 9. do restaurátorské dílny vrátila konzervátorka Iva Bauerová. Kromě stálých pracovníků vypomáhaly archivu dvě praktikantky z Úřadu práce – Veronika Dvořáková jako knihovnice a Martina Václavíková jako druhá stálá služba v badatelně. Po větší část roku pracoval jako pomocník fotografa brigádník Ivan Mladenov. Pracovní poměr na vedlejší úvazek ukončila k 30. 6. Ing. Jana Janouškovcová, jejíž pomoci s ekonomickými programy již po nástupu nového informatika – správce AIS Ing. Lehkého nebylo třeba.

Jako náhrada za mateřskou dovolenou Ing. Lucie Šimkové nastoupila do SOkA Domažlice od 1. 2. konzervátorka Pavla Karásková. SOkA Cheb přišel vlivem organizačních změn o řidiče Antonína Vytlačila a uklízečku Zdeňku Feksovou a počet pracovních míst se zde snížil ze 17 na 15; obě místa byla převedena na centrálu SOA. V SOkA Karlovy Vary ukončil pracovní poměr k 30. 7. řidič a údržbář Miria Pilař a místo něj nastoupil od 1. 11. Josef Kubáň. Hospodářka SOkA Klatovy Eva Havlovičová odešla na mateřskou dovolenou a od 21. 5. ji zastupuje Ludmila Dušátková. V SOkA Rokycany ukončil k 31. 8. pracovní poměr na dobu určitou provozář Ing. Karel Jonáš, kterého od 1. 9. vystřídal Dušan Hantl. S koncem roku skončil i pracovní poměr bývalého ředitele prom. hist. Petrose Cironise. Rokycanský archiv tak přišel o jedno pracovní místo, které bylo převedeno na centrálu SOA Plzeň a umožnilo pro rok 2005 přijetí auditora. Jindřichovický zámek, sídlo SOkA Sokolov, přivítal od začátku roku ve svých zdech dvě nové archivářky – Jitku Trčovou a Elišku Krejčíkovou. Ve zbývajících okresních archivech – Plzni-severu, Plzni-jihu a Tachově – ke změnám v obsazení nedošlo.

Celkový počet pracovních míst se tak v roce 2004 oproti předešlému roku nezměnil a zůstal na počtu 127.

Stav zaměstnanců Státního oblastního archivu v Plzni v roce 2004

Na prvním místě je uveden vedoucí pracovník vnitřní organizační jednotky, následují odborní pracovníci – archiváři, dále hospodářští a obslužní pracovníci. Jde o stav zaměstnanců k 31. 12. 2004. Pracovnice na mateřské dovolené jsou uvedeny zvlášť.

SOA Plzeň

PhDr. Petr Mužík, ředitel

1. oddělení fondů krajské a oblastní státní správy a samosprávy, průmyslových a hospodářských organizací a osobních fondů

Mgr. Eva Janouškovcová

Mgr. Miroslav Eisenhammer

Mgr. Jiří Jelen

Mgr. Ludmila Novotná

Mgr. Michael Pešťák

PhDr. Karel Řeháček

PhDr. Karel Waska

PhDr. Eva Wasková

2. oddělení ekonomicko-správní a provozní

Ing. Miloš Widimský

Jiřina Ponocná

Erika Běličová

Alena Haasová

Hana Brklová

Jitka Kasíková

Miroslav Pluhovský

Ing. Libor Lehký

Bc. Petr Kocourek

3. oddělení sekretariátu ředitele archivu

Jaroslava Pluhovská

Jana Baranová

Alena Vodičková

Alena Bednářová

Jana Pelcrová

Václav Pelcr

4. oddělení metodiky, evidence, ochrany a využívání Jednotného archivního fondu

Mgr. Jana Kopečková

Jaroslava Kloudová

Hana Vildová

Bc. Petr Kolář

Jiří Jiša

Petr Mašek

Iva Bauerová

Jana Beková

5. oddělení – zemědělsko-lesnické fondy a sbírky Plzeňska (se sídlem v Klatovech)

Mgr. Ladislava Váňová

Jitka Krejčová

Bc. Jana Důlovcová

Jana Myslivcová

6. oddělení - zemědělsko-lesnické fondy a sbírky Karlovarska (se sídlem ve Žluticích)

PhDr. Roman Jířů

Jiří Volf

Jana Volfová

Marie Šimkaninová

Státní okresní archivy

SOkA Domažlice

PhDr. Věra Steinbachová

Mgr. Marie Bretlová

Tomáš Fencel

Monika Hálková

Mgr. Radka Kinkorová

Jaroslava Příbrská

Miroslava Bauzová

Pavla Karásková

Jiřina Vasiová

Eliška Borníková

Martin Váchal

SOkA Cheb

PhDr. Jaromír Boháč

Mgr. Dana Václavů

Ing. Marie Boháčová

Marie Bortelová

PhDr. Jitka Chmelíková

Mgr. Karel Halla

Martina Lepší

Petr Matyáš

Blanka Písková

Bc. Jana Rájková

Mgr. Ladislava Součková

Marie Turková

Karla Bočková

Karel Matějka

Milena Zapletalová

SOKA Karlovy Vary

Mgr. Milan Augustin

Mgr. Petr Cais

Nikola Juskaninová

PhDr. Antonín Mařík

Simona Pelcová

Petra Sofronová

Mgr. Jarmila Valachová

Květuše Lippertová

Hana Jiráčková

Josef Kubáň

SOKA Klatovy

Mgr. Pavel Havlovič

Mgr. Maruška Beránková

Ludmila Dušátková

PhDr. Lenka Sýkorová

Jana Sýkorová

Eva Ulrichová

Michal Tejček

Jana Blažková

Zdeněk Petráš

SOKA Plzeň-jih

Mgr. Věra Šimáková

Mgr. Petra Martínková

Alena Linhartová

Jana Mašková

Irena Vargová

Jana Vaníková

SOkA Plzeň-sever

Mgr. Petr Hubka

Karel Rom

Mgr. Martina Pešíková

Mgr. Šárka Babincová

Mgr. Kateřina Nová

Marie Löffelmannová

Miluše Vorlová

Lenka Šubrtová

Miloslav Hercik

SOkA Rokycany

Mgr. Hana Hrachová

prom. hist. Petros Cironis

Mgr. Jindřich Fajt

Mgr. Pavel Souček

Mgr. Petr Cironis

Vladimíra Týcová

Petr Kabelka

Alena Vítová

Jaroslava Fialová

Dušan Hantl

SOkA Sokolov

PhDr. Vladimír Vlasák

Eva Vlasáková

Mgr. Milada Čermáková

Eliška Krejčíková

Jitka Trčová

Lenka Komárková

SOkA Tachov

PhDr. Markéta Novotná

Jan Edl

Jiří Bernas

Miroslav Vetrák

Dana Bízová

Alena Nečilová

Eva Dombrovská

Milena Ševečková

Teodor Gita

Pracovnice na mateřské dovolené

Petra Vránová (SOkA Domažlice)

Miloslava Svobodová (SOkA Domažlice)

Ing. Lucie Šimková (SOkA Domažlice)

Dagmar Erbenová (SOkA Karlovy Vary)

Eva Havlovičová (SOkA Klatovy)

Vybrané ekonomické ukazatele Státního oblastního archivu v Plzni za rok 2003

Vybrané ukazatele z bilance k 31.12.2004 (údaje v tis. Kč)

Stálá aktiva	198 259	Vlastní zdroje	200 412
Software	408	Majetkové fondy	198 329
Drobný dlouhodobý nehm.-majetek	1 743	FKSP	544
Pozemky	17 651	Rezervní fond	211
Umělecká díla	88	Saldo výdajů a nákladů	1 309
Stavby	117 040	Saldo příjmů a výnosů	19
Samostatné movité věci	29 016	Cizí zdroje	4 214
Ostatní dlouhodobý hm.majetek	32 313	Krátkodobé závazky	4 214
Oběžná aktiva	6 367		
Zásoby	61		
Pohledávky	1 462		
Finanční majetek	4 844		
AKTIVA CELKEM	204 626	PASIVA CELKEM	204 626

Čerpání rozpočtu v roce 2004 v SOA celkem (údaje v tis. Kč)

Položky výdajů	Rozpočet	Skut. výdaje
501 platy zaměstnanců	28 318	28 318
502 OOV	722	629
503 pojistné zdr. a soc.	9 966	9 947
513 nákup materiálu	7 461	7 451
515 paliva a energie	3 411	3 405
516 nákup služeb	4 762	4 749
517 ostatní nákupy	4 229	4 223
519 neinvestiční nákupy	45	45
534 převody vlastním fondům	566	709
536 transfery rozpočtům	33	33
542 náhrady obyvatelům	2	2
5 CELKEM	59 515	59 511

**Čerpání rozpočtu na věcné výdaje v roce 2004 podle vnitřních org.
jednotek (údaje v tis. Kč)**

	rozpočet	skutečnost
SOA Plzeň celkem	19 677	19 644
SOA Plzeň	6496	6 495
SOkA Domažlice	1 348	1 346
SOkA Cheb	3 092	3 082
SOkA Karlovy Vary	1 483	1 480
SOkA Klatovy	1 350	1 349
SOkA Plzeň-jih	872	867
SOkA Plzeň-sever	1 034	1 030
SOkA Rokycany	1 300	1 300
SOkA Sokolov	1 115	1 110
SOkA Tachov	1 587	1 585

Přehled investic v SOA v Plzni v roce 2004 (údaje v tis. Kč)

program 214 031 Pořízení, obnova a provozování ICT státních archivů	
obnova výpočetní techniky	
SOA Plzeň + všechny SOkA	1016
Celkem 214 031	1016
program 214 032 Reprodukce nemovitého majetku státních archivů	
EPS a EZS SOkA Plasy	257
Celkem 214 032	257
program 214 033 Reprodukce movitého majetku státních archivů	
sekačí traktor SOA Plzeň pobočka Žlutice	99
Dataprojektor SOkA Tachov	65
Duplikační kopírka filmů SOA Plzeň	399
mikrofilmový scanner SOA Plzeň	495
osobní automobil SOA Plzeň a SOkA Domažlice	700
Celkem 214 033	1758
program 214 039 Racionalizace spotřeby a využití obnovitelných zdrojů energií	
energetický audit SOkA Klatovy	42
Instalace termoregulačních ventilů SOkA Cheb, Karlovy Vary, Plzeň -sever, Plzeň - jih, Rokycany	431
Celkem 214 039	473
INVESTICE CELKEM	3504

Přehled množství a zpracovanosti archivních fondů ve Státním oblastním archivu v Plzni k 31. 12. 2004

Archiv	Celkem archiválií		Zpracovanost v bm	
	Počet fondů	Rozsah v bm	Uspořádáno	
			celkem	z toho in-ventar.
SOA Plzeň	1 244	15 130,07	5 936,60	4 688,21
SOA – odd. 1	794	7483,01	1981,05	1021,08
SOA – pob. Kt	213	4124,13	2864,00	2771,26
SOA – pob. Žl	237	3522,93	1091,55	895,87
Depozitní smlouvy	7	347,20	326,90	265,90
Ul. v SOA	1	265,9	265,9	265,9
Ul. mimo SOA	6	81,3	61	0
SOkA:				
Domažlice	1 530	2 810,19	673,23	633,80
Cheb	1 165	4 895,72	2 258,83	1 645,42
Karlovy Vary	1 521	3 415,35	717,01	495,68
Klatovy	1 846	3 838,45	848,82	848,82
Plzeň – jih	1 213	2 324,41	929,77	810,08
Plzeň – sever	1 088	1 690,16	228,18	174,21
Rokycany	1 208	2 856,29	719,87	673,66
Sokolov	1 407	3 762,44	520,73	520,73
Tachov	987	2 939,76	469,26	365,28
SOkA celkem	11 965	28 532,77	7365,70	6 167,68
SOA + SOkA celkem	13 216	44 010,04	13 629,20	11 121,79

Přehled archivní pomůcek zanesených do evidence JAF v roce 2004

Přehled obsahuje všechny nově zaevidované pomůcky s uvedením názvu pomůcky, časového rozsahu fondu, druhu pomůcky (PIS = prozatímní inventární seznam), autora, roku vzniku pomůcky a evidenčního čísla pomůcky v archivu.

Státní oblastní archiv v Plzni

- Rodinný archiv Schreinerů, (1727) 1800 – 1945, inventář, L. Váňová, 2004, evid. č. pom. 484
- KSČ – podnikový výbor n.p. Škoda Plzeň, 1946 – 1988, inventář, M. Pešťák, 2004, evid. č. pom. 485
- KSČ – krajský výbor Karlovy Vary, 1945- 1960, inventář, M. Pešťák, 2004, evid. č. pom. 486
- Rodinný archiv Pergerů, (1768)1800-1946, inventář, L. Váňová, 2004, evid. č. pom. 487
- Rodinný archiv Müllerů, 1733-1945, inventář, L. Váňová, 2004, evid. č. pom. 488
- Velkostatek Újezd svatého Kříže, 1606 – 1945, inventář, L. Váňová, 2004, evid. č. pom. 489
- Národní jednota pošumavská – jednateleský odbor Plzeň, 1896 – 1945, inventář, K. Řeháček, 2004, evid. č. pom. 490
- Ústřední matice školská – místní odbor Plzeň, 1903 – 1944, inventář, K. Řeháček, 2004, evid. č. pom. 491
- Velkostatek Horažďovice (dodatek), 1682 – 1944, inventář, J. Důlovcová, J. Krejčová, 2004, evid. č. pom. 492
- Pojišťovací soud Klatovy, 1929 – 1949 (1970), inventář, J. Jelen, 2004, evid. č. pom. 493
- Agrokombinát Tachov, (1960) 1989 - 1990 (1997), inventář, J. Krejčová, 2004, evid. č. pom. 494
- Státní statek Hostouň, 1960 – 1975, inventář, J. Krejčová, 2004, evid. č. pom. 495
- Státní statek Úlice, 1960 – 1995, inventář, J. Krejčová, 2004, evid. č. pom. 496
- Státní statek Křimice, 1961 – 1992, PIS, J. Krejčová, 2004, evid. č. pom. 497
- Státní statek Rokycany, 1966 – 1992, inventář, J. Krejčová, 2004, evid. č. pom. 498
- Státní statek Přeštice, 1960 – 1994, inventář, J. Krejčová, 2004, evid. č. pom. 499
- Rodinný archiv Berchemů, 1456 – 1944, inventář, R. Jírů, 2004, evid. č. pom. 500
- Velkostatek Stružná, 1609 – 1883, inventář, R. Jírů, 2004, evid. č. pom. 501
- Západočeský lesní průmysl národní podnik Karlovy Vary, (1950) 1952 – 1956, inventář, J. Volf, 1990, evid. č. pom. 502
- Rodinný archiv Koců z Dobře, 1552 – 1945, inventář, G. Hofmann – L. Váňová, 2003, evid. č. pom. 503
- Velkostatek Kanice, 1711 – 1945 (1947), inventář, L. Váňová, 2003, evid. č. pom. 504
- Krajská vláda Cheb, (1661) 1850 – 1855, inventář, L. Novotná, 2004, evid. č. pom. 505

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně

- Místní národní výbor Malonice, (1943) 1945 – 1960, inventář, M. Baxová, 2003, evid. č. pom. 175
- Městský národní výbor Horšovský Týn, 1945 - 1990 (1995), inventář, M. Baxová, 2003, evid. č. pom. 176
- Archiv města Klenčí pod Čerchovem, 1678 - 1945 (1947), inventář, R. Kinkorová, 2004, evid. č. pom. 177
- Okresní národní výbor Domažlice, (1864) 1945 - 1960, dílčí inventář, T. Fencel, 2004, evid. č. pom. 178
- Archiv města Horšovský Týn, 1375 - 1945 (1948), inventář, M. Bretlová, 2004, evid. č. pom. 179

Státní okresní archiv Cheb

- Úřední soud Cheb, (1906) 1938 - 1945 (1948), inventář, D. Václavů, 2004, evid. č. pom. 1384
- Rodinný archiv Geierů, Aš, 1819 – 1938, inventář, J. Chmelíková, 2004, evid. č. pom. 1385
- Nickel Emil, 1906 - 1946, inventář, J. Chmelíková, 2004, evid. č. pom. 1386
- Neudert Richard, JUDr., 1904 – 1933, inventář, J. Chmelíková, 2004, evid. č. pom. 1387
- Rodinný archiv Adlerů, Cheb, 1797 – 1937, inventář, J. Chmelíková, 2004, evid. č. pom. 1388
- Gartner Johann, 1929 – 1945, inventář, J. Chmelíková, 2004, evid. č. pom. 1389
- Gindely Klara, 1913 – 1945, inventář, J. Chmelíková, 2004, evid. č. pom. 1390
- Rodinný archiv Gablerů, Cheb, 1747 - 1885 (1900), inventář, P. Cais, 2004, evid. č. pom. 1391

Státní okresní archiv Karlovy Vary

- Místní národní výbor Popovice, 1946 – 1960, PIS, J. Valachová, 2003, evid. č. pom. 256
- Místní národní výbor Čichalov, 1945 – 1975, PIS, J. Valachová, 2003, evid. č. pom. 257
- Archiv města Karlovy Vary, spisy období regulovaného magistrátu, signatura 4 – Militaria, 1789 – 1851, PIS, A. Mařík, 1999, evid. č. pom. 258
- Archiv města Karlovy Vary, spisy období regulovaného magistrátu, signatura 5 – Personální záležitosti městských zaměstnanců, 1789 – 1852, PIS, A. Mařík, 2000, evid. č. pom. 259
- Archiv města Karlovy Vary, spisy období regulovaného magistrátu, signatura 6 – Řemesla a živnosti, 1790 – 1844, PIS, A. Mařík, 2000, evid. č. pom. 260
- Archiv města Karlovy Vary, spisy období regulovaného magistrátu, signatura 7 – Mýtné a cla, 1789 - 1844, PIS, A. Mařík, 2001, evid. č. pom. 261
- Archiv města Karlovy Vary, spisy období regulovaného magistrátu, signatura 9 – Poddanské záležitosti, 1789 - 1849, PIS, A. Mařík, 2001, evid. č. pom. 262
- Archiv města Karlovy Vary, spisy období regulovaného magistrátu, signatura 10 – Civilní soudnictví sporné, 1789 - 1848, PIS, A. Mařík, 2001, evid. č. pom. 263

Archiv města Karlovy Vary, spisy období regulovaného magistrátu, signatura 12 – Agenda pozemkových knih, 1789 - 1845, PIS, A. Mařík, 2001, evid. č. pom. 264

Archiv města Karlovy Vary, spisy období regulovaného magistrátu, signatura 13 – Pozůstalostní řízení, 1789 - 1850, PIS, A. Mařík, 2001, evid. č. pom. 265

Archiv města Karlovy Vary, spisy období regulovaného magistrátu, signatura 14 – Poručenské záležitosti, sirotčí účty, 1789 - 1835, PIS, A. Mařík, 2001, evid. č. pom. 266

Archiv města Karlovy Vary, spisy období regulovaného magistrátu, signatura 15 – Městská depozitní pokladna, 1789 - 1845, PIS, A. Mařík, 2001, evid. č. pom. 267

Archiv města Karlovy Vary, spisy období regulovaného magistrátu, signatura 18 – Trestní agenda, 1789 - 1833, PIS, A. Mařík, 2001, evid. č. pom. 268

Archiv města Karlovy Vary, spisy období regulovaného magistrátu, signatura 20 – Protokoly z civilních sporů, 1791 - 1827, PIS, A. Mařík, 2002, evid. č. pom. 269

Archiv města Karlovy Vary, spisy období regulovaného magistrátu, signatura 21 – Policejní agenda, 1794 - 1850, PIS, A. Mařík, 2002, evid. č. pom. 270

Archiv města Karlovy Vary, spisy období regulovaného magistrátu, signatura 1 – Všeobecná spisová agenda, 1789 - 1851, PIS, A. Mařík, 1995, evid. č. pom. 271

Archiv města Karlovy Vary, spisy období regulovaného magistrátu, signatura 2 – Sociální agenda, chudinská péče, záležitosti kostelů, far, nemocnic, škol a učitelů, 1789 - 1851, PIS, A. Mařík, 2001, evid. č. pom. 272

Archiv města Karlovy Vary, spisy období regulovaného magistrátu, signatura 3 – Daně a poplatky, 1789 - 1851, PIS, A. Mařík, 2001, evid. č. pom. 273

Archiv města Karlovy Vary, spisy období regulovaného magistrátu, signatura 8 – Hospodářské záležitosti města, 1789 - 1850, PIS, A. Mařík, 2003, evid. č. pom. 274

Místní národní výbor Dobrá Voda, (1938) 1945 - 1974 (1975), PIS, J. Valachová, 2003, evid. č. pom. 275

Místní národní výbor Hoštěč, 1945 - 1960 (1961), PIS, J. Valachová, 2003, evid. č. pom. 276

Archiv města Karlovy Vary, listiny, 1465 – 1842, dílčí inventář, A. Mařík, 2004, evid. č. pom. 277

Archiv města Hroznětín, [1500] - 1945 (1946), inventář, M. Augustin, A. Mařík, 2004, evid. č. pom. 278

Státní okresní archiv Klatovy

Archiv města Plánice, 1442 – 1945 (1949), inventář, K. Černý, L. Sýkorová, 2000, evid. č. pom. 47

Měšťanská beseda Klatovy, 1862 – 1951, inventář, M. Klokánová, 2002, evid. č. pom. 48

Archiv města Rabí, 1627 - 1945 (1952), inventář, M. Tejček, 2003, evid. č. pom. 49

Archiv města Klatovy, 1353 - 1945 (1949), dílčí inventář, M. Beránková, 2003, evid. č. pom. 50

Československá strana lidová – okresní sekretariát Klatovy, 1945 – 1948, inventář, A. Macák, 1963, evid. č. pom. 51

Klub průmyslníků v Klatovech, místní skupina Ústředního svazu československých průmyslníků v Praze, 1906 – 1941, inventář, E. Havlovičová, 2004, evid. č. pom. 52

Archiv města Kolinec, 1409 - 1945 (1949), inventář, M. Tejček, 2004, evid. č. pom. 53

Archiv města Hory Matky Boží, 1637 - 1945 (1963), inventář, M. Tejček, 2004, evid. č. pom. 54

Archiv města Horažďovice, 1350 - 1945 (1955), dílčí inventář, M. Beránková, 2004, evid. č. pom. 55

Archiv města Nalžovské Hory, 1559 - 1945 (1958), inventář, J. Sýkorová, 2004, evid. č. pom. 56

Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích

Zpěvácký spolek Střela Plasy, 1874 - 1919 (1939), inventář, K. Rom, 1996, evid. č. pom. 146

Archiv obce Nebřeziny, 1890 - 1945 (1951), inventář, K. Rom, 1995, evid. č. pom. 147

Archiv obce Plasy, 1861 - 1945 (1950), inventář, K. Rom, 1996, evid. č. pom. 148

Místní národní výbor Nebřeziny, (1936) 1945 – 1960, inventář, K. Rom, 1996, evid. č. pom. 149

Obecná a měšťanská škola Kralovice, 1869 - 1939 (1940), PIS, K. Nová, 2003, evid. č. pom. 150

Národní škola Kralovice, 1939 – 1953, PIS, K. Nová, 2003, evid. č. pom. 151

Střední škola Kralovice, (1937) 1939 - 1953 (1963), PIS, K. Nová, 2003, evid. č. pom. 152

Živnostenská škola všeobecná Kralovice, 1886 – 1943, PIS, K. Nová, 2003, evid. č. pom. 153

KSČ – okresní výbor Plzeň-sever, 1960 – 1990, PIS, K. Nová, 2003, evid. č. pom. 154

KSČ – okresní výbor Plasy, 1945 – 1960, PIS, K. Nová, 2003, evid. č. pom. 155

KSČ – městský výbor Kralovice, 1945 – 1971, PIS, K. Nová, 2003, evid. č. pom. 156

KSČ – okresní výbor Plzeň-venkov, 1948 – 1958, inventář, P. Hubka, K. Nová, 2004, evid. č. pom. 157

Okresní soud Město Touškov, 1850 – 1897, dílčí inventář, F. Fabián, 1964, evid. č. pom. 158

Farní úřad Rabštejn nad Střelou, (1651) 1690 – 1948, dílčí inventář, P. Hubka, 2004, evid. č. pom. 159

Státní okresní archiv Rokycany

Socialistický svaz mládeže – základní organizace Přívětice, 1973-1987, inventář, H. Hrachová, 2001, evid. č. pom. 99

Místní školní rada Přívětice, 1880-1949, inventář, H. Hrachová, 2002, evid. č. pom. 100

Národní fronta – místní výbor Bušovice, 1953-1989, PIS, H. Hrachová, 2002, evid. č. pom. 101

Československá ochrana matek a dětí Kařez, 1922-1936, PIS, H. Hrachová, 2002, evid. č. pom. 102

Osvětová beseda Bušovice, 1983-1989, PIS, H. Hrachová, 2002, evid. č. pom. 103

KSČ – základní organizace Bušovice, 1956-1989, PIS, H. Hrachová, 2002, evid. č. pom. 104

Spolek pro postavení kostela v Kařeze, Kařez, 1932-1951 (1956), PIS, H. Hrachová, 2002, evid. č. pom. 105

Archiv obce Dobřív, 1728-1945, inventář, H. Hrachová, 2002, evid. č. pom. 106

Archiv obce Přívětice, 1822-1945, inventář, H. Hrachová, 2003, evid. č. pom. 107

Archiv obce Příkosice, 1838-1945 (1946), inventář, H. Hrachová, 2003, evid. č. pom. 108

Místní národní výbor Kakejcov, (1921) 1945-1960, inventář, H. Hrachová, 2001, evid. č. pom. 109

Archiv obce Ejpovice, 1838-1945, inventář, H. Hrachová, 2003, evid. č. pom. 110

Místní národní výbor Kornatice, 1945-1960, inventář, H. Hrachová, 2001, evid. č. pom. 111

Místní národní výbor Kařízek, (1928) 1945-1960, inventář, H. Hrachová, 2003, evid. č. pom. 112

Místní národní výbor Štítov, (1924) 1945-1960, inventář, H. Hrachová, 2003, evid. č. pom. 113

Místní národní výbor Střapole, (1894) 1945-1960, inventář, H. Hrachová, 2003, evid. č. pom. 114

Místní národní výbor Smědčice, (1923) 1945-1960, inventář, H. Hrachová, 2003, evid. č. pom. 115

Archiv obce Kařez, 1904-1945, inventář, H. Hrachová, 2003, evid. č. pom. 116

Archiv obce Střapole, [1710] 1850-1945, inventář, H. Hrachová, 2003, evid. č. pom. 117

Archiv obce Smědčice, [1710] 1839-1944, inventář, H. Hrachová, 2003, evid. č. pom. 118

Místní národní výbor Přívětice, (1920) 1945-1990, inventář, H. Hrachová, 2001, evid. č. pom. 119

Archiv obce Mešno, (1848) 1883-1945, inventář, H. Hrachová, 2003, evid. č. pom. 120

Místní národní výbor Mešno, (1921) 1945-1979, inventář, H. Hrachová, 2001, evid. č. pom. 121

Archiv obce Kařízek, (1793) 1805-1945 (1951), inventář, H. Hrachová, 2003, evid. č. pom. 122

Místní národní výbor Příkosice, (1910) 1945-1979 (1987), inventář, H. Hrachová, 2003, evid. č. pom. 123

Místní národní výbor Dobřív, (1868) 1945-1990, inventář, H. Hrachová, 2002, evid. č. pom. 124

Místní národní výbor Bušovice, (1927) 1945-1990, inventář, H. Hrachová, 2004, evid. č. pom. 125

Archiv obce Hřešihlavy, (1828) 1850-1945, inventář, H. Hrachová, 2004, evid. č. pom. 126

Archiv obce Cheznovice, (1717) 1782-1945, inventář, H. Hrachová, 2004, evid. č. pom. 127

Archiv obce Chockov, (1899) 1824-1945, inventář, H. Hrachová, 2004, evid. č. pom. 128

Archiv obce Lhota pod Radčem, 1827-1945, inventář, H. Hrachová, 2004, evid. č. pom. 129

Archiv obce Holoubkov, (1860) 1880-1945, inventář, P. Cironis st., 2004, evid. č. pom. 130

Archiv obce Volduchy, 1845-1943, inventář, P. Cironis st., 2004, evid. č. pom. 131

Archiv obce Vranov, (1884) 1921-1945, inventář, P. Cironis st., 2004, evid. č. pom. 132

Archiv obce Lhotka (u Radnic), (1839) 1868-1945, inventář, H. Hrachová, 2004, evid. č. pom. 133

Archiv obce Lhotka (u Terešova), 1889-1945, inventář, H. Hrachová, 2004, evid. č. pom. 134

Archiv obce Medový Újezd, 1884-1945, inventář, H. Hrachová, 2004, evid. č. pom. 135

Archiv obce Mostiště, 1852-1945, inventář, H. Hrachová, 2004, evid. č. pom. 136

Archiv obce Němčovice, 1867-1945, inventář, H. Hrachová, 2004, evid. č. pom. 137

Archiv obce Nevid, 1818-1945, inventář, H. Hrachová, 2004, evid. č. pom. 138

Archiv obce Ostrovec, 1789-1945, inventář, H. Hrachová, 2004, evid. č. pom. 139

Archiv obce Plískov, 1899-1945, inventář, H. Hrachová, 2004, evid. č. pom. 140

Archiv obce Prašný Újezd, 1882-1944, inventář, H. Hrachová, 2004, evid. č. pom. 141

Archiv obce Sebečice, 1772-1944, inventář, H. Hrachová, 2004, evid. č. pom. 142

Archiv obce Sirá, 1867-1945, inventář, H. Hrachová, 2004, evid. č. pom. 143

Archiv obce Sklená Huť, (1921) 1931-1942, inventář, H. Hrachová, 2004, evid. č. pom. 144

Archiv obce Skomelno, 1839-1939, inventář, H. Hrachová, 2004, evid. č. pom. 145

Archiv obce Skořice, 1851-1944, inventář, H. Hrachová, 2004, evid. č. pom. 146

Archiv obce Štítov, (1903) 1923-1944, inventář, H. Hrachová, 2004, evid. č. pom. 147

Archiv obce Svinná, (1853) 1879-1944, inventář, H. Hrachová, 2004, evid. č. pom. 148

Archiv obce Svojkovice, 1939-1943, inventář, H. Hrachová, 2004, evid. č. pom. 149

Archiv obce Těně, /1850/ 1897-1945, inventář, H. Hrachová, 2004, evid. č. pom. 150

Archiv obce Těškov, 1772-1945, inventář, H. Hrachová, 2004, evid. č. pom. 151

Archiv obce Třebnuška, 1902-1945, inventář, H. Hrachová, 2004, evid. č. pom. 152

Archiv obce Třímány, /1896/ 1920-1944, inventář, H. Hrachová, 2004, evid. č. pom. 153

Archiv obce Týček, 1806-1943, inventář, H. Hrachová, 2004, evid. č. pom. 154

Archiv obce Vejvanov, 1864-1944, inventář, H. Hrachová, 2004, evid. č. pom. 155

Archiv obce Veselá, 1837-1945, inventář, H. Hrachová, 2004, evid. č. pom. 156

Archiv obce Vísky, 1850-1943, inventář, H. Hrachová, 2004, evid. č. pom. 157

Archiv obce Vitinka, (1884) 1924-1945, inventář, H. Hrachová, 2004, evid. č. pom. 158

Archiv obce Zvíkovec, 1877-1945 (1951), inventář, H. Hrachová, 2004, evid. č. pom. 159

Archiv obce Trokavec, 1836-1945, inventář, H. Hrachová, 2004, evid. č. pom. 160

Archiv obce Strašice, 1873-1943, inventář, H. Hrachová, 2004, evid. č. pom. 161

Archiv obce Klabava, 1857-1944, inventář, H. Hrachová, 2004, evid. č. pom. 162

Bibliografie pracovníků Státního oblastního archivu v Plzni za rok 2004

Milan AUGUSTIN

Publikační počiny SOkA Karlovy Vary v roce 2003. In: Ročenka Státního oblastního archivu v Plzni 2003, Plzeň 2004, s. 114-116.

Tajemná dráha na Tři kříže. In: Historický sborník Karlovarska X, Karlovy Vary 2004, s. 155-172.

Šárka BABINCOVÁ

Plaský klášter mezi husitskými válkami a poslední přestavbou. Kronika regionu 2, 2003/2004, č. 10, s. 5-6.

Regionální knihovna. Kronika regionu 3, 2004/2005, č. 2, s. 17.

Maruška BERÁNKOVÁ

Informace o dílčím inventáři fondu Archiv města Klatovy. In: Ročenka Státního oblastního archivu v Plzni 2003, Plzeň 2004, s. 75-77.

Jaromír BOHÁČ

Denkmäler in Eger. In: Denkmäler im Egerland, Amberg 2004, s. 44-531.

Chebské náměstí. MF Dnes 15, 2004, č. 21, 26. 1. 2004, s. D/4.

Nádražní ulice. MF Dnes 15, 2004, č. 15, 19. 1. 2004, s. D/4.

Nechce se tomu věřit. (P. Šebesta šedesátníkem). In: Sborník Chebského muzea 2003, Cheb 2004, s. 182-183.

Marie BRETLOVÁ

O pamětní knize města Horšovský Týn. Domažlicko 14, 2004, č. 17, s. 5.

Petr CAIS

Katalogizace knihovního fondu SOkA Karlovy Vary v programu Lanius/Clavius. Postup, zkušenosti, vyhlídky. In: Ročenka Státního oblastního archivu v Plzni 2003, Plzeň 2004, s. 87-92.

Výběrová bibliografie k dějinám karlovarského kraje za rok 2003 (s dodatky za léta 2000-2002). In: Historický sborník Karlovarska X, Karlovy Vary 2004, s. 217-261.

Milada ČERMÁKOVÁ

Německé obecné a měšťanské školy na Sokolovsku a zpracování jejich fondů. In: Ročenka Státního oblastního archivu v Plzni 2003, Plzeň 2004, s. 123-127.

Jan EDL

Osobní fond V. V. Kremer. Stručný rozbor nejdůležitějších prací k dějinám Kladrub a Kladrubska. In: Ročenka Státního oblastního archivu v Plzni 2003, Plzeň 2004, s. 92-95.

Miroslav EISENHAMMER

Nasazení studentů středních škol v rámci organizace Technische Nothilfe. In: Museli pracovat pro Říši. Nucené pracovní nasazení českého obyvatelstva v letech 2. světové války. Sborník ze semináře konaného v SÚA Praha dne 2. 4. 2004, Praha 2004, s. 63-72.

Nucené nasazení v západních Čechách z pohledu archiváře. Archivní časopis 54, 2004, s. 196 -203.

Setkání západočeských archivářů v Kašperských Horách. In: Ročenka Státního oblastního archivu v Plzni 2003, Plzeň 2004, s. 84-87.

Svaz nuceně nasazených a ukončení jeho činnosti. Archivní časopis 54, 2004, s. 136-138.

XI. setkání západočeských archivářů. In: ČAS v roce 2003. Ročenka České archivní společnosti, Praha 2004, s. 73-76.

Jindřich FAJT

Historicko-dokumentační komise Českého svazu bojovníků za svobodu při SOkA Rokycany. In: Ročenka Státního oblastního archivu v Plzni 2003, Plzeň 2004, s. 82-84. (spoluautorství M. Dobromysl, H. Hrachová)

Tomáš FENCL

Dílčí inventář ONV Domažlice (1864) 1945 – 1960. In: Ročenka Státního oblastního archivu v Plzni 2003, Plzeň 2004, s. 102-105.

Nejstarší dochované písemnosti. Domažlicko 14, 2004, č. 10, s. 3.

Středověká privilegia města Domažlice. Domažlicko 14, 2004, č. 37, s. 5.

Monika HÁLKOVÁ

Fondy škol uložené v SOkA. Domažlicko 14, 2004, č. 25, s. 5.

List Jana Žižky. Domažlicko 14, 2004, č. 13, s. 5.

Karel HALLA

Zkuste si to bez papíru. Katalog výstavy. Cheb 2004, 174 s.

Hana HRACHOVÁ

Historicko-dokumentační komise Českého svazu bojovníků za svobodu při SOkA Rokycany. In: Ročenka Státního oblastního archivu v Plzni 2003, Plzeň 2004, s. 82-84. (spoluautorství J. Fajt, M. Dobromysl)

Politici v Rokycanech. In: Plamen neuhasiš. Sborník k 30. narozeninám J. Schwallera. (ed. J. Otčenášek), Praha 2004, s. 39-49.

Pomníky Mistra Jana Husa na Rokycansku. In: Sborník Muzea Dr. B. Horáka v Rokycanech 16, 2004, s. 64-76.

Státní oblastní archiv v Plzni očima dvou jeho ředitelů. In: ČAS v roce 2003. Ročenka České archivní společnosti, Praha 2004, s. 90-101.

Státní okresní archiv Rokycany. In: ČAS v roce 2003. Ročenka České archivní společnosti, Praha 2004, s. 103-105.

Z historie hostinců v Mirošově. Mirošovské střípky 3, 2004, s. 2, 4, 2004, s. 2.

Zpracování fondů obcí v SOkA Rokycany. In: Ročenka Státního oblastního archivu v Plzni 2003, Plzeň 2004, s. 134-141.

Petr HUBKA

Kdo bydlel v Plasích před sto lety aneb silvestrovská procházka po Plasích roku 1900. Plaský zpravodaj 14, 2004, č. 3, nestr. (4 strany).

Plasy v roce 2002. Webové stránky města Plas – www.plasy.cz, 24 stran.

Jitka CHMELÍKOVÁ

Archivář a historik Karl Siegl. Právo 14, č. 11, 14. 1. 2004, s. 13.

Námořní kapitán Günther Prien. Právo 14, č. 113, 15. 5. 2004, s. 13.

Klavírista Rudolf Serkin. Právo 14, č. 17, 21. 1. 2004, s. 13.

Loutkář a divadelník Paul Löwy. Právo 14, č. 23, 28. 1. 2004, s. 13.

Loutkář Gustav Nosek. Právo 14, č. 122, 26. 5. 2004, s. 13.

Malíř Franz Dietl. Právo 14, č. 47, 25. 2. 2004, s. 13.

Podnikatel Ambros Swetlik. Právo 14, č. 35, 11. 2. 2004, s. 13.

Politik Ernst von Plener. Právo 14, č. 77, 31. 3. 2004, s. 13.

Požárník Hans Stanka. Právo 14, č. 83, 7. 4. 2004, s. 19.

Přírodovědec Vinzenz Brehm. Právo 14, č. 5, 7. 1. 2004, s. 13.

Sochař Johann Adolf Mayerl. Právo 14, č. 88, 14. 4. 2004, s. 13.

Sochaři Karl Wilfert sen. a jun. Právo 14, č. 65, 17. 3. 2004, s. 12.

Umělec David Friedman – portrétista, svědek holocaustu, malíř sokolovských horníků a zdejší krajiny. In: Sborník Chebského muzea 2003, Cheb 2004, s. 172-179.

www.archivcheb.cz. In: Ročenka Státního oblastního archivu v Plzni 2003, Plzeň 2004, s. 79-81.

Jiří JELEN

Dějiny Plzně v datech od prvních stop osídlení až po současnost. Praha 2004, 787 s. (člen autorského kolektivu).

Repertorium rukopisů 17. a 18. století z muzejních sbírek v Čechách. I/1-2 A-J. Praha 2003, 779 s. (člen širšího autorského kolektivu).

Radka KINKOROVÁ

Dobrý pomocník, zlý pán. Staňkovsko, 2004, č. 52, s. 9.

Pastva ve Staňkově. Staňkovsko, 2004, č. 51, s. 7.

Sčítací operáty. Domažlicko 14, 2004, č. 48, s. 5.

Trhy. Staňkovsko, 2004, č. 54, s. 5.

Z archivu... Staňkovsko, 2004, č. 50, s. 6.

Znakové privilegium pro Klenčí. Domažlicko 14, 2004, č. 41, s. 3.

Petra MARTÍNKOVÁ

Úskalí skartačního řízení. In: Ročenka Státního oblastního archivu v Plzni 2003, Plzeň 2004, s. 127-130.

Antonín MAŘÍK

Slavnost svěcení karlovarských pramenů od počátků k dnešku. In: Historický sborník Karlovarska X, Karlovy Vary 2004, s. 64-96.

Z historie Ostrova ve 20. století. In: XIII. Historický seminář Karla Nejdla, Karlovy Vary 2004, s. 53-55.

Kateřina NOVÁ

Hrad Vrtba a jeho majitelé. Kronika regionu 3, 2004/2005, č. 2, s. 10-11.

Obecní úřad Bohy v letech 1850-1945. Kronika regionu 2, 2003/2004, č. 9, s. 12-14.

Ludmila NOVOTNÁ

Vladimír V. Modrý – životopis. In: Plzeňské medailony II, Plzeň 2004, s. 105-116.

Markéta NOVOTNÁ

Stříbrsko na starých pohlednicích. Hostivice 2004, 215 s. (spoluautorství V. Maxa, P. Prášil).

Výsledky předarchivní péče ve zdravotnických zařízeních okresu Tachov. In: Ročenka Státního oblastního archivu v Plzni 2003, Plzeň 2004, s. 130-134.

Jan PELANT

Kartotéka jako samostatný typ archiválií? Pravidla pro zpracování. In: Zpravodaj pobočky České informační společnosti při SÚA Praha 48, Praha 2004, s. 153-182.

Česká šlechta. (Seriál 38 článků v sobotních číslech novin). Plzeňský deník 13, 2004, č. 2-294 (Škopkové z Dubé - Vlkové z Kvítkova). S barevnými kresbami Martina Šimka.

Martina PEŠÍKOVÁ

Nečtiny – městečko s bohatou historií. Kronika regionu 3, 2004/2005, č. 2, s. 5-9.

Pardouskův mlýn v Hrádku u Manětína. Kronika regionu 2, 2003/2004, č. 10, s. 7-11.

Michael PEŠŤÁK

Inventarizace písemností převzatých z Archivu KV KSČ Plzeň (stav ke dni 30. 12. 2003). In: Ročenka Státního oblastního archivu v Plzni 2003, Plzeň 2004, s. 141-145.

Karel ROM

65 let kostela Církve československé v Kozojedech. Kronika regionu 2, 2003/2004, č. 9, s. 15.

Jak Hedčanští a Černíkovičtí stavěli společnou školu. Kronika regionu 3, 2004/2005, č. 2, s. 12-16.

Nábožná píseň o zázraku u Litého. Kronika regionu 2, 2003/2004, č. 6, s. 14-15.

Nebřeziny. Plaský zpravodaj 14, 2004, č. 2, nestr. (2 strany).

Pamětní kniha chříčské lokálie a P. František Stangler. In: Ročenka Státního oblastního archivu v Plzni 2003, Plzeň 2004, s. 119-123.

Karel ŘEHÁČEK

Dějiny Plzně v datech od prvních stop osídlení až po současnost. Praha 2004, 787 s. (člen autorského kolektivu).

Plzeňské události let 1900 – 1939 v pamětech JUDr. Františka Kříže. In: Minulostí Západočeského kraje XXXIX, 2004, s. 261-292.

Postkomunistické státy Evropy a jejich vývoj od roku 1990 do současnosti. Plzeň 2004, 57 s.

Věra STEINBACHOVÁ

Cenný přírůstek do fondu Archiv obce Všeruby v SOKA Domažlice. In: Ročenka Státního oblastního archivu v Plzni 2003, Plzeň 2004, s. 112-114.

Černíkov. Z historie obce. Černíkov 2004, 39 s.

Podnikatelská rodina Kreysů. Domažlicko 14, 2004, č. 33, s. 5.

Všerubská privilegia. Domažlicko 14, 2004, č. 20, s. 5.

Zdeněk Procházka je nejen regionální historik, ale také publicista. Domažlicko 14, 2004, č. 48, s. 3.

Lenka SÝKOROVÁ

Felix Heintschl von Heinneg – stránky z deníku. In: Sborník prací z historie a dějin umění 3/2004, Klenová, Klatovy 2004, s. 191-199.

Michal TEJČEK

Fond Archiv města Rabí v SOKA Klatovy. In: Ročenka Státního oblastního archivu v Plzni 2003, Plzeň 2004, s. 77-79.

Přeštičtí podnikatelé konce středověku. Přeštické noviny 10, květen 2004, s. 5.

Vladimíra TÝCOVÁ

Emanuel Jaňour – hudebník, kterému se nesplnilo poslední přání. Voldušský občasník 1, 2004, s. 10-11.

Ladislava VÁŇOVÁ

K majetkovým poměrům klenovských obyvatel ve světle pozemkových knih a dalších archivních pramenů. In: Sborník prací z historie a dějin umění 3/2004, Klenová, Klatovy 2004, s. 169-175.

Rodinný archiv Koců a velkostatek Újezd Sv. Kříže. In: Ročenka Státního oblastního archivu v Plzni 2003, Plzeň 2004, s. 116-119.

Miroslav VETRÁK

Psalo se před 100 lety na Tachovsku. (Seriál 52 článků). Tachovská Jiskra 14, 2004, č. 1 – 52.

Psalo se před 100 lety (Seriál 51 článků v sobotních číslech novin). Tachovský deník 13, 2004, č. 1 – 303.

Vladimír VLASÁK

Anton Gnirs a počátky městského archivu v Lokti. In: Historický sborník Karlovarska X, Karlovy Vary 2004, s. 173-192.

Dějiny města Lokte. Loket 2004, 201 s. (spoluautorství E. Vlasáková).

Dějiny Chodova. In: Chodov, Chodov 2004, s. 7-119.

Dějiny města Lokte ve feudálním období. Loketské listy. Informace, kultura, samospráva 9, 2004, č. 1, 2, s. 5.

Město Loket v období let 1848 až 1945. Loketské listy. Informace, kultura, samospráva 9, 2004, č. 3, 5, 7, 9, 11, 12, s. 5.

Eva VLASÁKOVÁ

Dějiny města Lokte. Loket 2004, 201 s. (spoluautorství V. Vlasák).

K historii a současnosti znaku Jindřichovic. Jindřichovické noviny. Nezávislý regionální informační dvouměsíčník 2, 2004, č. 8, s. 2.

Vývoj správy obcí na Sokolovsku v letech 1945 až 1953 a zpracování jejich archivních fondů. In: Ročenka Státního oblastního archivu v Plzni 2003, Plzeň 2004, s. 96-102.

Karel WASKA

Archivalische Zeitschrift, 85, 2003. Archivní časopis 54, 2004, s. 312-313 (ref.).

Bohemikální výzkumy pracovníků Státního oblastního archivu v Plzni v Bavorském státním archivu v Mnichově. In: Archivy v mezinárodním kontextu. Sborník příspěvků z mezinárodní konference konané ve dnech 29. 9. – 1. 10. 2004 v SÚA Praha. Praha 2004, s. 19-22.

Dějiny Plzně v datech od prvních stop osídlení až po současnost. Praha 2004, 787 s. (člen autorského kolektivu).

Eva WASKOVÁ

Stručné shrnutí vývoje archivní péče o dokumenty vzniklé z činnosti průmyslových podniků v našem státě a v západních Čechách. In: Ročenka Státního oblastního archivu v Plzni 2003, Plzeň 2004, s. 105-112.

Zprávy a informace

Archiv města Cheb několik poznámek k nejstarším dějinám jeho pořádání

Karel Halla

Fond Archiv města Cheb je jedinečným souborem písemností starostlivě shromáždovaných bezmála celých sedm století. Tento komplex listin, knih a aktového materiálu detailně mapuje fungování městské správy, dokumentuje život zdejšího patriciátu a měšťanstva. Popisuje také osudy zemské šlechty, rytířstva a v neposlední řadě i chod místní farnosti a každodennost církevních řádů.

Velký požár města, který propukl roku 1270, bohužel zničil i všechny listiny. Nejstarší dochovanou písemností, která se jen náhodou zachránila, tak zůstává privilegium Přemysla Otakara II. ze 4. května 1266. Právě na přelomu 13. a 14. století se začíná pomalu utvářet městská kancelář, vzniká ucelenější organizace správy města a jeho písemností. Vznikají první městské knihy jako např. Kniha městských nařízení z roku 1352 a 1400. Vedle běžných právních nařízení se zde mluví o fungování městské správy, která si postupem času vynutila zakládání nových městských knih mapujících např. vybírání daní, příjmy a výdaje městské pokladny apod.

Po zástavě Chebu a Chebska Koruně české roku 1322 rozsah archiválií dále roste. Díky klausuli v listině z 23. října 1322 o přímé podřízenosti Chebu a celého území českému králi či hejtmanovi a také díky strategické poloze města se rozvinula bezprostřední korespondence s císaři, králi, městy, šlechtou a duchovenstvem.

Poslední desetiletí 14. století znamenalo pro Cheb zásadnější změny ve fungování městské kanceláře. Právě v tomto období totiž začínají některé uzavřené řady městských knih. Jedná se především o knihy městských daní (1390), knihy daní z kopyt (1392), hlavní knihy počtů města (1396), dále seznamy výdajů města, které byly v letech 1390 až 1440 vedeny jako zvláštní přílohy daňových knih a již od roku 1411 zakládány jako samostatné svazky. Knihy dlužníků úpisů začínají roku 1387 a velké a malé registry jako pomocné složky knih výdajů již roku 1395. Z téhož roku pochází také tzv. Musterungsbuch chebského rolnictva, tedy jakási kniha zeměbrany. O ukládání písemností v této době neexistují žádné konkrétní záznamy, jen z jednotlivých seznamů listin, a především z poznámek na rubu listin a aktového materiálu, je zřejmé, že byl dodržován jakýsi spisový řád.

Dalším stupínkem ve vývoji městské kanceláře byla polovina 15. století. Dochází k dalšímu členění knih mapujících finanční toky města Chebu. Do roku 1440 existovaly jako zvláštní přílohy daňových knih tzv. složky výdajů města. Hlavním důvodem byl ten fakt, že osoby určené k výběru daní se z jejich výnosů zároveň staraly také o výdaje města. Roku 1441 vzniká ale zcela nová souvislá řada knih mapující pouze výdaje Chebu. Souvisí to s posílením pozice purkmistra, který zodpovídal za výdaje a příjmy města. Byl to v této době obecnější

trend u většiny měst. Ve stejné době, počínaje rokem 1442, jsou také nově zakládány samostatné knihy městského trhu. O něco málo později vznikají taktéž kopiáře ve smyslu konceptních knih, jejichž řada začíná rokem 1457 a s menšími prolukami končí roku 1793.

V tomto smyslu se na konci 15. století začíná plně rozvíjet městská registratura. Je zřejmé, že archiv a úřední registratura tvoří uzavřený komplex bezprostřední městské správy. Na počátku 16. století však již dochází k postupnému oddělování starších, méně používaných, či již zcela nepotřebných písemností, od aktuálnějšího aktového materiálu. Stále častěji se zhotovují opisy důležitých dokumentů a jejich originály se zakládají.

Vůbec první zpráva o existenci archivu pochází z roku 1636. Pražské místodržitelství si totiž právě v tomto roce vyžádalo listinné podklady k některým českým lénům nacházejícím se za hranicemi Chebska a ve své žádosti doslova píše „die bey Euren stadtharchiv etwan vorhanden sind“. Další konkrétní zmínkou je zápis v knize radních protokolů z 12. 5. 1659. Píše se zde, že starý purkmistr von Holdorf za inspekci archivu dostal odměnu 100 zlatých.

První pořádací práce v archivu byly zahájeny v roce 1662. Rozhodnutím městské rady z 29. 3. 1662 byl pořádáním archivu pověřen kancelista Georg Benedikt Renner. Jeho hlavním úkolem bylo roztřídit a urovnat městskou registraturu do jednotlivých krabic.

Roku 1728 byl archiv přestěhován ze staré radnice do druhého patra nové radnice, kde byla pro archiv vyhrazena zvláštní místnost. Zajímavý je zápis v knize výdajů města Chebu o tom, že mistr zámečnický Gregor Herbeckh obdržel za zhotovení nových šuplíků do archivu 28 zlatých. Městská spisovna se tak začíná definitivně oddělovat od archivu, který tímto získává zcela nový statut a význam. Roku 1744 byl archiv opatřen novými železnými okenicemi s mřížemi. Co konkrétně archiv obsahoval, nelze s určitostí zjistit. Podle dochovaného inventáře daňové komory z roku 1769 je zřejmé, že stovky svazků knih městských počtů a berní, jako např. Losungsbücher, Klauensteuerbücher, Klein und Großregister, Hauptrechnungsbücher atd., nebyly uloženy v archivu, nýbrž ve výše zmíněné daňové komoře. Archivní registraturu tak tvořily pouze listiny, knihy vnitřní správy města, starší soudní agenda a korespondence.

Správcem archivu byl roku 1732 jmenován archivář Johann Michael Schlecht. Jeho roční gáže činila 104 zlatých. K ruce dostal později ještě archivního adjunkta. Pracovní náplň archiváře byla specifikována v tzv. Instruktionsbüchlein, tedy jakési knize instrukcí. Schlecht však na archiv moc času neměl, jeho hlavním zájmem bylo získat odpovídající pozici v městské správě, vystudoval totiž právnickou fakultu v Praze. To se mu po dlouhých peripetiích povedlo a místo archiváře se tak roku 1751 formálně uvolnilo. Schlecht se totiž ještě roku 1753 objevuje jako „Stadtarchivar“. Vedle něj však již vystupuje od roku 1751 absolvent právnické fakulty Georg Adam Otto. Zpočátku působil jako archivní adjunkt bez nároku na mzdu a od roku 1756 je již veden jako registrátor. Po smrti J. M. Schlechta roku 1759 se Otto měl stát jeho nástupcem. Zatím však nebyl jmenován.

Již roku 1754 měly být pro „Directorium in publicis et cameralibus“ a nejvyšší soudní dvůr vyhledány v chebském archivu listiny, které dokládaly právní postavení Chebska vůči Koruně české. Totéž proběhlo na objednávku Marie Terezie roku 1760. Pražské místodržitelství pro tento účel vyslalo do Chebu svého registrátora a archiváře Johanna Josefa Clausera. Jeho hlavním úkolem bylo vyhledání písemností, které se vztahovaly k příhraničním sporům Koruny české vůči Bavorsku. Clauser shledal městský archiv ve velkém nepořádku. Úředníci si prý místo kopií běžně půjčovali z archivu originály a pak je již nezařazovali zpět na správné místo. Jeho úkolem však nebylo pouze vyhledat příslušné listiny a právní pořízení, měl se také postarat o hrubé uspořádání městského archivu. Jednotlivé fascikly Clauser označil zvláštními signaturami a založil k nim abecední seznam. Zabýval se také archiváliemi, které spadaly do jurisdikce chebského hradu jako purkrabského úřadu. Došel k závěru, že mnoho listin a dokumentů se ztratilo při častých obměnách hradních hejtmanů. Zajímavá je ta skutečnost, že Clauser doporučil ve své zprávě, aby se chátrající hradní kaple opravila a stala se místem uložení hradního archivu. Jeho mise byla ukončena roku 1762. V Chebu však setrval až do roku 1764. I nadále pracoval v městském archivu a založil několik nových repertářů týkajících se příhraničních sporů s Horní Falcí a neshod města Chebu s klášterem ve Waldsassenu. Stal se tak prvním chebským archivářem, který jednoduchým způsobem roztřídil aktový materiál za použití provenienčního pořádacího schématu. V tomto duchu pak pokračovalo i několik dalších jeho následovníků.

V současné době fond Archiv města Cheb obsahuje 2864 listin, 6815 knih a 2804 kartonů o celkové metráži 644 bm. Do tohoto fondu je začleněno několik dalších samostatných fondů, které by bylo jen velmi obtížné znovu vyseparovat. Jedná se hlavně o několik rodinných archivů městského patriciátu, hradní archiv, archiv komendy Řádu německých rytířů v Chebu a v neposlední řadě také archiv chebských klarisek.

Archiv města Cheb je bezesporu jedinečným fondem nadnárodního charakteru. Pro badatele ve všech historických vědních disciplínách je bezednou studnicí informací o dobách minulých. Díky existujícím archivním pomůckám je fond z větší části přístupný; historie jeho pořádání zejména v 19. a 20. století pak představuje námět na samostatné pojednání.

Cesta mladého hraběte Ludvíka Alfréda Viktorína Windischgrätze do Japonska před sto lety

Ladislava Váňová

V časech, kdy ještě příroda udržovala dějiny, krásu i dobro, bývalo zvykem podat občas svědectví o krajinách spatřených a navštívených, v nichž se poutníci zpovídali nejen ze svých dojmů, ale zmiňovali i poznatky a reálie, s nimiž se na svých cestách setkali.

Pokladníci pro toto poznání jsou především rodinné archivy velkých a významných šlechtických rodů. Jejich členové totiž zásadním způsobem ovlivňovali sociální, společenský i kulturní život regionu, na svých poutích se setkávali s nejvyššími a nejvýznamnějšími osobnostmi své doby a jejich kontakty nejrůzněji přesahovaly rámec naší země.

Výpovědní možnosti jejich cestovních deníků jsou poměrně široké. Autorem jednoho z nich je druhorozený syn z uherské odnože alfrédovské větve knížete Ludvíka Josefa Mikuláše Windischgrätze a Valérie, roz. hraběnky z Dessewffy – Ludvík Alfréd Viktorín (1882 – 1968), který se po smrti svého bratrance Alfréda III., jímž vymřela po meči česká odnož rodu, měl stát nejen hlavou rodu Windischgrätzů, ale i nositelem knížecího titulu, tedy čtvrtým knížetem a tedy i dědicem poloviny velkostatků v Čechách (velkostatku Kladruhy a části velkostatku Tachov a Jablonica na Slovensku).

Na počátku roku 1905 podnikl jako tříadvacetiletý dobrodružnou cestu do tehdy velmi vzdáleného Japonska, o níž jsme informováni z průklepů celkem 11 dochovaných dopisů, které psal své matce.

Své putování zahájil koncem měsíce ledna. Plavil se lodí z tehdejšího nejvýznamnějšího rakouského přístavu Terst do italského Brindisi a odtud přímo do přístavu Port-Said na africkém pobřeží.

Windischgrätz představoval ve vztahu k lodní dopravě typ klasického Evropana z vnitrozemí. Zcela ho tak zaujalo a okouzlo pozorování moře a nádherných zabarvení západů slunce spolu s měsíčním svitem a uhrančivou krásou jižního hvězdnatého nebe: *„Po celé hodiny jsem stál na palubě či na můstku, ponořen do pohledu tohoto velkolepého moře, které jsem odjakživa tak vášnivě miloval. Jaká bohatost dojmů z něj vychází a jak rozmanité se zdá v každém bodě, stejně tak velkolepé, grandiózní, mocné!“*.

Samotný přístav Port-Said s jeho čilým obchodním ruchem mu přinášel plno zajímavých postřehů. Pečlivě zachytil své dojmy z tohoto arabského přístavního města, všechny ty beduíny, feláhy, Egyptany a černochoy s jejich charakteristickou hlučností, jejich pozoruhodnými kostýmy, velbloudy i oslíky, s velmi hezkými koňmi a jejich nejrozmanitějšími uzdami. Podnikl i cestu do starého arabského města, kde shledal velmi zajímavé typy beduínů. Zároveň ale viděl i hroznou bídu a různé nepravosti tohoto jinak hrdého pobřežního obyvatel-

stva. Neustále obdivoval a vyzdvihoval velký talent a organizačního génia Angličanů, přísný a v každém směru vzorný a příkladný pořádek panujících anglických poměrů, zejména přísně disciplinovanou egyptskou armádu. Jako Rakušana ho rmoutila skutečnost, že právě Rakousko-Uhersko hraje v cizině tak tristní roli svou zřejmou neobratností a hloupostí, „*durch augenscheinliche Ungeschicklichkeit und Dummheit*“, a to ve věcech obchodu i dopravy. Z pohledu ciziny je podle jeho slov pak tato „*nesmírná, bezedná hloupost a bezcharakternost ještě popudlivější, zejména když se vidí cílevědomé, promyšlené pokroky mnohých jiných národů ve velkém světovém dění. Ačkoli je tu všude hodně našich krajanů, jako ostatně ve všech těchto orientálních městech (Port-Said, Suez etc.), ačkoli velké množství zboží, jak jsem se sám přesvědčil, jde na prodej, tak všude chybí ta nejprimitivnější organizace a systém. Zatímco všechny jiné státy mají v tomto směru dávno spořádané poměry, vypadá to venku s naší ochranou a pomocí našim krajanům vůbec tak bídě, že se tito raději přiznají k jiné národnosti, kde naleznou jistější ochranu a podporu v jejich podnikání.*“

Na pětidenní plavbě Suezským průplavem a Rudým mořem mladého Windischgrätze zcela pohltila krása a kouzlo romantické pouštní krajiny včetně nádherných východů a západů slunce, palem, vavřínů a olivovníků.

Počátkem února roku 1905 přistála loď na Cejlonu, který byl tehdy britskou provincií. Mladý cestovatel tu obdivoval vedle místní rozmanité a krásné flóry město Pennang obklopené krásnými palmami a silně na něj zapůsobil spojený indický a čínský životní styl, obrovský přístav s nejčilejší dopravou a rušným obchodem podporovaným anglickou správou. Nešetřil slovy uznání a chvály pro anglický obchodní talent a při tom zdůraznil, že vesměs všichni to byli velmi šarmantní lidé od samotného lodivoda a obchodníka až po anglického důstojníka. A každý byl opravdový džentlmen a dobrý patriot! Windischgrätz obdivoval jejich mentalitu, jednotné pohledy, celkový nadhled, mínění a principy a velmi horlil nad nepravostmi ve své vlasti.

„Jak zoufalé (desperat) jsou k naší hanbě téměř všude ty malicherné naše rakouské zájmy. Za takových poměrů, jaké panují např. na našem konzulátě, jaký celkový dojem vytvářejí kdekoliv v řízení našeho obchodování, kdy naši obchodní zástupci a agenti pro zámořský obchod stojí na nejhorších a přebraných místech.

Vždyť každý člověk zná příčiny a každý obchodní agent, kapitán či konzul, obchodník mluví zcela otevřeně o tzv. „Vorzimmerwirtschaft“ a „Hofratsstaktik“ u Lloydů, u ministerstva vnitra a obchodu, a přece to všechno jde u nás „zum Verfall“.

Tisíce tun zboží jdou z monarchie přes Hamburk, Marseille, Janov, jen aby nebylo dopravováno našimi vlastními loděmi („nur um nicht mit eigenen Schiffen zu werden“).

Za takového stavu se pak jeden nemůže divit, že naši krajané, kteří jsou v cizině tak špatně zastoupeni, usilují spíše do ciziny vycestovat. Divil jsem se přese všechno loajalitě všech těchto lidí monarchii. Zde je Maďar, Čech a Němec a všichni s radostí jsou opravdoví

„Österreicher“, všichni, když jsou pohromadě, po starém dobrém rakouském zvyku, správně od srdce nadávají na domácí poměry.“

Anglický pořádek obdivoval Windischgrätz i v Indii včetně důmyslné organizace tamních železnic a policie. A opět vznášel kritiku na rakouské domácí poměry, jak hloupě, nicotně a malicherně se u nás myslí.

„Každý tu sleduje jen osobní prospěch a zájem a nic se nedělá pro to, aby se kráčelo se světem.

Jak vysoko oproti nám myslí Angličané, jak obětavě usilují o všeobecné dobro, aniž by přitom přizemně mysleli na jakési potlačování jednotlivých národních specifik a zvláštností jako u nás“.

V Indii se mu zdála rovnoprávnost národů a kmenů vůbec výraznější a přesvědčivější než v zemích monarchie.

V polovině měsíce dubna stanula loď v čínské Šanghaji, která byla toho času plná Rusů. Windischgrätzovi připadali Číňané sympatičtější než Japonci, jež dosud poznal. O Číňanách nechtěl vůbec mluvit, neboť se mu zdály strašné s jejich znetvořenými končetinami a ohnivě rudě nalíčenou vizáží.

V dopise z 12. 5. 1905 odeslaném z Pekingu zmiňuje výlet na bitevní pole u Mukdenu a obdivuje pořádek a čistotu navzdory posledním bojům probíhajícím tam před pěti týdny. Jak smutný se mu přitom zdál pohled na ruské vojáky, kteří, ač zajati a v žalostném prabídném stavu jejich armády, od časného rána až do večera jen holdovali nemírnému pití a zpívali své písně.

Windischgrätz jako voják jen velmi litoval, že nemohl být očitým svědkem válečných událostí.

V posledním dopise z 2.6. 1905 obdivoval korejské přístavy. Všechna pobřeží byla silně vojensky opevněna a celá země stála pod japonskou vojenskou správou. V Koreji našel tamní obyvatelstvo vinou bezmezného tyranie Japonců tak rozhněváno, že při prvním možném nezdaru Japonců by byli snad tito všichni do jednoho zmasakrováni. Dobře tomu rozuměl, neboť sám prý poznal některé japonské „manýry“.

Japonské Nagasaki mu připadlo jako rozkošné, půvabné město. S obyvateli se ale nějak nemohl spřátelit, neboť se mu nezdáli otevření a čestní.

Z Nagasaki směřovala Windischgrätzova cesta do japonského Kobe, Kjóta, Naru a Ósaky. Jeho deník končí 2.6. 1905. Zdá se být neúplný, ostatní záznamy se patrně nedochovaly či leží v některém z nezpracovaných kartonů dodatků fondu Rodinný archiv Windischgrätzů.

Zmíněný deník může nepochybně přispět nejen ke sledování dnes tak aktuální problematiky života na šlechtických sídlech a pochopení celého dějinného rámce rozmanitých spole-

čenských i politických událostí odehrávajících se před sto lety, ale i ke kulturním dějinám, jakož i k rekonstrukci některých myšlenkových kategorií, hodnot a zajímavých postřehů mladého aristokrata oné doby, označené S. Zweigem jako „zlatý věk jistoty“.

Aplikace Elektronický archiv a internetové stránky podnikového archivu Sokolovské uhelné, a.s., Sokolov

Petr Beran, Dana Jiskrová, Marie Aubrechtová

V naší firmě v době moderních informačních systémů a masového zavedení osobních počítačů na pracovištích vzniká řada dokumentů v elektronické podobě. Běžné elektronické provozní záznamy výrobně informačního systému (sledování odběru vzorků, záznamy o činnosti zařízení, denní sledování výše výroby atd.), uchovávané z kapacitních důvodů maximálně jeden měsíc, mohou zaměstnanci likvidovat podle zvláštního povolení č. 1/98 Státního oblastního archivu v Plzni. Nicméně existuje celá řada dokumentů v elektronické podobě, které je potřeba na základě obecně závazných právních předpisů nebo interních dokumentů uchovat po dobu stanovenou skartační lhůtou. Proto vznikla celopodniková aplikace nazvaná Elektronický archiv, kterou nechala zpracovat v roce 2001 sekce Organizace a řízení a vedoucí sekce je jejím správcem. Aplikace je uložena v podnikovém informačním systému Intranet využívajícím technologii Internetu a slouží k ukládání těch dokumentů, které existují pouze v elektronické podobě. Zaměstnanec s přístupovým právem do Elektronického archivu může uschovat svou vyřízenou dokumentaci bez tisku a dvouletého ukládání v příruční registratuře.

Ukládání dokumentace do aplikace a skartace se řídí stejným postupem jako ukládání dokumentace v písemné podobě. Po dobu uložení dokumentu v aplikaci Elektronický archiv má přístup do dokumentu pouze zaměstnanec, který dokument do aplikace uložil. Součástí každého vloženého dokumentu je mimo jeho název, jména a funkce vkladatele uvedeno i číslo spisového plánu a skartační znak podle interního dokumentu Spisový, skartační a archivní řád, dále datum vložení dokumentu, datum, po kterém uplyne skartační lhůta. Zaměstnancům oddělení archivu je k dispozici okno pro budoucí smazání dokumentu. Pro snadné vyhledání žádaného dokumentu aplikace umožňuje různá hlediska třídění. V současné době je v aplikaci uloženo celkem 332 textových dokumentů a jedná se především o různé zápisy, seznamy a zprávy. Zvýšení počtu ukládaných dokumentů do aplikace Elektronický archiv nastane po zavedení elektronického podpisu.

Po uplynutí skartační lhůty v roce 2007 první dokumenty zařadíme do skartačního návrhu k písemnostem sekce, z jejíž činnosti vznikly, po příslušném schválení zaměstnanci ar-

chivu bezcenné dokument vymažou. Podle Spisového, skartačního a archivního řádu u archiválií zajistí zaměstnanci spisovny tisk, autorizují je svým podpisem a datem tisku a písemný dokument zařadí do předávacího seznamu a předají k trvalé péči podnikovému archivu.

Možnosti, které naskýtají elektronická média, využily i naše archivy ke zpracování své prezentace. Studenti archivnictví zhodnotili úroveň internetových stránek našich jednotlivých státních archivů ve stati publikované v Archivním časopise č. 3 v roce 2003. jako jeden z prvních podnikových archivů v našem státě má své internetové stránky i podnikový archiv Sokolovské uhelné. Vedoucí archivu dokumenty připravil, vynechal citaci obecně závazných právních předpisů a badatelského řádu, odborníci ze sekce Informatika stránky zpracovali a zveřejnili počátkem roku 2003 na adrese „<http://archiv.suas.cz/>“. Internetové stránky archivu navštívilo dodnes 10 906 zájemců, internetové stránky firmy www.suas.cz studovalo 46 335 zájemců.

Na úvodní straně vítá návštěvníky titulní list ze Starckova alba, do nějž je vepsán název Podnikový archiv, na liště nahoře se nachází název firmy, datum a počet návštěv, po stranách jsou odkazy na server naší firmy, České archivní společnosti, Archivní správy a ke zpestření vizuální předpověď počasí.

V rubrice Základní informace je uvedena adresa společnosti, umístění archivu, telefonický a elektronický kontakt, otevírací doba pro badatele, organizační začlenění archivu a jméno jeho vedoucího. Následuje stručná Charakteristika fondů a sbírek s odkazem na literaturu. Historie archivu od roku 1947 je podána rovněž stručně s odkazem na literaturu. Seznam fondů je uveden v pořadové řadě, obsahuje název fondu a jeho časový rozsah. Podle lokalit je seřazen Seznam kronik (jen 19 kusů). U každé závodní kroniky je připojen její název, období vzniku a uveden jazyk, kterým je psána. Podstatně rozsáhlejším souborem je Bibliografie okresu Sokolov, obsahující základní literaturu k dějinám abecedně řazených obcí (regionů). V záznamu je uvedeno jméno autora práce, její název, místo a rok vydání. V rubrice Slavní rodáci, řazené podle obcí s odkazy na literaturu nalezne zájemce jméno rodáka, rok narození a případně úmrtí a jméno oblasti, ve které se osobnost proslavila. Do Ukázek archiválií archiv zařadil různé typy dokumentů. Písemný dokument představuje úvodní část protokolu o obnově hornického bratrstva ve Starém Sedle 1782, dále je důlní mapa 1860, stavební plán chemické hutě 1855, fotografie hlubinného dolu, na jehož místě se dnes nachází nové koupaliště Michal, diplom z roku 1881 s kresbami staveb v Sokolově a hlavička dopisního papíru důlní firmy. Obrázky si může zájemce bez problémů vytisknout.

Praktický důsledek zavedených internetových stránek je ten, že se archiv jako odborné zařízení naší firmy dostal do podvědomí veřejnosti, archivu docházejí poněkud elektronické nabídky různých forem na poskytnutí služeb, vzhledem ke specifické skladbě archivních fondů návštěvnost badatelů vzrostla jen mírně.

K inventarizaci fondu Archiv města Horšovský Týn

Marie Bretlová

Fond Archiv města Horšovský Týn se svým rozsahem řadí mezi fondy střední velikosti (35 listin, 339 úředních knih, 78 podacích protokolů, 16 indexů, 316 účetních knih, 307 kartonů spisů, 19 map a plánů, 3 typáře) a je jedním z nejvýznamnějších městských fondů uložených v SOkA Domažlice. Časový rozsah fondu je vymezen roky 1375 (nejstarší listina, kterou Karel IV. povoluje měšťanům vybírat clo) a 1945 (nejmladší zápisy v knihách a spisech). Zpracování fondu včetně sestavení inventáře bylo dokončeno v prosinci roku 2003, v roce 2004 byl inventář schválen a zařazen do jednotné archivní evidence pod číslem 156.

Podle prvních písemných zmínek byl v Horšovském Týně osídlen nejdříve pravý břeh řeky Radbuzy, a to již v 10. století. Z karavanní stanice ležící při obchodní cestě z Řezna do Prahy se v 1. polovině 13. století stala kupecká osada s kostelem, kterému se říkalo Týn, neboť byl opatřen hradbou a hliněným valem. Ve 2. polovině 13. století, když dosavadní hospodářské a správní středisko v Horšově přestalo vyhovovat fortifikačním požadavkům své doby, dal pražský biskup Jan III. z Dražic vybudovat proti kupecké osadě nový hrad, který střežil zemskou hranici a stal se sídlem politické i hospodářské správy biskupského majetku. Při východním opevnění hradu vzniklo v letech 1286 - 1296 město „na zeleném drnu“, o čemž dodnes svědčí charakter městského půdorysu. Přídomek „Horšovský“ získalo město po nedalekém Horšově. V rukou pražských biskupů a arcibiskupů byl Horšovský Týn až do roku 1421. Od husitských válek se v držení Horšovského Týna vystřídalo několik šlechtických rodů. Nejvýznamnějšími byli Lobkovicové a po nich Trauttmansdorffové, kteří byli posledními držiteli města. Od pobělohorského osídlení převažovalo v Horšovském Týně německy mluvící obyvatelstvo, což se odráží i v dochovaných písemnostech, které jsou ze tří čtvrtin psány německy. Za druhé světové války bylo město součástí Říšské župy sudetské. Agenda městského úřadu skončila počátkem května 1945, kdy ji převzal revoluční národní výbor.

Pro zpracování fondu byl jako vhodná archivní pomůcka zvolen inventář. Vzhledem k tomu, že se k dějinám města i dějinám městské správy zachovalo dostatečné množství literatury a pramenů, byl historický úvod pojednán méně obsírně a více prostoru bylo věnováno archivní charakteristice.

Při volbě pořádacího schématu se vycházelo ze základních pravidel pro pořádání archivního materiálu (SAP 1960) a dále podle jednotlivých metodických návodů v odborné literatuře. Přesto vyvstávaly při pořádání postupně problémy s řazením knih a spisů, které bylo nutno rozhodovat nejen s přihlédnutím k příslušným návodům, ale vždy také s ohledem na strukturu fondu.

Jedním z takovýchto případů byl postup při pořádání knih, kdy vzhledem k malému množství knih z předmagistrátního období (21) byly rozděleny rokem 1850 na knihy vedené

před tímto rokem a po tomto roce. Jestliže zápisy v knize začínaly před rokem 1850 a pokračovaly i po tomto roce, byla kniha zařazena do období, v němž zápisy převažovaly.

Značné úsilí bylo třeba věnovat dále pořádání hojně dochovaného účetního materiálu. V důsledku původního uložení byly účetní knihy do roku 1850 začleněny mezi knihy do roku 1850, konkrétně do skupiny úředních knih městského hospodářství, pododdělení Knihy městských financí. Účetní knihy po roce 1850 byly zařazeny za spisy do samostatné skupiny Účetní materiál. Do samostatné skupiny účetního materiálu byly dále začleněny sirotčí počty (5 kartonů), obecní účetní přílohy z let 1875 - 1889, účetní přílohy patronátního, lesního, chudinského úřadu a účty cihelny z let 1890 - 1936, stejně tak i účty a účetní přílohy z let 1937 - 1939 a 1940 - 1945.

Vyobrazení k zápisu o instalaci zvonu v Horšovském Týně v roce 1614.

SOkA Domažlice, AM Horšovský Týn, Pamětní kniha, inv. č. 45.

Spisy byly ve spisovně ukládány podle spisového řádu, jak dokládá značení na většině z nich, avšak přibližně pětina z celkového množství žádnou signaturou opatřena nebyla. Při pořádání neznačených spisů bylo proto uplatněno umělé pořádací schéma, které se většinou řídilo spisovým plánem použitým u spisů značených.

Na základě původního značení byla skupina spisů rozdělena do 4 manipulačních období: 1. manipulace: 1696 – 1850 (1865), 2. manipulace: (1785)1851 - 1889 (1903), 3. manipulace: (1816)1890 - 1939 (1943) a 4. manipulace: (1939)1940 - 1945.

Ve druhém manipulačním období vyvstalo dilema, zda zařadit nejednoznačně působící archiválie do kategorie knih, anebo do kategorie spisů, a sice u zápisů městského zastupitelstva (1850-1883), zápisů městské rady (1874-1881) a usnesení městské rady (1878-1883), které se v uvedených letech dochovaly pouze v podobě konceptů na volných, chronologicky řazených listech. Vzhledem k tomuto jejich charakteru byly nakonec zařazeny do příslušné signatury mezi pisysy.

Pořádání spisů bylo ztíženo tím, že nebylo možno podle dochovaných registraturních pomůcek rekonstruovat předem spisový plán pro žádné manipulační období, s výjimkou jediného elenchu, vedeného v letech 1846 - 1874, na jehož podkladě mohly být uspořádány spisy 2. manipulace. Až během pořádání byl ve spisech nalezen aktový plán také pro 3. manipulaci, zahrnující období 1890 - 1939.

Spisový plán pro 1. manipulaci (1696 - 1850) byl odvozen z původních nadpisů na obálkách, do nichž byly jednotlivé fascikly ukládány. Neznačené spisy této manipulace (21 kartonů) byly uspořádány podle umělého schématu, vytvořeného podle značených spisů. Spisů z předmagistrátního období se v AM H. Tým dochovalo pouze nepatrné množství, a to vesměs jako součást spisů mladšího data, proto byly uspořádány v rámci schématu 1. manipulace.

Spisy 2. manipulace (1851-1889) byly uspořádány podle již zmíněného elenchu z let 1846 - 1874. Také v tomto manipulačním období se vedle značených spisů dochovaly i spisy neznačené (7 kartonů), které bylo možno uspořádat na základě nalezeného elenchu a zařadit za spisy značené. Poněkud větší potíže však způsobilo ukončení značení spisů i vedení elenchu rokem 1874, a tak nebyl k šesti kartonům neznačených spisů z let 1875 - 1889 k dispozici již žádný pořádací návod. Vzhledem k jejich povaze byly po důkladném prozkoumání ještě zahrnuty do 2. manipulace a nyní podléhají jejímu aktovému plánu. Neznačené spisy z těchto pěti let jsou zařazeny za neznačené spisy 2. manipulace.

Pro spisy 3. manipulace (1890 - 1939) byl nalezen spisový plán během jejich pořádání. Spisy z tohoto období jsou až do roku 1936 značeny velmi důsledně a žádné neznačené spisy se zde nevyskytovaly. V letech 1937 - 1939 opět jakýkoli náznak signatury chybí (8 kartonů), avšak tyto neznačené spisy vykazovaly natolik podobnou povahu a návaznost na spisy z předchozích let, že bylo možno je poměrně snadno uspořádat opět podle předchozího spisového plánu.

U spisů 4. manipulace (1940 - 1945) byla zjištěna nedůslednost při dodržování spisového plánu vytvořeného Theodorem Portelem pro obecní správu Říšské župy sudetské, jehož podrobnost byla zjevně nad síly městských úředníků, a tak skupinu č. 5, kterou autor spisového plánu vyhradil zdravotnictví, z neznámých důvodů obsadili stavebnictvím, přičemž spisy z ostatních dochovaných skupin byly obsazeny v souladu se spisovým plánem. Kromě značených spisů se z tohoto období zachovaly ještě 4 kartony neznačených spisů, které byly rovněž uspořádány důsledně podle Porteleho předlohy s tím, že skupina č. 5 byla již teoreticky správně obsazena stavebními záležitostmi a skupina č. 6 zdravotnictvím.

Navzdory značným ztrátám, k nimž došlo před převzetím fondu do Státního okresního archivu Domažlice, poskytuje dochovaný archivní materiál mnoho důležitých informací o veřejném životě města od počátku 18. století až do roku 1945. K nejpozoruhodnějším informačním pramenům patří pamětní kniha z let (1539)1555 - 1768, dále množství materiálu dokumentujícího personální obsazení a činnost magistrátu od roku 1784 až do roku 1850, řada evidenčních knih a spisů a v neposlední řadě značné množství dochovaných stavebních plánů významných městských budov a zařízení i soukromých domů. Větší množství spisů informuje o zřízení dnes již neexistujícího Muzea Horšovskotýnska, o stavbě lokální dráhy Staňkov-Poběžovice či o založení spořitelny. Jako důležitý zdroj informací z let 1942 - 1943 mohou posloužit dva kartony šatenkových formulářů, z nichž lze vyčíst podstatné osobní údaje.

Národnostní vývoj panství kladrubského kláštera v 16. a 17. století

(Příspěvek ke studiu poněmčování západních Čech)

Radka Kinkorová

Poněmčování české kotliny probíhalo již od středověku. Vlna německé kolonizace přicházela na české území od konce 15. století, v 16. století proud kolonistů ještě zesílil a do konce třicetileté války byl proces poněmčování našeho území téměř dokončen. Výjimku představovalo území západních Čech, které bylo poněmčeno o něco později. Jednou z později poněmčených západočeských oblastí bylo panství kladrubského benediktinského kláštera, je muž je věnován i tento příspěvek, který vznikl na základě studia matrik, městských a pozemkových knih a poddanských seznamů uložených v západočeských archivech.

Jednou z metod zjišťování postupu německého osídlování českých zemí je studium místních a pomístních jmen. Její aplikace pro studium národnostních poměrů na Kladrubsku je bohužel zcela nevhodná, protože pomístní jména lze užít při studiu středověkých poměrů, ale pro novověká bádání jsou bezcenná. Mnohé napoví jazyk pramene, ale bohužel jen velmi

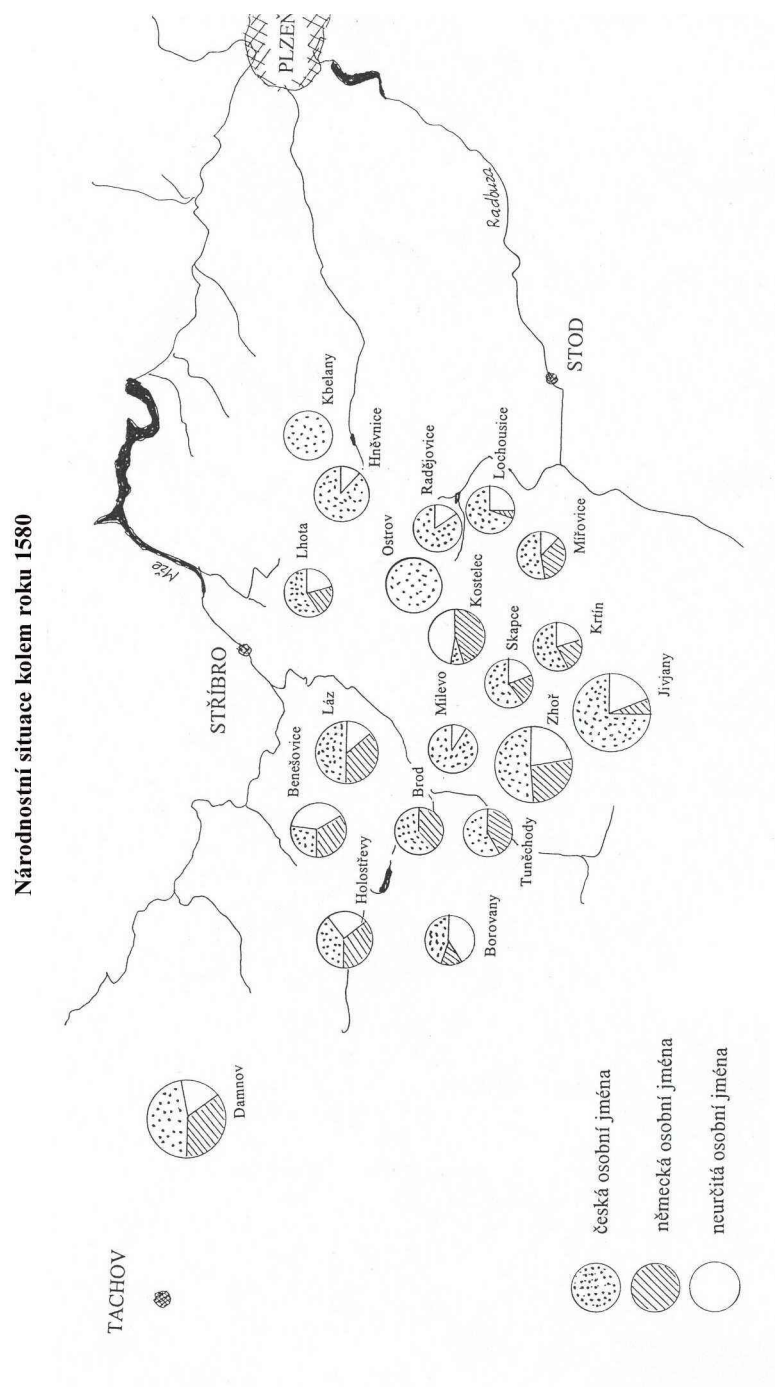
hrubě. Jednak je tu problém národnosti písaře, popř. vrchnosti a další problém tkví v tom, že čeština byla zpravidla užívána ještě nějaký čas poté, co v lokalitě, popř. na panství převládl podíl německého etnika. Proto nejpodrobněji zjišťujeme pronikání jednoho etnika do druhého pomocí analýzy osobních jmen. Ta v sobě skrývá mnohá úskalí. Jedno z nich spočívá v tom, že nositel německého jména nemusí být nutně Němec a naopak, přestože v pozdním středověku a raném novověku zpravidla německá jména označovala osoby německé národnosti. Další nejistota pramení ze zkušenosti, že některá jména byla překládána. Pro badatele jsou nepříjemnou skutečností i tzv. jména po chalupě, která se zejména v oblasti západních Čech hojně vyskytovala. Všechny tyto důvody směřují k tomu, abychom analýzu osobních jmen neprováděli pouze v jedné lokalitě, ale aby pokud možno bylo zvládnuto studium větší části území, které už je schopno podat objektivní odraz minulosti. Metodu analýzy německých jmen, která byla zpočátku přijímána skepticky, podrobně rozpracoval, zdůvodnil a využil německý filolog Ernst Schwarz. Ten osobní jména podobně jako další badatelé rozděloval na česká, německá a neutrální. Tak je tomu i v předkládaném příspěvku.

Kladrubské panství je možné z hlediska průběhu poněmčení národnostního vývoje vesnic rozdělit na tři části. Jedna zahrnuje prostor od vesnic Benešovice, Brod a Tuněchody na západ včetně těchto lokalit samotných. Druhý díl se rozkládá od těchto vesnic na východ až k Hněvnícím, tj. ves Milevo, Láz, vsi kladrubské farnosti Skapce a kladrubské vsi kostelecké farnosti. Třetí část zahrnuje vsi čemínského velkostatku a Hněvnice.

Pro západní část je charakteristický hojný výskyt německých osobních jmen už ve druhé polovině 16. století a dosažení rovnováhy obou národností nejpozději na přelomu 16. a 17. století. Ve většině lokalit získali němečtí kolonisté převahu nebo mírnou převahu už kolem roku 1620 a před polovinou století se zdají být tyto vesnice poněmčeny.

Druhá část panství je charakterizována velmi malým nebo nulovým zastoupením německých osobních jmen mezi jmény majitelů gruntů do roku 1600. Kolem roku 1620 dochází v některých lokalitách k vyrovnaní poměru mezi oběma národnostmi (Lhota, Radějovice, Lochousice, Skapce, Mířovice), popř. stále ještě převažují česká jména (Milevo, Ostrov, Zhoř, Jivjany). Výjimku tvoří Kostelec, kde už v této době převažují Němci. Z období třicetileté války vychází většina vesnic ještě s českou majoritou nebo rovnováhou mezi Čechy a Němci.

Společným znakem vesnic východní části panství je pozdější poněmčení. Jednotlivé vesnice se mezi sebou ale podstatně liší. Většina z nich si zachovala ještě kolem poloviny století výraznou převahu českých osobních jmen (Kůstí, Dolní Vlkýš a Hněvnice). V některých z nich jsou už zaznamenány hojnější počty německých jmen (Plešnice, Doubrava). Do přelomu století bylo dosaženo rovnováhy a někde i převahy německého obyvatelstva. Pouze v Čemínech ještě mírně převažují česká osobní jména nad německými, ale i tady fase tereziánského katastru vykazuje nadpoloviční podíl německých osobních jmen.

Národnostní situace kolem roku 1580.

K vývoji národnostních poměrů v městečku Kladruhy

Národnostní situaci v městečku Kladruhy je nutné vyvozovat opět z podob osobních jmen měšťanů. Profesor staré germanistiky na pražské německé univerzitě Ernst Schwarz vypracoval tabulku zpřehledňující národnostní strukturu městské rady v Kladrubech ve 14. a poč. 15. století, ze které vyplývá, že město Kladruhy bylo na přelomu 14. a 15. století v českých rukách.

Z osobních jmen známých pro 16. století lze usuzovat, že v Kladrubech převažovali Češi. Od dvacátých let lze sledovat národnostní strukturu města tak, jak ji odráží zápisy v matrice. Osobní jména rodičů uvedených v matrice vykazují až do 40. let 17. století rovnováhu mezi českými a německými jmény. Od roku 1640 lze sledovat převahu německých jmen. Mírnou převahu obyvatel německé národnosti potvrzuje berní rula. Zatím v 17. století ani nelze pozorovat, že by se některá řemesla výrazně poněmčila, ani že by zůstala výlučně českou záležitostí.

Od poloviny 17. století podíl Němců stále stoupá. V kladrubské knize špitálních počtů je v roce 1660 zastoupení českých a německých osobních jmen vyrovnané (12:13:3). Ovšem mezi novými příchozími do Kladrub v 80. letech jsou pouze obyvatelé německých jmen. V roce 1717 jsou zapsáni kromě tří neurčitých pouze měšťané německých jmen.

Kladrubské městské knihy byly psány česky až do roku 1696. Na konci zápisů patřících k roku 1696 je připsána věta poznamenávající, že „od toho času počala němčina v oučtech kladrubských“. Městečko Kladruby zůstalo české až do 17. století. Přestože se v klášteře mluvilo německy téměř od jeho založení, město bylo české i v době husitské revoluce. Soustavné, ač nepřilíš silné narůstání podílu obyvatel s německými osobními jmény pozorujeme od druhé poloviny 16. století. Od počátku 17. století se jejich počet zvyšuje a kolem roku 1640 dosahuje rovnováhy s počtem obyvatel české národnosti. Zastoupení německé národnosti v Kladrubech roste a v 80. letech dosahuje majoritního podílu. Ten je potvrzen povýšením němčiny na úřední jazyk počátkem 90. let 17. století.

K vývoji národnostních poměrů v Městě Touškově

Už počátkem 12. století zde stála tržní ves kladrubského kláštera, o tři století později se klášter ocitl ve finanční tísní a byl nucen zastavovat svůj majetek. Také toto městečko se dostalo do cizích rukou a až roku 1676 připadlo opět na kladrubské benediktiny.

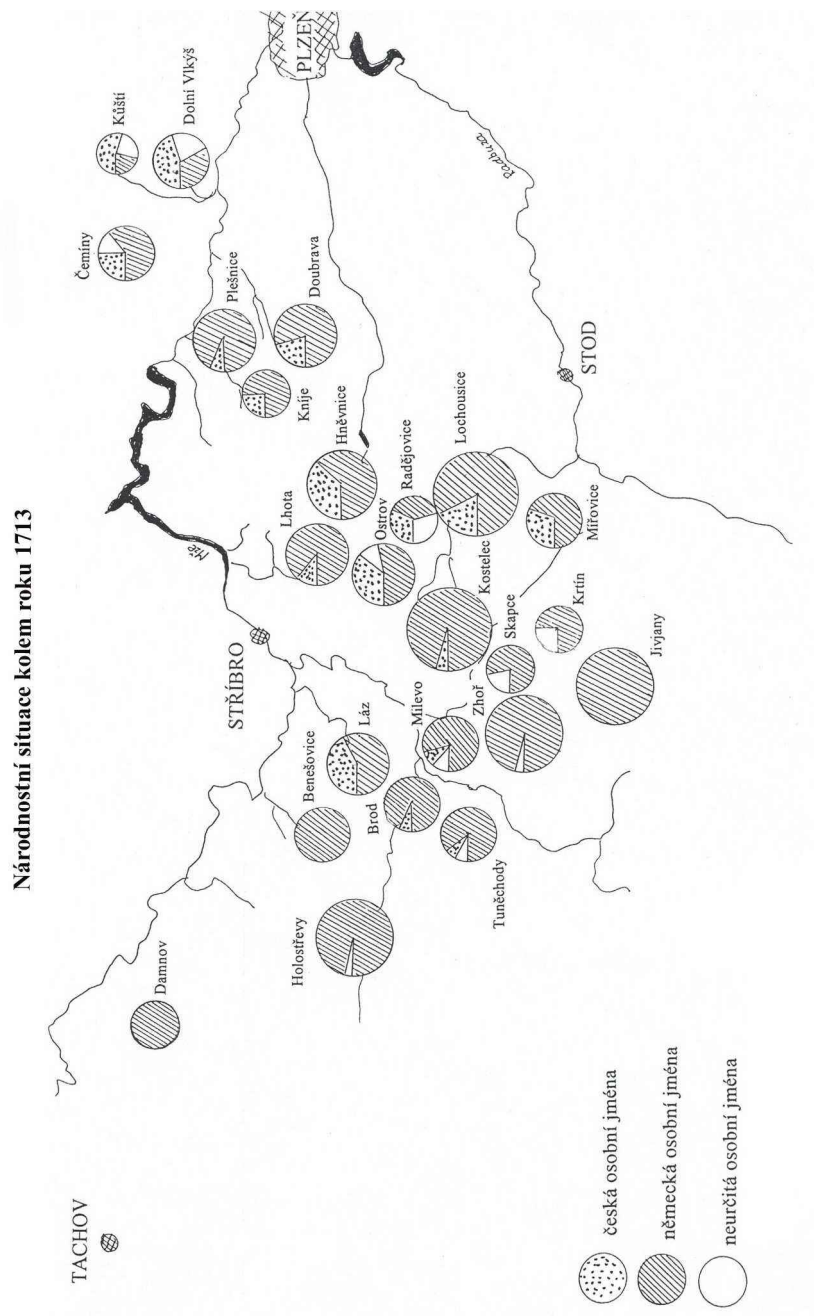
Poněmčení Touškova proběhlo zřejmě především v 17. století, v době předešlé mělo městečko čistě český charakter.

Mezi jmény touškovských farářů se objevují německá osobní jména v 2. pol. 16. st. První zástupce německé národnosti v městské společnosti zaznamenávají i městské knihy pocházející z let 1568-1620, v nichž je zapsáno alespoň 40 německých jmen nových měšťanů. Noví obyvatelé jsou převážně řemeslníci, zejména zámečníci a koželuzi.

V letech 1611-1617 nacházíme mezi 12 touškovskými konšely jednoho německé národnosti, v letech 1618-1620 už tři. Jiná situace nastala po třicetileté válce, kdy jsou na uvolněná místa povoláváni noví řemeslníci a zemědělci, častokrát německé národnosti. Po roce 1680 zasedá v městské radě většina Němců.

Analýza osobních jmen z městské knihy kostelních počtů poukazuje na poněmčení Touškova z velké části už za třicetileté války. Jestliže v roce 1636 můžeme mluvit pouze

o mírné převaze německých osobních jmen (11:15:6), v roce 1648 už německá osobní jména touškovských měšťanů vykazují rozhodnou převahu nad českými (5:26:8). Další vývoj pouze potvrzuje nastoupený trend poněmčování městečka (1672 6:29:2, 1691 1:27:1). Také údaje berní ruly vykazují téměř tři čtvrtiny německých osobních jmen.

Národnostní situace kolem roku 1713.

Zachovaná pamětní farní kniha, sepsaná Alexejem Jankem, zaznamenává, že roku 1672 se začíná kázat v německém jazyce a nezapomíná poznamenat, že se do kostela hrnuly davy lidu, neboť to byla velmi neobvyklá věc. Další záznam vzpomíná, jak se o pouti na sv. Jana Křtitele kázalo česky v kostele a německy před kostelem, protože by se asi tolik lidí naslouchajících německému kázání do kostela nevešlo. Pisatel si kromě jiného také v kronice stěžuje, že starý touškovský literátský sbor pomalu vymírá, protože je málo českých zpěváků.

Do městských knih proniká němčina od konce 80. let 17. století, mezi lety 1690-1700 pak zcela převládá. V matrikách končí české zápisy rokem 1690, dalších sto let se objevuje latina, za Josefa II. vystřídána němčinou. V příznávací tabele z roku 1718 touškovský farář oznamuje, že všichni obyvatelé městečka mluví německy a někteří také česky.

První němečtí příchozí se v městečku objevovali zřejmě již na konci 16. století a už na počátku 17. století se německé etnikum stalo samozřejmou součástí městské společnosti. Tehdy však bylo české obyvatelstvo schopné asimilovat německou minoritu. Třicetiletá válka měla ovšem v poněmčení města rozhodný význam. Po jejím skončení byly tři čtvrtiny obyvatel německé národnosti. Požáry, které zachvátily město v 2. pol. 17. století, už nijak neovlivnily etnickou skladbu obyvatelstva. V 90. letech má město německý charakter.

Autoři starších prací často polemizovali o příčinách německého usazování v Čechách, většinou uváděli dva hlavní důvody - hospodářství a víru. Vzhledem k tomu, že všechny fary kladrubského panství (kromě touškovské ve 2. pol. 16. st.) byly katolické a že někteří Němci přicházeli z Falce, není možné mluvit o náboženských důvodech poněmčování Kladrubsku. Nebyly zde ani žádné větší hospodářské podniky, proto se jako pádný důvod jeví demografické poměry, tj. spojitost úbytku obyvatelstva s rozšířením německé kolonizace. Pokles počtu obyvatel ve vesnicích mohl být jedním z mnoha momentů určujících příliv německých kolonistů. Předpokládáme, že na Kladrubsku byla rozhodujícím činitelem poněmčení třicetiletá válka, která kromě hospodářské devastace způsobila i vylidňování osad. Zadlužení gruntů, jejich prodej nebo opuštění a odchod hospodáře z vesnice nebyl podle dokladů pozemkových knih za třicetileté války ničím neobvyklým. My se však s německými jmény na Kladrubsku setkáváme o něco dříve. Odpověď na otázku proč tomu tak bylo, že Němci přicházeli ve větším počtu až do těchto končin, hledáme mj. i v demografickém vývoji od 14. století do třicetileté války. Pro Kladrubsko se bohužel nezachovala řada potřebných pramenů, proto bylo využito sousedního chotěšovského panství, pro které se zachovala vzácně dlouhá řada pramenů. Vzhledem ke stejnému geograficko - ekonomickému charakteru obou panství lze předpokládat, že se nelišil ani jejich demografický vývoj. Nejvíce pustých vsí se v písemných pramenech chotěšovského kláštera objevuje v 15. století, a to především po roce 1450. Roubík uvádí Plzeňský kraj na předním místě, co do počtu pustých vesnic. Na Plzeňsku pak vede okres Stříbro, který zahrnuje kladrubský klášter a nejbližší okolí. Velké množství zpustlých vesnic bylo také na Tachovsku.

Ačkoliv příčiny zanikání vesnic v období pozdního středověku nejsou dosud spolehlivě objasněny, může ta skutečnost, že se oblast západních Čech, tj. oblast nejvíce poničená za hu-

sitských bouří, nejvíce kryje s oblastí největší hustoty pustých sídel, leccos naznačovat. V některých případech zpustnutí lokality nelze vyloučit přímý zánik za válečných událostí, ale je třeba opatrnosti a hledat ještě jiné příčiny zániku v celkové sociální a hospodářské situaci 15. a 16. století. Úbytkem obyvatelstva v některých českých oblastech (mj. i na Chotěšovsku) mezi lety 1419-1619 se zabýval Zdeněk Boháč, který udává, že se počet obyvatelstva na Chotěšovsku ze 100% roku 1419 snížil k roku 1619 na neuvěřitelných 49,7%, přitom celostátní průměr byl 77%. Úbytek obyvatelstva mezi dobou husitskou a třicetiletou válkou představuje v celozemském průměru 25%, pro Kladrubsko předpokládáme 40-50%, vzhledem ke srovnání chotěšovských vesnic ležících při hranici s kladrubskou doménou (totiž srovnání počtu osedlých v urbáři chotěšovského panství z roku 1367 a počty osedlých sečtené s pustými grunty uvedenými v berní rule, tím se dostaneme zhruba na stav před třicetiletou válkou), v těchto vybraných vesnicích činí úbytek obyvatelstva ze 100% v roce 1367 na 60 % v 1618. Lapidárně shrnuto: míst pro nové příchozí tu bylo dost.

Shrnutí

Kladrubské panství bylo poněmčeno zhruba mezi lety 1550- 1700. Poněmčení zde probíhalo značně nerovnoměrně. Zatímco ve většině západních vesnic získalo německé etnikum majoritu už před vypuknutím třicetileté války a kolem poloviny století už byly tyto lokality vesměs poněmčeny, některé vesnice východní části panství si zachovaly český charakter ještě těsně po roce 1650. Přesto lze označit většinu kladrubských vesnic kolem roku 1700 za poněmčenou nebo alespoň za lokality s německou majoritou. Výjimku tvoří Čemíny, kde ještě v této době převažují česká osobní jména.

Také v obou městečkách kladrubského opata (Přeštice nezmiňuji, byly vždy české) je zaznamenáno pronikání německého etnika od 2.pol. 16.století a jeho převaha zhruba od třetí čtvrtiny 17. století.

Němci přicházeli ponejvíce z pohraničních území českého státu, u několika osob bylo poznamenáno, že přicházejí z Falce. Noví příchozí se usazovali nejen na opuštěných gruntech, ale grunty si i kupovali, a to nejen od Němců, ale i od Čechů. Zůstává však nevyřešena otázka, kam tito Češi odešli. Předpokládejme, že část jich postupem doby zemřela, část byla postupně asimilována a poněmčena, ale osud zbývajících podstatné části zůstává nejasný.

Důležitou roli v poněmčování vesnic kladrubského opata sehrála třicetiletá válka, jež na čas pozměnila sociálně-ekonomickou strukturu panství. Válka postihla veškeré obyvatelstvo a celkově je značně oslabila. Jejím důsledkem byl i rychlý postup a dokončení poněmčení kladrubského klášterství, v jehož mnohých vesnicích byl proces poněmčování v pokročilém stádiu již před započatím válečného konfliktu.

Písemnosti státních notářství

Jan Edl

Důležitou součástí fondů justičních orgánů z období po roce 1945 jsou fondy státních notářství. Vzhledem k tomu, že některé archiválie již v archivech jsou nebo se v budoucnu přebírat budou, považuji za užitečné seznámit se s agendami, jež státní notářství vyřizovala. Ještě než se budu věnovat popisu jednotlivých typů písemností, se kterými je možné se u uvedené instituce setkat, je důležité se alespoň ve stručnosti seznámit s jejím vývojem.

Státní notářství vznikla 1.1.1952 na základě zákona č. 116/1951 Sb., o státním notářství (prováděcí vyhlášky č. 117, 118/1951 Sb.). Státní notářství navazovala na notáře veřejné, existující již od roku 1850, jejichž činnost se pozvolna dostávala pod státní kontrolu již před tím. Stalo se tak zákonem č. 201/1949 Sb., o notářství, kdy byla organizační struktura notářství přizpůsobena s platností od 21.8.1949 nové územní organizaci a byly vytvořeny krajské sbory notářské, kde byly uloženy též notářské archivy. Od 1.1.1952 však byla tato instituce již plně postátněna a notářské archivy se přesunuly do příslušných okresních soudů, které zároveň i na činnosti státních notářství dohlížely.

Již po dvou letech existence byla zákonem č. 52/1954 Sb. pravomoc státních notářů rozšířena. Toto lze zjistit mimo jiné i pouhým nahlédnutím do fondů státních notářství, resp. okresních soudů, protože od účinnosti tohoto zákona, tedy od 1.1.1955, začala dědickou agendu vyřizovat pouze státní notářství, a dědické spisy tak z agendy soudů zmizely. Ovšem změna se netýkala pouze dědického řízení (ostatně tomu je v zákoně věnován pouze § 2 o jedné větě). Jednalo se zejména o rozšíření pravomocí státních notářství v činnosti listinné.

Další změna státní notářství postihla až v roce 1960 v souvislosti se změnou územní organizace. Stalo se tak nařízením ministerstva spravedlnosti č. 42/1960 Sb., kdy byla jejich sídla a územní rozsah přizpůsoben nové organizaci.

Daleko zásadnější změnu v činnosti státních notářství znamenal zákon č. 95/1963, o státním notářství a o řízení před státním notářstvím (krátce zvaný notářský řád). Základní činnost minulosti zůstala, ale přibýly další druhy agendy. Tou nejvýznamnější bylo, že státní notářství převzala do správy pozemkové knihy (Státní notářství Praha 1 také knihy železniční pro celé Čechy a hlavní tratě Moravy, zbylé Státní notářství Brno – město a analogicky spolu se Státním notářstvím Opava také knihovní vložky zemských desek) a začala spolupůsobit při evidenci nemovitostí. Tento zákon už státnímu notářství vydržel s malými úpravami (zk. č. 158/1969 Sb., 29/1978 Sb., 134/1982 Sb., 519/1991 Sb.) po celou dobu jeho existence.

Tečkou za existencí této instituce byl nenápadný zákon č. 264/1992 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský zákoník, zrušuje se zákon o státním notářství a o řízení před státním notářstvím (notářský řád) a mění a doplňují některé další zákony. Tímto zákonem byla státní

notářství k 31.12.1992 zrušena. Pro zjištění, co se dělo s písemnostmi státních notářství, je důležitá Instrukce č. 12 ministerstva spravedlnosti ČR, ministerstva financí ČR a Českého úřadu geodetického a kartografického ze dne 26. 10 1992, publikovaná ve Sbírce instrukcí a sdělení ministerstva spravedlnosti. V ní je stanoveno, které úřady mají jednotlivé písemnosti převzít. Část agendy přešla na katastrální úřady (pozemkové knihy, železniční knihy, zemské desky, neskončené spisy R, Re, Reh), druhá část přešla na finanční úřady, které dokončovaly řízení o vyměření notářského poplatku z dědictví nebo z převodu či darování. Převážnou část agendy však převzaly do svých spisoven okresní soudy. Jen pro úplnost je třeba uvést, že současná činnost notářů se řídí zákonem č. 358/1992 Sb., který platí od 1.1.1993.

A nyní již něco k písemnostem, se kterými je možné se ve fondech státních notářství setkat. Pro pochopení činnosti notářství je nutné sáhnout do Sbírky instrukcí a sdělení MS (dále jen SIS MS), v níž vycházely jednací řady pro státní notářství a jiné směrnice týkající se vyřizování jednotlivých agend. Pro naši běžnou potřebu jsou nejdůležitější přílohy k těmto jednacím řádům. V nich jsou totiž veškeré pokyny pro vedení rejstříků a jsou tam vysvětleny i zkratky v rejstřících používané. Za dobu existence vyšly jednací řady pouze dva – v roce 1964 (SIS MS Instrukce č. 4 + přílohy za č. 6 s platností od 1.4. 1964) a v roce 1986 (SIS MS Instrukce č. 10 s platností 1.1.1987).

Největší masou spisů jsou spisy skupiny D – tedy dědické. Jak již bylo řečeno, notáři tyto spisy nejdříve vyřizovali z pověření soudu, který je mohl touto činností pověřit. Od roku 1955 pak tyto spisy vyřizovali výhradně notáři a ve spisovnách okresních soudů, popř. v jejich fondech se již nevyskytují. Rejstřík D byl poměrně stabilní. Obsahoval nejprve 7 sloupců – 1. běžné číslo, 2. došlo dne, 3. jméno, příjmení, zaměstnání, bydliště a den úmrtí zůstavitele, 4. skončeno dne, 5. způsob vyřízení, 6. poznámka, 7. statistické údaje. První čtyři jsou poměrně jasné, ve sloupci č. 5 se však objevují některé zkratky: P – postoupeno jinému státnímu notářství, N – zastaveno pro nedostatek majetku, R – skončeno přenecháním dědictví věřitelům, E – likvidace dědictví, O – nabytí dědictví státem, V – skončeno vydáním potvrzení o nabytí dědictví, J – skončeno jinak. V sloupci 6 se objevují tužkou psané běžné poznámky o spisovém oběhu, způsob vyřízení označený ve sloupci 5 písmenem J a další údaje. Sloupec 7 obsahoval předepsané statistické údaje (např. „člen JZD“) a také římskou číslicí čtvrtletí, ve kterém byla věc z hlediska statistického výkazu vyřízena. V roce 1986 se rejstřík nepatrně změnil. Vypadl sloupec 7 - statistické údaje a přibyl sloupec o nabytí právní moci a sloupec ENP (evidence notářských poplatků). Vedení bylo shodné, ale rozšířil se počet používaných zkratek používaných ve sloupci 5 (V1, V2, V3 – podle jednotlivých §§, zkratka pro likvidaci dědictví se změnila na L a přibyla zkratka H – pro věci skončené podle předpisů platných před 1.4.1964).

Před zápisem věci do rejstříku bylo nutné prolustrovat seznamy jmen vedené k rejstříkům D a výsledek vyznačit na prvním listu dědického spisu. Také se v každém rejstříku setkáte s rejstříkovým převodem, kde jsou uvedeny spisy nevyřízené a spisy, u nichž nenastal důvod k odškrtnutí.

Druhou, dle mého soudu důležitější skupinou spisů byly spisy N, NZ. Rejstřík N byl rejstříkem pro ostatní činnost notářství. Z valné části se do tohoto rejstříku zapisovaly kupní smlouvy a jiné smlouvy o převodu majetku. Tento rejstřík byl veden takto: běžné číslo se zapisovalo do dvou sloupců, a to N a NZ, poté následuje datum, účastníci – žadatelé, úkon, spis. značka R a PR, skončeno a poznámka. Do sloupce pro běžné číslo NZ se zapisovalo pouze tehdy, když se současně vyhotovoval notářský zápis. Pro zjednodušení práce státního notářství se postupovalo tak, že celá věc (sepsání smlouvy, její registrace i vyměření poplatku z ní) se vyřizovala v jednom spisovém obalu. Přitom vpravo (nahore a dole) se vyznačila spisová značka N jako značka vedoucí a vlevo nahore pak značky následující, tedy NZ, R, PR. V roce 1986 se na vedení rejstříku v podstatě také nic nezměnilo, pouze přibyl sloupec NPÚ pro evidenci notářských poplatků. Také k tomuto rejstříku byl veden seznam jmen. Jak tedy vyplývá z řečeného, spisy tohoto rejstříku by měly být vždy kompletní a naopak spisy R, PR pouze mezerovité, protože většina je jich ve spisovém obalu spisů N.

Dalším rejstříkem vedeným státním notářstvím byl rejstřík R. Tento rejstřík byl zaveden v roce 1964 a sloužil k evidování všech smluv registrovaných státním notářstvím v rámci spolupráce s orgány geodézie při vedení evidence nemovitostí. Protože však notářství většinu listin týkajících se převodů nemovitostí vyhotovovala, byly tyto listiny zaznamenány také v rejstřících N, NZ. Rejstřík R je tedy důležitý pro evidenci cizích smluv na státní notářství pouze donesených k registraci. Děлил se na 3 oddíly (I – smlouvy o převodu nemovitostí, II. - právo osobního užívání pozemku, III – omezení převodu nemovitosti, později přibýly oddíly IV, V) a pro každý z nich byl veden zvláštní oddíl rejstříku vždy začínající číslem 1. Tento rejstřík měl následující podobu: 1.běžné číslo, 2.došlo dne, 3.účastníci, 4.nemovitost, které se registrace týká, 5. o registraci rozhodnuto dne, 6. spisová značka rejstříku PR, 7. poznámka.

Změna v evidenci spisů R nastala v roce 1986. Rejstřík R obsahoval pět oddílů (I. - pro smlouvy o převodu nemovitostí, II. - pro dohody o zřízení práva osobního užívání pozemků, III. - pro smlouvy o omezení převodu nemovitostí, IV. - pro smlouvy týkající se bytů v osobním vlastnictví, V. - pro smlouvy o vzniku a zániku věcných břemen) a byl číslován průběžně. Vyznačení věci, o kterou jde, se provádělo v rejstříku svislou čárkou v příslušném oddílu sloupce. V oddílu I. se u tzv. cizích smluv, tj. nesepsaných státním notářstvím, vyznačilo červeně pod svislou čárku, kdo smlouvu sepsal (C – jiné státní notářství, A – advokátní poradna, S – státní orgán nebo socialistická organizace, O – občan). Dále přibýly dva sloupce pro evidenci notářských poplatků (z návrhu a z převodu a darování) a sloupec znázorňující způsob vyřízení. Ten opět obsahoval zkratky: ZP – zastaveno pro nezaplacení poplatku z návrhu na registraci, Z – zastaveno řízení, O – návrh odmítnut, R – registrováno, P – postoupeno. Vypadl sloupec o značce PR, neboť tento rejstřík se v roce 1986 přestal vést. Také k rejstříkům R byly vedeny seznamy jmen a navíc ještě sbírka registrovaných smluv.

Rejstřík PR byl rejstříkem pro evidenci řízení k vyměření notářských poplatků (od r. 1964 poplatky z převodu nemovitostí a darování). Tento rejstřík byl zaveden v roce 1957 na základě zákona č. 26/1957 Sb., o notářských poplatcích. Do roku 1963 byly spisy tohoto

rejstříku vedeny samostatně. Po vydání Instrukce MS v roce 1964 byly spisy ukládány do spisového obalu se spisy skupin N nebo R. Samostatných spisů PR ubylo a v roce 1986 se přestávají vést zcela. Také k tomuto rejstříku byl veden jmenný seznam.

Posledním rejstříkem byl rejstřík Nsn. Do něj se zapisovaly věci, které se nedaly zapsat do výše zmíněných rejstříků. Do roku 1964 byl rejstřík rozdělen do 4, později do 5 oddílů (věci úschov, věci ostatních úschov, oznámení státního notářství o tom, že byla u něho uložena závěť, ostatní (dožádání), případy zajištění majetku v trestním řízení). Tyto oddíly neobsahovaly všechna čísla v nich vyhrazená. Může se stát, že v některých oddílech nejsou zapsány vůbec žádné písemnosti.

Od roku 1964 byl rejstřík Nsn veden chronologicky s jednotnou číselnou řadou. K této řadě ještě byly vedeny zvláštní oddíly (aa – pro věci úschov, bb – pro zápis usnesení o zajištění majetku obviněného pro nároky poškozeného, cc – pro řízení o umořování listin, dd – pro výkon rozhodnutí prodejem, ee – pro prodej movitých věcí státním notářstvím).

V roce 1986 byl rejstřík Nsn rozdělen na 7 částí, v nichž byly spisy číslovány vždy od 1 (a – věci úschov, b – věci řízení o umoření listin, c – věci výkonu rozhodnutí prodejem nemovitostí, d – věci, v nichž se vyměřuje notářský poplatek z darování s výjimkou případů vyměřování notářských poplatků z darování, které se evidují v rejstříku R, dále se sem zapisují věci, v nichž se vyměřují notářské poplatky z převodu nemovitostí ve věcech zrušení podílového spoluvlastnictví soudem, e – dožádání v rozhodovací činnosti (předběžná šetření), f – všeobecná část (s. 144 SIS), II – evidence podnětů k dodatečnému projednání dědictví v souvislosti s komplexním zakládáním evidence nemovitostí).

Posledním vedeným rejstříkem byl rejstřík Re, Reh založený v roce 1991, který obsahoval dohody o vydání nemovitostí. Jedná se o dohody, které státní notářství vyhotovovalo nejprve na základě zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd. Většina smluv je však vyhotovena na základě zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích. Stejně jako k rejstříkům R byla vedena sbírka registrovaných smluv Re, Reh.

Pouze pro úplnost je třeba zmínit, že státní notářství vedla také seznam závětí a ověřovací knihy, seznam výpisů z pozemkové knihy, knihu notářských úschov, seznam klíčů (pro klíče od bytů či jiných prostor převzatých notářstvím v souvislosti se zajištěním dědictví), seznam odeslaných spisů, knihu došlých kolkových známek a v neposlední řadě i správní deníky ke spisům Spr známé i u jiných justičních orgánů.

Fondy regionální správy 19.století – Krajská vláda Cheb a Krajský úřad Cheb

Ludmila Novotná

Přelomové události roku 1848 se odrazily také ve změně systému politické správy. Zrušením poddanství ztratil své opodstatnění starý správní systém, kdy první instancí veřejné správy byl patrimoniální úřad nebo magistrát.

Základním článkem státní správy se stala obec. Základní územní jednotky představovaly politické okresy, které byly tvořeny vždy několika okresy soudními tak, aby se od sebe příliš nelišily rozlohou ani počtem obyvatel. Vyššími jednotkami byly kraje a země. Nejvyšším orgánem politické správy se stalo ministerstvo vnitra. V platnost nová organizace veřejné správy vstoupila až od 1.1.1850. Do té doby vykonávaly veřejnou správu na státní útraty stávající patrimoniální úřady.

Čechy byly rozděleny na 7 krajů a 79 politických okresů. V sídle každého kraje vznikla krajská vláda v čele s krajským prezidentem. Na krajských vládách mělo spočívat těžiště politické správy v zemi, a proto byly hojně vybaveny odborným, koncepčním a manipulačním úřednictvem. Úkolem krajských vlád bylo fakticky řídit podřízená okresní hejtmanství, což byl značný rozdíl od krajských úřadů předrevoluční doby, které na činnost patrimoniálních úřadů ve svém regionu pouze dohlížely.

Instanční postup byl stanoven tak, že první instancí bylo okresní hejtmanství, druhou krajská vláda a třetí místodržitelství. Úloha místodržitelství však byla vzhledem k činnosti krajských vlád pouze formální. Jejich nadřízeným orgánem bylo přímo ministerstvo vnitra.

Krajské vlády dostaly velmi široké kompetence – již zmíněný dozor na práci okresních hejtmanství, ve druhé instanci pak vyřizování, případně rozhodování záležitostí stavovských, obecních, státního občanství, domovské příslušnosti, dále matriční záležitosti, otázky náboženství a školství, zdravotní a sociální věci, věci policejní, trestní, záležitosti zemědělství, lesnictví, obchodu, živností, dopravy a spojů, finanční záležitosti a věci vojenské.

Chebský kraj byl zřízen jako šestý v pořadí. Sídlem vlády se stalo město Cheb. Krajská vláda zahájila činnost 15.1.1850. Převzala nevyřízené spisy a registraturu bývalých krajských úřadů v Lokti a Žatci a některé spisy krajského úřadu v Plzni, které se týkaly území vyňatých z plzeňského kraje a přičleněných k chebskému.

Pod pravomoc krajské vlády v Chebu patřilo 12 okresních hejtmanství – Cheb s politickou expoziturou v Aši, Jáchymov, Kadaň, Karlovy Vary, Kraslice, Most, Planá, Sokolov, Tachov, Teplice, Žatec s expoziturou v Chomutově a Žlutice. Kraj se dále dělil na 34 soudních okresů s tímž počtem okresních soudů.

Hranice území, které bylo v působnosti krajské vlády v Chebu, tvořila na západě státní hranice s Německem. Na jihovýchodě kraj sousedil s krajem plzeňským, na východě s pražským a na severu s českolipským. Rozlohou i počtem obyvatel byl kraj na pátém místě – 129,1 čtvereční míle, 564 853 obyvatel. Jazykově německý kraj zahrnoval 1 351 katastrálních obcí.

Podle zákona č. 154 z 1. 9. 1849 bylo systemizováno pro potřeby krajských vlád toto personální obsazení:

1. prezident krajské vlády (1850-54 hrabě Karel Rothkirch-Panthen, 1855 nebyl úřad obsazen)
2. krajský rada
3. krajský koncipista
4. krajský tajemník
5. dva úřední sluhové
6. bezplatní diurnisté (k jejich zaměstnání byl nutný souhlas místodržitelství)
7. odborní zaměstnanci – stavební a berní úředníci.

Politické rozdělení českých zemí z roku 1850 bylo od počátku považováno za provizorní. Nově zřizované celky se opravdu ukázaly být příliš těžko spravovatelnými. Při tehdejšímu stavu komunikací všeho druhu se dal dozor nad podřízenými úřady i veškerá agenda zvládat jen s obtížemi. Vadila též nestejná velikost soudních a politických okresů. Umělé a příliš velké obvody krajských vlád se nevžily. Proto již kabinetní list z 31.12.1851 (silvestrovský patent) ohlásil nové změny. Od ledna 1852 začaly pracovat zemské organizační komise, které vypracovaly novelizované zásady uspořádání politické správy.

Podstata nové organizace spočívala v soustředění působnosti dosavadních okresních hejtmanství a soudních okresů v jediném správním orgánu 1. instance – smíšeném okresním úřadu. V sídlech krajských a zvláštních okresních soudů byly zřízeny ryze politické okresní úřady. Dále bylo rozhodnuto rozdělit obě země (Čechy i Moravu) na větší počet krajů v čele s druhoinstančními krajskými úřady. Touto reformou bylo v Čechách zřízeno 13 krajů. Třetí instancí zůstalo v Čechách místodržitelství.

Nová organizace byla uvedena v život 12.5.1855 – k tomuto datu zahájily činnost krajské úřady. Okresní úřady zahájily činnost 26.5. téhož roku.

Nové krajské úřady měly daleko menší kompetence než předchozí krajské vlády. Dozíraly především na podřízené okresní úřady, zprostředkovávaly podávání stížností proti roz-

hodnutí okresních úřadů na místodržitelství, dozíraly na dodržování klidu a bezpečnosti, pečovaly o publikaci a dodržování zákonných a jiných předpisů. V 1. instanci nadále rozhodovaly v některých přesně vymezených záležitostech. Krajské úřady působily také v oblasti berní, pokladní a účetní jako orgán dozorčí i výkonný.

Přesto lze říci, že těžiště politické správy bylo přeneseno na místodržitelství. Krajské úřady byly, jak se ukázalo, zbytečným mezičlánkem. V Čechách nebyl již od roku 1860 doplňován stav jejich úřednictva. Zrušeny pak byly nařízením z 23.10.1862, avšak v jejich sídle byla ponechána část personálu. Nadále dohlížely na okresní úřady, prováděly odvody a vykonávaly zdravotní a stavební službu a spravovaly přímé daně. Ostatní kompetence přešly jednak na okresní úřady, jednak na místodržitelství.

Prosincová ústava z roku 1867 již kraje neobnovila. Zákon z 19.5.1868 č.44 ř.z. vybudoval dvouinstanční systém politické správy tvořený okresními hejtmanstvími a místodržitelstvími. Jako reziduum krajské správy zůstala při okresním hejtmanství v Chebu funkce okresního dohlédacího hejtmána, kterému podléhalo 9 hejtmanství.

Chebský kraj vzniklý po reorganizaci z roku 1855 tvořil svou rozlohou přibližně polovinu území spravovaného bývalou krajskou vládou v Chebu. Měřil 57,7 čtvereční míle a žilo v něm 342 017 obyvatel v 750 katastrálních obcích. Podle velikosti byl na devátém místě, podle počtu obyvatel na pátém místě v Čechách. Jeho západní a jižní hranici tvořila zemská hranice s Německem, na východě hraničil s krajem plzeňským, na severu s žateckým.

Pod pravomoc krajského úřadu příslušelo 19 okresů s 18 smíšenými okresními úřady a 1 okresním úřadem pouze pro politickou správu. Byly to smíšené okresy: Aš, Bezdrůžice, Bochoř, Horní Blatná, Cheb, Jáchymov, Karlovy Vary, Kraslice, Kynžvart, Loket, Nejdek, Planá, Přimda, Skalná, Sokolov, Tachov, Teplá, Žlutice. Okresní úřad jen pro politickou správu byl v Chebu.

Úřednické obsazení krajského úřadu bylo následující:

1. krajský představený (1856 - 1858 hrabě Karel Rothkirch-Panthen, 1859-1862 svobodný pán Petr Wucherer-Huboldenfeld, v letech 1862 – 1868 též jako vedoucí krajského úřadu)

2. tři krajszí komisaři – konceptní práce (Fridrich Schedelbauer, Josef Veith (1855 – 1859), Hugo Guberth (1855-1859))

3. krajský sekretář – vedoucí kanceláře (Meyerhoffer)

a) dva krajszí registranti

b) tři krajszí kancelisté

4. tři úřední sluhové

5. výpomocný sluha

6. odborní úředníci – krajský lékař dr. Skoda (+ 4 další lékaři), stavební oddělení (vrchní inženýr Karel Gallas), berní oddělení – berní inspektor.

Úřady sídlily po celou dobu svého trvání v barokní budově radnice na dnešním Náměstí krále Jiřího (od 60. let 20.století zde sídlí Galerie výtvarného umění).

Po likvidaci krajského úřadu byla spisovna ponechána v původních prostorách, kde nyní sídlilo okresní hejtmanský. Teprve koncem 30. let 20. století ji převzal Městský archiv v Chebu a písemnosti zde byly uloženy do roku 1959. Publikace J. Macka a V. Žáčka Krajská správa v českých zemích a její archivní fondy vydaná v Praze v roce 1958 zachycuje podobu fondů před delimitací do Státního archivu v Kadani v roce 1959. Jak známo, sídlo archivu se přesunulo do Žlutic, a tak se sem v roce 1969 stěhují oba fondy, odtud jsou posléze přemístěny v roce 1974 do Státního oblastního archivu v Plzni.

Fond Krajská vláda Cheb tvoří 34 pomocných knih a 182 kartonů spisů (26 bm). Krajský úřad Cheb 66 pomocných knih a prozatím 207 kartonů (28 bm). Jedná se tedy o fondy rozsáhlejší (pro zajímavost fondy stejných institucí působících v kraji plzeňském čítají 33 knih a 34 kartonů (KV) a 46 knih a 35 kartonů (KÚ).

Inventarizační práce provedla v roce 1974 PhDr. Jaroslava Kryčová. Byly zhotoveny koncepty inventářů obou fondů, u kterých také zůstalo. Proto bylo v roce 2004 zahrnuto do plánu práce 1.oddělení SOA Plzeň oba koncepty zrevidovat a připravit ke schválení.

Oba fondy byly vzhledem k výjimečnosti území, na kterém vznikaly, ponechány bez skartace. Inventarizační práce mimořádně usnadnil fakt, že původce ukládal písemnosti do fasciklů přístupných pomocí elenchů, přičemž je samozřejmě respektován předepsaný registraturní plán.

Spisy tajného a prezidiálního protokolu byly vřazovány do obecné registratury. Mimo spisy vzniklé z činnosti původce máme ve fondu Krajská vláda zachovány některé spisy předchozích krajských úřadů, jejichž projednávání dále pokračovalo.

Inventáře zachovávají rozdělení spisů do třinácti registraturních oddělení. Ve fondu Krajský úřad Cheb se bohužel nedochovaly skupiny spisů 8 (policejní) a 12 (finanční), skupina 13 (vojenství) se dochovala pouze torzovitě. Ve fondu Krajská vláda chybí skupina 13 (vojenství) zcela. Podskupiny registraturních oddělení tvoří inventární jednotky, které ve svém pořadí respektují registraturní systém.

Fyzický stav písemností je dobrý. Psací látka je potřhaná jen ojediněle. Poškozené jsou samozřejmě přitištěné pečeti (voskové i oplatkové).

Fondy mají význam pro poznání výkonu politické správy v úřadu 2. instance na počátku druhé poloviny 19. století. Dochovaný spisový materiál může případně doplnit písemnosti okresních hejtmanství, resp. okresních úřadů, neboť písemnosti se dotýkají přímo záležitostí jednotlivých měst, městeček a vesnic. Ze zajímavých jednotlivin je možné upozornit na následující:

Ve fondu Krajská vláda Cheb:

Skupina III. - obecní záležitosti: záležitosti necelých 380 jednotlivých obcí – hlavně věci ekonomické (prodej obecních pozemků), povolování trhů a pod.

Skupina IV. - státní občanství: velká skupina spisů o vystěhovalectví, žádosti celých rodin o cestovní pasy; vyhoštění Židů z některých obcí.

Skupina V. - náboženství: většinou stavby a stavební úpravy kostelů a far (stavební plány, účty za stavební práce).

Skupina VI. - školství: výkaz o stavu národních škol chebského kraje za roky 1850 – 1852;

stavby školních budov.

Skupina VII. - zdravotnictví: chudinské záležitosti v jednotlivých obcích; zřizování lékáren; zřizování a rozšiřování hřbitovů; epidemie tyfu v kraji – přehledy nemocných z let 1850 – 1855.

Skupina VIII. - policie: pohyb cikánských tlup; spolkové záležitosti; promenádní koncerty v lázeňských místech; záležitosti četnictva.

Skupina IX. - stavební a požární policie: různé stavby a požáry v jednotlivých obcích; Karlovy Vary – stavba kolonády u Nového pramene.

Skupina XI. - zemědělství a průmysl: povolování živností a podomního obchodu; poštovní úřady; Karlovy Vary – stížnosti na ceny obchodníků.

Skupina XII. - finanční záležitosti: nedostatek soli v Aši a okolních vesnicích, Kynžvartu, Sokolově

zřízení tabákových továren Jáchymově a Přisečnici; nálezy pokladů starých mincí.

Ve fondu Krajský úřad Cheb:

Skupina III. - obecní záležitosti: předpis o obecních archivech, evidence starých listin podle obcí;

záležitosti 300 obcí.

Skupina IV. - státní občanství: vizitace vedení matrik; přehledy vystěhovalectví Židů.

Skupina V. - náboženství: stavby kostelů a far.

Skupina VI. - školství: přehledy škol za jednotlivé školní roky – počty žáků, náboženství, učitelé, stav budov; stavby školních budov, záležitosti škol dle obcí.

Skupina VII. - zdravotnictví: epidemie úplavice; Františkovy Lázně – architektonické řešení lázeňského parku, vyměření Františkova pramene; Mariánské Lázně – stavební plány ke Křížovému prameni.

Oba fondy jsou velmi dobře přístupné pomocí elenchů. K vybraným registraturním pododdělením (školství, náboženské a zdravotní záležitosti) byl sestaven zeměpisný rejstřík, který by měl pomoci při vyhledávání materiálu k dějinám konkrétní obce.

Majetkové podstaty pozemkových reforem a jejich dokumentární hodnota

Petr Hubka

V roce 1986 převzal Okresní archiv Plzeň-sever od Okresního národního výboru (ONV) Plzeň-sever, odboru vodního, lesního hospodářství a zemědělství (VLHZ), soubor písemností označovaný jako majetkové podstaty pozemkových reforem (MPPR). Ačkoliv agenda MPPR tvoří soubor archiválií o rozsahu pouhých 30 bm a zahrnuje tři druhy majetkových změn, které proběhly v polovině minulého století na tomto okrese, po jistou dobu práce s nimi, respektive řešerše z nich vyřadily archiv z ostatní činnosti.

Pozemkové reformy, jakožto zásahy státu do pozemkového vlastnictví za účelem jeho nové úpravy, se prováděly v Československé republice v podstatě od jejího vzniku až do poloviny 60. let 20. století, kdy byly politickým rozhodnutím ukončeny. Prvorepubliková reforma, právně kodifikovaná zákonem č. 215/1919 Sb. a na něj navazujícími dalšími zákony a právními předpisy, měla za úkol zabrat velký pozemkový majetek, který pak stát rozdělával mezi zájemce o pozemky. Záboru se týkal majetek jednoho vlastníka na území Československé republiky celkového rozsahu nad 250 ha veškeré půdy nebo 150 ha půdy zemědělské. V naprosté většině šlo o přerozdělení pozemkového majetku šlechty a velkostatkářů. Celou reformu, již se mělo týkat cca 30 % veškeré půdy ve státě, prováděl k tomuto účelu zřízený Stát-

ní pozemkový úřad v Praze za pomoci 10 obvodových úřadoven sídlících na území celé republiky a od roku 1935 Ministerstvo zemědělství (MZ) s těmito úřadovny. Reforma probíhala po celou existenci první republiky (do roku 1938) a nutno dodat, že nebyla dokončena.

Nejrozsáhlejší pozemková reforma byla zahájena záhy po osvobození. Právním základem k jejímu provedení se stal dekret prezidenta republiky č. 12/1945 Sb. o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa (tzv. dekret o konfiskaci). Konfiskace jako nucené odnětí majetku bez náhrady provedené na základě zákonného předpisu výrokem zmocněného orgánu se týkala majetku osob německé a maďarské národnosti, které se aktivně nezúčastnily boje za zachování celistvosti a osvobození Československé republiky, a jakékoliv národnosti, které projevíly v letech 1938 až 1945 vůči republice nepřátelství. Dále se týkala právnických osob, jejichž činnost úmyslně a záměrně sloužila německému vedení války nebo k fašistickým a nacistickým účelům. Tento dekret stanovil náležitosti a postupy provedení konfiskace a k jejímu provedení zřídil speciální orgány nebo svěřil určité úkony a činnosti orgánům již existujícím. Dekretem zřízený Národní pozemkový fond (NPF) při MZ byl pověřen správou konfiskovaného majetku, prováděním přidělového řízení a vypracováním plánu úhrad za přídělů, jakož i zajišťováním knihování přídelů a účetní a pokladní služby vůči tomuto majetku. Dalšími orgány, které participovaly na tomto procesu, byly místní a okresní národní výbory (MNV a ONV) a u nich rovněž tímto dekretem zřízené místní a okresní rolnické komise (MRK a ORK) volené z řad zájemců o přídel. Místním rolnickým komisím a MNV tam, kde nebyla tato komise ještě ustavena, nebo místním správním komisím (MSK) dekret ukládal podle místní příslušnosti navrhnout ONV nebo okresním správním komisím (OSK) seznam osob, jejichž zemědělský majetek podléhá konfiskaci. Vlastní akt konfiskace provedl příslušný ONV nebo OSK veřejnou vyhláškou. MNV nebo MSK a ONV nebo OSK soustřeďovaly přihlášky o přídel půdy, organizovaly ustanovení MRK a ORK, z jejichž činnosti pak vzešly přidělové plány a návrhy na úhrady. Okresním rolnickým komisím pomáhaly při technických a administrativních přidělových pracích pomocné orgány vyslané MZ a označované jako osídlovací komise MZ (každá komise fungovala pro jeden či několik okresů, např. v Horšovském Týně i pro okres Domažlice, ve Žluticích i pro okres Kralovice). Úkoly NPF, národních výborů a rolnických komisí výrazně rozšířil dekret prezidenta republiky č. 28/1945 Sb. o osídlení zemědělské půdy Němců, Maďarů a jiných nepřátel státu českými, slovenskými a jinými slovanskými zemědělci (tzv. dekret o osídlení). Množství úkolů pak zabezpečovaly v územních obvodech pobočky NPF (v západních Čechách v Plzni a v Karlových Varech) zřízené v dubnu 1946 vyhláškou MZ č. 952/1946 Ú.l. Do těchto poboček byly začleněny v roce 1949 okresní komise MZ jako jejich úřadovny nebo expozitury. Z činnosti institucí podílejících se na konfiskaci a přidělování vznikl pro každou katastrální obec na pobočce NPF spis, jehož základ tvořily elaboráty přidělový a úhradový. K přidělovým elaborátům, které tvořily seznamy přidělců a návrhy přídelů, byly přiloženy konfiskační vyhlášky, soupisy konfiskovaného majetku, popř. další písemnosti týkající se konfiskací, státního občanství, národní spolehlivosti, výpisy z pozemkových knih, výkazy směn, směnné protokoly apod. Přídělový elaborát se po odsouhlasení Zemským ná-

rodním výborem (ZNV) či od roku 1949 pak Krajským národním výborem (KNV) stal podkladem k vydání přidělových listin, jejichž druhopisy, jakož i druhopisy soudního usnesení se zakládaly po provedeném knihování rovněž do spisu. Základem úhradového elaborátu byly celkové návrhy úhrady a výkaz úhrad za příděl a jako další písemnosti se k nim ukládaly různé schvalovací protokoly, zprávy, výkazy změn apod. Celkové návrhy úhrady tvoří složky jednotlivých přidělců a jsou řazené podle čísel přidělů v příslušném přidělovém návrhu a výkazu úhrad. Ve složkách přidělců jsou kromě osobních dotazníků založeny výpočty úhrad za jednotlivé druhy přiděleného majetku - půda, stromy, budovy, bytové zařízení, zásoby, živý a mrtvý inventář. Do spisů se později zakládaly výpisy z účtů, rozhodnutí o přidělu státním organizacím, všechny nastalé změny jak v přiděleném majetku, tak v předepsaných úhradách, včetně jejich plnění, jak to předepisovaly různé směrnice či instrukce a zejména prováděcí směrnice MZ č. 109/1956 Sbírky instrukcí pro národní výbory (Sb.i.NV).

Další pozemková reforma probíhala podle zákona č. 142/1947 Sb. o revizi první pozemkové reformy ve znění zákona č. 44/1948 Sb. Tato zákonná úprava vlastně jen navázala na prvorepublikový záborový zákon č. 215/1919 Sb. a zcela jej revidovala. Likvidovala pozemkovou držbu ještě existujících velkostatků a zbytkových statků, vzniklých v I. pozemkové reformě. Provedením revize záboru, správou fondů i přidělováním bylo pověřeno MZ za součinnosti s rolnickými komisemi, které byly tímto zákonem zřízeny (obdobně jako v zákoně o konfiskaci). Přípravou a převzetím majetku podléhajícímu revizi byly pověřeny MZ a jeho orgány státní obvodové úřadovny pro pozemkovou reformu existující už za první republiky (pro západní Čechy v Plzni). Účetní a pokladní službu zajišťovalo MZ prostřednictvím jím spravovaných fondů, které vznikly již za první republiky při provádění první pozemkové reformy. Knihováním přidělů, jakož i dozorem nad hospodařením na přidělené půdě byl pověřen NPF při MZ prostřednictvím svých poboček. V červenci 1949 byly nařízením vlády č. 191/1949 Sb. státní obvodové úřadovny zrušeny a jejich působnost přešla na KNV. Spisy týkající se revize I. pozemkové reformy, původně vedené na obvodové úřadovně a pak na KNV, jsou tvořeny podle původních hospodářských celků a obsahují písemnosti o převzetí dotčeného majetku - soupisy pozemkového majetku, rozhodnutí MZ o zrušení rozhodnutí podle záborového zákona, o zrušení rozhodnutí o propuštění půdy ze záboru, rozhodnutí o převzetí majetku a finančně právní likvidaci statku, dále přihlášky o příděl, seznamy uchazečů, návrhy přidělů a přidělová rozhodnutí, seznamy vydaných přidělových listin, výkazy přidělů a přidělových cen vypracovaných podle instrukce MZ č. 175/1954 Sbírky oběžníků pro KNV apod.

Třetí poválečnou pozemkovou reformou se stala nová pozemková reforma, tzv. „výkup“, kterou stanovil zákon č. 46/1948 Sb. Výkupu byla podrobena půda zemědělce nad 50 ha, půda nezemědělce (trvale sám na ní nepracoval, tedy propachtovaná) a půda církevní. Na provedení reformy se podílely MNV a zejména ONV s MRK a ORK, zřízenými k tomuto účelu tímto zákonem (shodně jako v zákoně o konfiskaci), v součinnosti s místními organizacemi Jednotného svazu zemědělců, dále Ministerstvo zemědělství a jeho orgány - obvodové úřadovny pro pozemkovou reformu, jejichž působnost po jejich zrušení v roce 1949 (NV 191/1949 Sb.) převzaly zemědělské referáty KNV. Účetní a pokladní službu zajišťoval NPF

při MZ. Písemnosti těchto původců ukládané na obvodových úřadovnách a později na KNV a souběžně vzniklé na ONV byly v roce 1952 sloučeny v jeden spis vedený na ONV vždy pro jedno katastrální území. Spis obsahoval složky písemností o provedeném výkupu podle jednotlivých objektů či majitelů celků, jednání o dobrovolném výkupu, přihlášky, výměry o vykoupení, přidělení majetku uchazečům a jeho převzetí. Dále zde byly ukládány přidělové plány, výkazy přidělů a přidělových cen včetně návrhů přidělů, popř. další rozhodnutí či odvolání.

Zákon č. 98/1950 Sb. zrušil NPF a jeho působnost přenesl zčásti na MZ a zejména na krajské a v menším rozsahu na okresní národní výbory, jak to vymezovala vyhláška MZ č. 530/1950 Ú.l. I. Současně tento zákon zřídil majetkovou podstatu pozemkových reforem (MPPR), do níž vplynuly všechny fondy vytvořené v souvislosti s pozemkovými reformami - jak poválečný NPF, tak i prvorepublikové (náhradový fond, státní kolonizační fond, fond československých legionářů pro pozemkovou reformu, fond pro zaopatření zaměstnanců velkostatků) a jmění zrušeného Ústavu náhradové banky pro pozemkovou reformu. Majetková podstata pozemkových reforem byla definována jako účelové jmění státu, které spravovalo MZ a které sloužilo pro finanční provádění pozemkových reforem podle příslušných předpisů (o první pozemkové reformě, její revizi, o konfiskaci zemědělského majetku a o nové pozemkové reformě). Termín majetková podstata pozemkových reforem vznikl analogicky z pojmu, používaného v dekretu presidenta republiky č. 108/1945 Sb. o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondech národní obnovy, kde se majetkovými podstatami pojmenovává majetek určený k přidělu.

Nařízením vlády č. 122/1951 Sb. byla od 1. ledna 1952 většina správních úkonů agendy přenesena na ONV a současně přešla účetní a finanční služba MPPR podle nařízení ministra zemědělství č. 129/1951 Sb. z MZ na Státní spořitelnu v Praze 1; v kompetenci KNV zůstaly větší přiděly zemědělské půdy (nad 50 ha) a lesní pozemky do 50 ha a jejich oceňování. ONV bylo svěřeno přidělování zemědělské půdy ze všech pozemkových reforem do rozsahu 50 ha s výjimkou přidělů do správy ústředním orgánům, celostátním organizacím, krajským a okresním národním výborům, které zůstaly v kompetenci MZ. Převedení rozhodující části agendy na ONV bylo motivováno snahou uspíšit zapojení tohoto zemědělského majetku do socialistického výrobního sektoru – JZD a státních statků. Navíc dosud všechn majetek získaný státem v reformách nebyl řádně přidělen a naprostá většina přidělů nebyla uhrazena. V této souvislosti předaly KNV svým podřízeným ONV veškeré písemnosti z pozemkových reforem, které před tím převzaly ze zrušených poboček, úřadoven a expozitur NPF a oblastních úřadoven pro pozemkovou reformu.

Ke správě majetku, provádění přidělů a likvidaci pohledávek z pozemkových reforem vydaly příslušné správní orgány řadu směrnic, instrukcí, vládních usnesení, pokynů apod., které realizovaly odbory zemědělství a pak i finanční odbory ONV. Zemědělské odbory dále pracovaly s převzatými písemnostmi, do příslušných spisů ukládaly další písemnosti ze své činnosti. Při reorganizaci územního členění státu v roce 1960 byly příslušné spisy podle in-

strukce Ministerstva vnitra č. 24/1960 Sb.i.NV předány nástupnickým zemědělským odborům okresních národních výborů, které v nich pokračovaly až do úplného uzavření. Finanční a účetní služba MPPR byla převedena podle vyhlášky Ministerstva zemědělství, lesního a vodního hospodářství (MZLVH) č. 147/1960 Sb. a instrukce MZLVH a Ministerstva financí č. 67/1960 Sb.i.NV na finanční odbory ONV. Vládní usnesení č. 2247/1956 z 10. října 1956, které určilo zásady pro prověření a uspořádání pohledávek s přídělci za účelem odstranění nesouladu mezi administrativním, účetním a skutečným stavem těchto pohledávek a za účelem urychleného inkasa, konkretizované prováděcí směrnici Ministerstva zemědělství a lesního hospodářství č. 109/1956 Sb.i.NV, mělo být provedeno do konce roku 1957. V souvislosti s rušením neúspěšných JZD a převodem jimi obhospodařovaného majetku do správy státních statků se plnění tohoto úkolu protáhlo až do poloviny 60. let. V roce 1964 bylo usnesením vlády č. 554/1964 rozhodnuto do konce roku 1966 provést likvidaci všech pohledávek MPPR. Poslední úkony likvidace se provedly v roce 1967 a tím byla celá agenda uzavřena. Majetek původních přídělců obhospodařovaný státními statky byl vrácen státu prostřednictvím finančních odborů ONV, nedoplatky na majetku, který zůstal ve vlastnictví přídělců, musely být jimi doplacený nebo je stát v důvodných případech odpustil. Do návrhů přídělů pak příslušní zaměstnanci ONV zaznamenali skutečné vlastnictví původních přídělců (tzv. ponechaný příděl) a podle výsledného stavu vydali původním přídělčům upřesněné přídělové listiny. Vzhledem k době ukončení této agendy jsou archiválie MPPR v našem případě součástí fondu ONV Plzeň-sever, kde budou při inventarizaci zařazeny do 5. manipulačního období (1959 – 1976).

Písemnosti MPPR by si jistě zasloužily hlubší analýzu už proto, že jsou významným historickým pramenem pro období let 1945 – 1966 a dokládají největší vlastnickou změnu půdy a zemědělského majetku řízenou státem ve 20. století v naší zemi. Hned po převzetí archivem se tyto písemnosti staly na dalších dvacet let předmětem zájmu institucí, fyzických i právnických osob. Už koncem 80. let byla podle nich na úradech geodézie dopracována evidence pozemků na listech vlastnictví. Zejména v období transformačních a restitučních změn pomohly upřesňovat majetkovou evidenci a dokládat vlastnické, uživatelské a jiné skutečnosti k majetku a staly se jedinečnými dokumenty, podle nichž se v průběhu 90. let 20. století provedla většina zemědělských restitucí fyzických osob, ale i obcí. Dále posloužily k transformacím JZD na ZD a státních statků na akciové společnosti. Dnes jsou využívány jako podklady k převodům a prodeji zemědělského majetku Pozemkovým fondem České republiky, k upřesňování evidence nemovitého majetku státu, krajů či obcí, popř. k řešení sporných pozemkových záležitostí. Jen Státní okresní archiv Plzeň-sever provedl k uvedeným účelům z této agendy od doby, kdy ji převzal do archivní péče, na třicet tisíc rešerší.

Některé problémy pořádání archivních fondů měst do roku 1945

Karel Waska

Nezbylo mi, než nazvat svůj příspěvek poněkud mnohoznačně, protože jde vlastně jen o nastínění několika problémů, s nimiž se archivář při pořádání fondu Archiv města může setkat. Každý fond je dochován v jiném stupni úplnosti, úroveň samosprávy i organizační systém každého města a městečka se přinejmenším do konce 18. století lišil případ od případu. Nelze proto přijít s univerzálním pořádacím schématem, které by bylo aplikovatelné beze změny na všechny fondy. Nicméně některá teoretická východiska jsou jednoznačná a nelze je vykládat libovolně. Zastavme se u dvou okruhů problémů.

Identifikace dokumentů

Správná identifikace všech dokumentů, které ve fondu AM nalezneme, je nezbytným předpokladem. Městské fondy se do archivů dostaly nikoli v normálním skartačním řízení, ale již před desetiletími nejčastěji v podobě rozsypu. Možnost, že se do tohoto rozsypu náhodně zamíchaly písemnosti cizí provenience, je velmi reálná, ostatně mám s tím sám neblahé zkušenosti.

Samozřejmou a nezbytnou podmínkou je schopnost dokument správně přečíst a interpretovat, byť nám jeho grafická a jazyková podoba může přinést nejednu horkou chvilku.

Problémem, s nímž se můžeme často setkat, jsou zachovací listy, které si přistěhovalí měšťané přinášeli ze svého původního bydliště. Nutno si uvědomit, že člověk, který se stěhoval do jiného města a chtěl se stát jeho měšťanem, potřeboval dokument o řádném původu (manželské zplození, příslušnost k nesníženému povolání, někdy bylo třeba doložit i propuštění z předchozího poddanského svazku). Tento dokument předložil v novém bydlišti městské radě, která mu ho buď po pročetí vrátila nebo ho zařadila do své úřední registratury. Tam se ovšem nemusel dochovat. Dnes se takový dokument může potulovat kdekoli jako problematicky identifikovatelná jednotlivina. Velká většina archivů řeší provenienci zařazením dokumentu do fondu vydavatele, tento údaj je obvykle snadno zjistitelný. Musíme však nejprve hledat kancelářské poznámky (obvykle na dorzu), ve které příjemecké registratuře byl zachovací list uložen. Teprve poté, co tato metoda zklame, lze ho zařadit do fondu vydavatele. Jinou možností, a snad i správnější, by bylo zařazení neurčitelného zachovacího listu do nějaké sbírky dokumentace, kterou mívá prakticky každý archiv.

Ve fondech zejména větších měst se mohou vyskytovat písemnosti institucí podřízených městské samosprávě, které však jsou považovány za samostatné fondy. I takové je třeba správně identifikovat. Typickým příkladem jsou městu náležející výrobní podniky s vlastní řídicí strukturou a s oddělenou registraturou (což je základní podmínkou pro konstituování samostatného fondu), např. plynárny, elektrárny, městské pivovary, mohou sem patřit i měst-

ské lesní a zemědělské podniky. Podobné samostatné postavení má obvykle i městské divadlo. Jde ovšem o instituce z doby přibližně po polovině 19. století, ve starším období se jen výjimečně setkáme s podobně samostatnými součástmi městské správy, popř. se z nich jen výjimečně dochovaly nějaké písemnosti. Za určitých okolností by mohly patřit do samostatného fondu i písemnosti městského špitálu, totiž tehdy, navázala-li na něj přímo městská nemocnice. Soudím, že problematiku samostatných městských institucí bude nutno zvláště pečlivě posuzovat při pořádání fondů AM Klatovy, Domažlice, Karlovy Vary, Locket, Sokolov atd. Zvláštním případem patrně bude fond AM Cheb, kde došlo v dávné minulosti k vytvoření a uspořádání zvláštního fondového konglomerátu. K řešení tohoto archivního problému nedokážu zaujmout stanovisko bez bližší znalosti chebského „fondu 1“.

Nejednou narazíme ve fondech AM na písemnosti různých spolků (hasičské, okrášlovací atd.). Ty by měly být vyňaty a konstituovány v samostatné fondy, byť by šlo jen o nepatrná torza.

Ve fondech snad všech měst se teoreticky měly dochovat rovněž různé patenty, oběžníky a cirkuláře, zejména z období 1750-1850. Jde o nařízení, která vydávaly krajské úřady pro svůj obvod, často v nich přetiskovaly či interpretovaly celozemské normativní akty (dvorské dekrety, guberniální nařízení apod.). Zpočátku byly takovéto oběžníky psány rukou a prozíravější městské rady i vrchnostenské úřady si je opisovaly, od konce 18. století vydávaly všechny krajské úřady své oběžníky tiskem. Ve velkostatkových fondech se hojně nalézají svázané po jednotlivých ročnících a u měst by to asi nemělo být jiné. Jde o knihy o tloušťce průměrně 6-7 cm, takže jen za první polovinu 19. století by jich mohly být cca 3 bm ve fondu každého většího města a každého velkostatku. V zásadě je to multiplicitní materiál, který lze přirovnat ke dnešním vládním věstníkům apod. tiskovinám (různé sbírky zákonů, ať už úřední nebo polooficiální, vycházely hojně tiskem rovněž od konce 18. stol., do archivních fondů měst ani velkostatků ovšem nepatří, podobně jako dnešní sbírka zákonů). Řady krajských cirkulářů bývají ve fondech dochovány obvykle jen torzovitě, v mladší době byly často jako neaktuální ničeny. Je otázka, zda tato torza ve fondu AM ponechávat nebo je všechna soustředit a zkompletovat do zvláštní celoarchivní sbírky. U velkostatkových fondů byl tento problém již řešen, přičemž se doporučovalo, aby v tom fondu Vs, kde je dochována kompletní řada, byly ponechány a ostatní vyskartovány. Některé státní oblastní archivy nepřistoupily ke skartaci a z vyňatých cirkulářů vytvářely zvláštní sbírky. Budiž podotknuto, že ne vždy lze tyto cirkuláře považovat za archiválie. Bez diskuse bychom je ponechávali ve fondu tehdy, obsahují-li poznámky příjemecké kanceláře o tom, jak byly publikovány apod. Nejčastěji se však na jednotlivých oběžnících dodatečně pak svazovaných do ročníků vyskytuje pouhá prezentační poznámka o dni, kdy tiskovina došla (*Praes. + datum*). Kloním se k názoru, že pouhá prezentační poznámka není dostatečným důvodem pro to, aby vázané oběžníky byly ve fondu ponechávány, zejména tvoří-li neúplné řady. Pokud bychom tyto cirkuláře zařazovali do zvláštní sbírky, nutno mít na paměti, že cirkuláře jednotlivých krajských úřadů se lišily, takže je pak nezbytné vytvářet zvláštní sbírkovou řadu pro každý historický kraj (resp. jeho krajský úřad).

Časové mezníky fondů města

Jako každý archivní soubor je i fond města časově vymezen jednak dochováním archiválií a dále i správními změnami, kterými vývoj města prošel.

Dolní časová hranice fondu je vždy dána nejstarší písemností dochovanou v originále. Podstatné přitom je, ve kterém roce písemnost skutečně vznikla, ne ke kterému roku se hlásí nebo o kterém období pojednává. Tato zásada je obecně přijímána např. u kronik, ne vždy je ale jasné, jak postupovat u opisů archiválií. Tuto otázku dosavadní archivní směrnice a pokud je mi známo, ani archivní literatura, neřeší. V SOA Plzeň jsme proto v zájmu jednotného postupu vyhotovili v roce 1999 interní metodický návod (*Metodický návod pro vyhotovování a vnější úpravu archivních pomůcek v SOA Plzeň, čj. Sar-2613/99-61 z 11. 10. 1999*), který pojednává o některých spíše praktických otázkách, mj. i o uvádění časových rozsahů archiválií a archivních fondů. V případě, že je ve fondu dochován mladší opis starého dokumentu, píšeme časový rozsah, jako by šlo o priorum, tzn. v kulatých závorkách původní dataci opsané písemnosti a vedle toho pak bez závorek letopočet vzniku opisu. Tento případ nastává často u městských knih, které mohou obsahovat opis nějakého staršího dokumentu. Postupovali bychom tak i u kroniky, kdyby v ní byl uveden doslovný opis nějaké starší písemnosti, např. listiny o povýšení na město. Pravidelně se inzerty starších privilegií objevují v konfirmačních listinách. Vzhledem k tomu, že forma regestu listiny je předepsaná, uvádí se datum a místo vydání konfirmační listiny v záhlaví vlevo nahoře (nikoli tedy po straně v rubrice „časový rozsah“) a v regestu se pak uvedou s přesnými daty popř. i s údaji o obsahu všechny starší inzerované listiny. Asi do konce 17. století se lze setkat s konfirmačními listinami obecně formulovanými, které nespecifikují jednotlivé potvrzované starší kusy. Pokud však jsou tyto starší listiny uvedeny, musí je archivář zpracovávající regest řádně vyjmenovat všechny, jiný postup by byl neprofesionální.

Horní časovou hranicí fondu města je letopočet 1945, popř. nižší, podle dochovaných archiválií. Musíme-li do fondu zařadit dokumenty, které vznikaly či byly vedeny i v mladší době (nejčastěji jde o zápisy z jednání statutárních orgánů, tzn. např. v knize zápisů ze schůzí obecní či městské rady byly vedeny i zápisy pozdějšího MNV), označujeme jejich dataci pomocí kulatých závorek jako posteriora.

Pro přehlednější řazení dokumentů bohatěji dochovaných fondů se užívá vnitřního chronologického členění, které vychází z historického vývoje městské samosprávy, kde rozeznáváme 3 období: předmagistrátní, magistrátní a pomagistrátní.

V řadě našich pomůcek jsem se setkal s určitou bezradností při stanovení počátku magistrátního období. Někteří autoři inventářů městských fondů výslovně a jiní opatrnějším „básnickým“ opisem uvádějí jako čas zřízení regulovaného magistrátu rok 1784, což je však chybné; toho roku byl regulován pouze pražský magistrát jako první v Čechách. Mylný údaj byl bezpochyby převzat ze „Základních pravidel“ (*Metodické návody a instrukce pro zpracování archivního materiálu. Zvl. Příloha k SAP 10, 1960, č. 2 – zde s. 289n.*), což je další

doklad nezbytnosti jejich novelizace. Dokonce i základní souborná publikace Hledíkové-Janáka o dějinách správy nemá přesné údaje, uvádí regulaci mimopražských magistrátů v letech 1786-1787 (*Hledíková, Z. – Janák, J., Dějiny správy v českých zemích do roku 1945. Praha 1989, s. 257*). Zjištění přesného data nebo alespoň roku, kdy byl regulován magistrát města, jehož inventář zpracovávám, není samoučelnou hrou. Nejde jen o letopočet, který napíšu do úvodu pomůcky, ale o časovou hranici, od níž řadím ve fondu některé písemnosti – především spisy – poněkud jiným způsobem.

Regulace magistrátů, kterou zahájil Josef II., byla zásadním zásahem do dosavadní městské samosprávy (a ve skutečnosti tím byla omezena i pravomoc vrchností vůči jejich poddanským městům). Šlo o postátnění městské správy, její zglajchšaltování a přímé začlenění do správního systému pozdněabsolutistického rakouského státu. Regulované magistráty se staly nejnižším článkem veřejné správy a soudnictví pro měšťany (podobné úkoly a kompetence vůči vesnickým poddaným byly přeneseny i na vrchnostenské kanceláře). Cílem bylo důsledné postátnění a současně zkvalitnění nejnižších článků správy veřejné (politické) i soudní. Například se od členů regulovaného magistrátu nebo alespoň od několika z nich požadovalo určité vzdělání, které museli doložit atestem o zkouškách vykonaných před zemským guberniem a před apelačním soudem. Tyto zkoušené radní a ještě další předepsaný úřednický personál muselo město platit. Stát proto nejprve provedl v celé zemi šetření, kolik činí čistý roční příjem každého města a podle toho je rozdělil do několika tříd. Pro každou byl pak předepsán určitý počet zkoušených radních i dalších úředníků a zároveň byly přesně stanoveny i jejich platy. Aby město mohlo získat vlastní magistrát, musel jeho roční příjem činit aspoň 450 zl., což pokrylo plat 300 zl. pro jednoho zkoušeného radního + 100 zl. pro 1 kancelistu + 50 zl. pro 1 soudního sluhu. Města s většími příjmy měla zkoušených radních i dalších úředníků více a rovněž jejich platy byly vyšší. Konkursy na obsazení míst zkoušených radních se veřejně vyhlašovaly a mohl se do nich přihlásit každý držitel řádných atestů o zkouškách, i přesporní. Poté byly vyhlášeny volby (nepřímé) a v nich zástupci města volili z přihlášených kandidátů. Zároveň se přitom volil z místních měšťanů určitý počet nezkoušených a tedy neplacených radních, v menších městech i nezkoušený purkmistr. Zápis o vykonané volbě odeslal krajský úřad guberniu ke schválení zvolených kandidátů a posléze byli zvolení slavnostně instalováni, čímž byl proveden akt zřízení regulovaného magistrátu. Zpočátku se předpokládalo, že volební období bude čtyřleté, avšak stát začal tyto poslední zbytky městské samosprávy postupně odbourávat a od roku 1808 už měšťané nemohli volit nikoho ze svých představitelů, všechny jmenoval a dosazoval stát.

Dvorský dekret ze 17. 1. 1788 rozhodl o regulaci magistrátů ve 33 českých královských městech. Poté se rozběhly přípravy voleb, k nimž většinou docházelo v létě. V Domažlicích byl nový regulovaný magistrát instalován 17. 7. 1788, v Klatovech k tomu došlo po vyšetřování jakýchsi předvolebních machinací až 15. 9. 1788 (blíže o přípravách a průběhu regulace v Domažlicích s poznámkami i o Klatovech viz *Waska, K., Regulace magistrátu v Domažlicích. Příspěvek k dějinám městské správy. In. Okresní archiv Domažlice. VI. Výroční zpráva 1982. Domažlice 1983, s. 43-58*).

V menších poddanských městech byly magistráty regulovány později a bude to třeba zjišťovat případ od případu (např. v Úterý k tomu došlo 16. 10. 1792). Optimální je, podaří-li se to zjistit v samotném městském fondu, jinak je třeba hledat v písemnostech krajských úřadů (klatovský a loketský poskytují jisté možnosti, plzeňský je prakticky nedochován) nebo v písemnostech gubernia a snad i velkostatků. Zatím jsem nabyl dojmu, že většinou v západních Čechách proběhly regulace magistrátů poddanských měst a městeček v letech 1791-1792, detailně jsem však tuto problematiku nesledoval. Všechna města a městečka měla zájem na zřízení vlastního regulovaného magistrátu, jinak by totiž některé jejich záležitosti byly spravovány buď vrchnostenskou kanceláří nebo magistrátem sousedního města. Leckde se proto různá šetření a žádosti o povolení vlastního magistrátu mohla protáhnout snad až do konce 18. století.

Za začátek pomagistrátního období se považuje rok 1850. Vychází se přitom z prozatímního obecního zřízení, které bylo vyhlášeno císařským patentem ze 17. 3. 1849 (č. 170/1849 ř. z.). Císařské rozhodnutí z 16. 6. 1849 (č. 295/1849 ř. z., čl. XVIII, s. 462) o zásadách organizace úřadů politické správy, přitom stanovilo, že okamžikem vzniku nových orgánů zanikají zrušením dosud existující krajské úřady (tj. staré feudální) a jim podřízené politické vrchnosti (*die ihnen unterstehenden politischen Obrigkeiten*), čímž se rozuměly i regulované magistráty. Každý regulovaný magistrát tedy zanikal v okamžiku, kdy se ujalo své pravomoci zvolené obecní představenstvo v čele se starostou. Teoreticky k tomu mohlo dojít už roku 1849, ovšem skoro až do konce toho roku vycházela různá doplňková nařízení a výklady obecního zákona, takže rok 1850 je obvykle zcela reálný jako počátek nového období městské samosprávy. I zde je ovšem třeba sledovat obsah dochovaných písemností, ve výjimečných případech mohla nová samospráva vzniknout až po roce 1850.

Bylo by dále možno hovořit o pořádacích schématech fondů měst, o adjustování archiválií (ukládání knih do kartonů se spisy, což je zřejmě značně „oblíbený“ nešvar), o problému kombinace knižní a spisové formy některých obsahově stejných písemností, o systémech členění magistrátních registratur, o označování evidenčních jednotek jednotlivin, o náležitostech úvodů inventářů atd. Rozsah tohoto příspěvku by však neúnosně překročil vymezený prostor a beztoho bychom zřejmě nedokázali zaujmout zcela jednoznačné a definitivní stanovisko ke všem problémům, s nimiž se při zpracovávání fondů měst setkáváme.

O nejstarší karlovarské kronice

Antonín Mařík

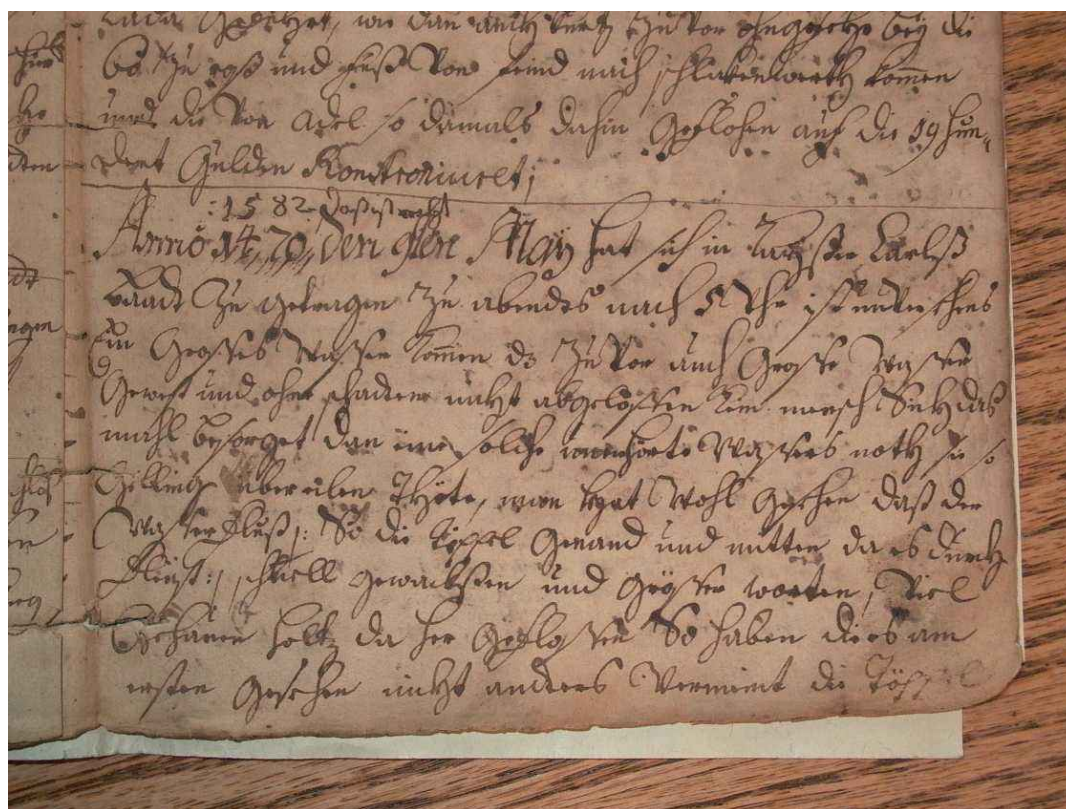
K nejcennějším knihám archivů měst patří bezesporu kroniky. Kroniky města Karlovy Vary pocházejí z 19. století, pouze jediná z nich vznikla v 18. století. Jejím autorem byl Johann Franz Poltz, který byl v letech 1761 - 1766 v Karlových Varech purkmistrem a který také do roku 1766 dovedl svou kroniku. Ve své práci navázal na jménem neznámé předchůdce, po nichž zůstaly dva zlomky z let 1604 - 1639, obsahující též popis povodně v roce 1582. Jeden z těchto zlomků byl označen *De Thermis Carolinis, besonders der öfteren Sprundelausbrüche*, u druhého se název nedochoval. Tyto dva zlomky tvoří dvě samostatné složky o rozměrech 17 x 21 cm a 17,5 x 23 cm, které mají 15 a 13 folií. Na prvním z těchto zlomků se vyskytují čtyřikrát filigrány dvouhlavého orla a čtyřikrát písmen HR, na druhém čtyřikrát mitra, třikrát hrozen a třikrát obtížně identifikovatelný filigrán. Z roznosti filigránů by se dalo soudit, že oba zlomky spolu původně nesouvisely, byť vznikly z jedné kroniky. Městský archiv je získal v prosinci 1925 darem od Karla Meissnera, jenž postupně provozoval v Karlových Varech různé kavárny. Jakým způsobem je Meissner získal, nevíme. Dále měl Poltz k dispozici kroniku vedenou od 16. století různými písaři a retrospektivně se vracející až k roku 717. Tento exemplář Poltz nazval *Merkwürdige Begebenheiten* a v něm pokračoval od roku 1740 až do roku 1766. O několik let později Poltz zemřel. Jedná se o papírovou složku o rozměrech 19 x 23 cm a o 29 foliích. Filigrány jsou zde obtížně identifikovatelné, protože se nacházejí vždy v místě ohybu.

Poltzova dcera se provdala za jehlářského mistra Lorenze Deimela z domu U zelené lodě na Staré louce, jenž v letech 1809 - 1812 zastával funkci purkmistra. Deimel zdědil i kroniku, která byla poté nazývána Poltz-Deimelova. Vzhledem k tomu, že Deimel nebyl autorem kroniky, byl jen jejím majitelem, změnil jsem název kroniky na kronika Johanna Franze Poltze. Deimelův vnuk Heinrich Schöttner vyhotovil opis, který daroval městskému archivu, zatímco originál až do roku 1938 vlastnil ředitel městské spořitelny a městský radní Karl Schöttner, jenž si jej zřejmě při odsunu vzal s sebou. Karl Schöttner zemřel o vánocích roku 1946 v Bamberku. O zmíněném opisu darovaném Heinrichem Schöttnerem archivu nic nevíme. Zlomek nazvaný *Merkwürdige Begebenheiten* to být nemůže, neboť na jeho vzniku se podílelo více písařů. Dále je v archivu opis kroniky zachycující období 1582 - 1639, který pochází z 19. století. Rozměry jsou 18 x 22 cm, počet folií 15. Filigrány na papíru v tomto opise jsou čtyřikrát dvouhlavý orel a čtyřikrát kapitálou psaný nápis WITTENBERG. Podle poznámky na předešlé tento exemplář získal archiv v roce 1870 koupí od Adalberta Bartoně seniora.

Starý opis Poltzovy kroniky vlastnil Moritz Drumm, který byl ve dvacátých a třicátých letech 20. století lékařem v Karlových Varech. Tento opis se nyní nachází v našem archivu. V první polovině 19. století byl městským radním Wenzel Drumm, synovec karlovarského

kronikáře P. Stöhra. Byl to jen nezkoušený radní, přesto však po pádu dosavadního prvního radního Sauera získal na radnici takové postavení, že byl údajně vládcem magistrátu a prosadil vše, co se mu zlíbilo, jak konstatoval pozdější purkmistr Johann Josef Lenhart. Drumm se stal správcem pivovaru, od roku 1827 vykonával úřad hospodáře (Anwalt), od roku 1834 nezkoušeného radního. V roce 1826 byl odvolán dosavadní purkmistr Josef Becher, protože nedokázal energicky čelit úplatkářství některých radních. Wenzel Drumm byl zvolen purkmistrem, nebyl však potvrzen, neboť se úplatkářské aféry využilo k tomu, aby byl do čela magistrátu dosazen zkoušený profesionální purkmistr, jímž se stal již zmíněný Lenhart. Drumm ve funkci radního zůstal do roku 1845. Protože Drumm vlastnil cenné archiválie, což dosvědčuje purkmistr Lenhart, jenž se zmiňuje o tom, že od něho pro svou kroniku získal hodnotné rukopisy, je pravděpodobné, že to byl Wenzel Drumm, kdo přepsal Poltzovu kroniku a po němž ji později zdědil lékař Moritz Drumm. Drumm kroniku neopisoval mechanicky, nýbrž občas něco vynechal a něco doplnil.

Všechny zde uvedené kroniky jsou psány německy, kurentem, je jim společný téměř čtvercový formát a nejsou svázané, pouze sešity.

Zápis z nejstarší karlovarské kroniky o katastrofální povodni ve městě dne 9. května 1582.

Nejúplněji zachovaný je Drummův opis, který nese název Merckwürdige Begebenheiten, bezesporu převzatý z originálu. Má 81 folií formátu 18 x 23 cm v papírové vazbě. Celý Drummův opis je psán jedním písmem, jakoby bez přerušení, na papíře bez filigránů. Písmo i papír odpovídají začátku 19. století.

Vlastnictví Moritze Drumma dosvědčuje poznámka městského archiváře dr. Karla Ludwiga na vloženém lístku, na němž uvedl, že kronika je majetkem městského lékaře dr. Moritze Drumma a od něho byla zapůjčena městskému archivu 24. ledna 1923, což potvrdil Ludwig svým podpisem a razítkem. 22. prosince 1924 dr. Drumm potvrdil svým podpisem, že mu byla kronika zase vrácena. Navzdory tomu se nyní nachází v městském archivu.

Drummův opis začíná líčením o tom, jak Swach, syn Boršův, vytáhl z Řípu a obsadil Žatecko. Řeku Ohře („Wohrze“) pojmenoval podle slova „Vohrzivagicy.“ Toto líčení je zcela jasně převzato z Hájkovy kroniky. Poté autor popisuje vohburskou kolonizaci Chebska. O Karlu IV. píše, že mu lázně doporučil jeho tělesný lékař v Lokti dr. Bayer. Snad je tato postava inspirována skutečným lékařem Václavem Payerem z Lokte, který ovšem žil o dvě stě let později. Do nově založené osady Wary bylo přesídleno obyvatelstvo z nedaleké vesnice, která stála tam, kde se dosud nacházely zdi kostela sv. Linharta. Po několika zprávách o zakladateli tepelského kláštera Hroznatovi, pražské defenestraci a Luterovi přechází autor k vlastním dějinám Karlových Varů. Až dosud se jednalo z velké části spíše o výtah z Hájka. Kronika celkem podrobně popisuje povodeň roku 1582 i požár roku 1604. Dovídáme se o založení špitálu, darování Tuhnic, Horních a Dolních Dvorů, koupi Dalovic, hypotéce na město ve prospěch Kašpara Egerera z Horního Slavkova a některých událostech z třicetileté války, které je věnováno celých 24 stran. Kronika obsahuje soupis privilegií uložených v Lokti. Dále věnuje pozornost povstání roku 1680, válce s Francouzi a sedmileté válce a samozřejmě požáru roku 1759. Můžeme říci, že kronika má pro nás hodnotu hlavně v pasážích k 17. a 18. století. Nejspolehlivější je pro období Poltzovy současnosti, tedy pro období od třicátých let 18. století. U roku 1717 máme zprávu o prvním představení opery v Karlových Varech včetně historky o volu, kterého právě řezníci odváděli na jatky a který se při operním představení, konaném na otevřeném prostranství, vylekal jemu neznámých zvuků, splašil se, vběhl mezi obecnstvo a způsobil paniku, až jej zabil kterýsi voják. Poltzovy zprávy později využil Stöhr i Andreas Hüttner pro farní kroniku. Pro nás je také velmi cenné, že kronika, počínaje návštěvou kurfiřta Jana Jiřího III. roku 1682 uvádí dosti často významné lázeňské hosty, ba dokonce v některých letech je kronika jen soupisem významných návštěvníků města, což oceníme zejména v tomto období, z něhož se dochovalo jen velmi málo seznamů lázeňských hostů. Urozené návštěvy jsou důkazem rozvoje města a lázeňství v barokní době.

Kroniku popsal ve svém článku v Karlsbader historisches Jahrbuch v roce 1938 vedoucí karlovarského archivu dr. Karell. Je však zvláštní, že u Karella neodpovídá počet folií exempláři, který je v archivu uložen. Karell v článku rovněž tvrdí, že poslední třetina folií je prázdných. Je tedy zřejmé, že Karell popisoval jiný exemplář, který se nám nedochoval, zatímco o exempláři, který je dnes v archivu k dispozici, se nezmiňuje.

Kronika Johanna Franze Poltze není příliš rozsáhlá. Karlovarské kroniky, které po ní následovaly, ji svým obsahem mnohonásobně překonávají. Ani po stránce vnějších znaků nijak nevyniká, jsou to jen nepříliš úhledné složky nahnědlého papíru, bez pevné vazby a bez jakýchkoli ilustrací. Je však z karlovarských kronik nejstarší, neboť následující kroniky pocházejí až z 19. století.

Poznámka k pozemkovým knihám ve fondech archivů měst

Vladimír Vlasák

Velkou skupinu historické úřední evidence vlastnictví nemovitostí vzniklou u nás ve starším období nazýváme obecně pozemkové knihy. Je dnes zachována jako významný soubor pramenů pro studium zejména ekonomického a sociálního vývoje v řadě nepominutelných fondů uložených v Národním archivu, ve všech státních oblastních a státních okresních archivech a komunálních archivech. Většina druhů těchto knih se vyvíjela velmi dlouho a jejich základní členění podmínilo společenské postavení vlastníků nemovitostí.

Již ve druhé polovině 13. století vznikly zemské desky jako velmi vyhraněný typ knihy zachycující svobodnou feudální pozemkovou držbu, k nimž se o století později připojily dvorské desky zaznamenávající ostatní druhy feudálního vlastnictví půdy. O vedení obou řad těchto knih se dělily - jak ostatně název napovídá - zemský a dvorský soud.

Další z typů pozemkových knih eviduje majetkové vztahy k nemovitostem měšťanů. Představuje jej velká část městských knih, která se od jejich vzniku na počátku 14. století vyvíjela ve značně složitém a dlouho trvajícím procesu diferenciaci původně smíšeného a neobyčejně pestrého obsahu jednotně vedených zápisů z jednání městských správních orgánů. V závislosti na dalším rozvoji funkcí městské správy se pak odvíjel vznik speciálních písemných agend vyřizovaných v městských kancelářích, jenž v důsledku přinesl značný nárůst problematiky typologie městských úředních písemností a městských knih zvláště.

Zpočátku vedenou jedinou knihu, do níž se zapisovala všechna jednání městských správních orgánů důležitá pro zachování, a tedy paměť a označovanou proto jako pamětní, vbrzku doprovázely další úřední knihy, do kterých derivátně přecházely z původně jednotné písemné agendy její jednotlivé speciální části. Tento proces se nevyhnul ani majetkoprávním záležitostem spojených s držbou městských pozemků i fungování městských správ, které se staly už v době vrcholného středověku také reprezentanty skupiny vrchností nad poddanými. Široká pozemková majetkoprávní působnost městské správy se při tom postupně přesunula mezi nesporné záležitosti patřící do výlučné kompetence městských soudních orgánů, z jejichž jednání vzešla celá škála různě specializovaných typů úředních knih souvisejících se základní

evidenci vlastnických vztahů nejen ve vlastním městě, ale i na území, kde město představovalo pozemkovou vrchnost.

Zřejmě nejrozsáhlejší část starých pozemkových knih však tvoří knihy zachycující pozemkovou držbu poddanského obyvatelstva nejčastěji nazývané jako knihy gruntovní. Byly zakládány pozemkovými vrchnostmi bez ohledu na jejich společenské postavení pro účely evidence změn vlastnického práva v oblasti označované jako rustikál výjimečně již na sklonku 15. století, ve větší míře ale až v následujícím století. Po stránce obsahové a formální přijímaly za vzor knihy vedené v té době pro pozemkové vlastnictví ve městech a vyvíjely se společně s nimi od zprvu jednotného typu evidence po detailněji členěné řady jednotlivých druhů široké majetkoprávní agendy.

Teprve od druhé poloviny 17. století zaváděly vrchnosti pro poddanskou držbu na své, tedy dominikální půdě zvláštní pozemkové knihy, pojmenované proto jako dominikální. I jejich skupina se rozpadala po obsahové stránce na několik druhů vedených obvykle pro celé panství nebo statek.

Do poslední skupiny dokumentace označované obecně jako pozemkové knihy lze zařadit knihy dotýkající se svým obsahem evidence další pozemkové držby, jako jsou například od poloviny 18. století židovskými obcemi ve městech a na venkově vedené zvláštní knihy pro židovské domy nebo knihy správy sirotčího majetku a knihy pro evidenci vlastnictví některých výlučných druhů pozemků, z nichž nejtypičtější jsou horní, rybníční a viniční.

Takto složitě se vyvíjející rozsáhlá knižní evidence pozemkového vlastnictví se uzavřela se zánikem společenských poměrů, za nichž mohla vzniknout a které vytvářely zásadně odlišné přístupy jednotlivých vrstev obyvatelstva k tomuto významnému druhu majetku. S vytvořením nové občanské společnosti u nás po revoluci v letech 1848 a 1849 a nastolení jednotného práva obyvatelstva k držbě nemovitostí bylo nutno sjednotit pro tuto celou agendu kompetence úřadů a vytvořit její zcela novou jednotnou úřední evidenci. Od roku 1850 tak přešla pozemková agenda institucí feudální éry na státní justiční orgány, u kterých byly po vydání všeobecného knihovního zákona z roku 1871 zavedeny nové řady jednotných pozemkových knih, pro jejichž členění se stala základem jednotka katastrálního území. V mezidobí od převzetí starých pozemkových knih až do zavedení nových knihovních řad však státní soudu v doplňování původní majetkoprávní evidence z větší části pokračovaly.

Když v roce 1850 přešly soudní pravomoci feudálních institucí na nově vzniklé státní soudy, musely také městské kanceláře podle císařského nařízení ze 14. června 1848 odevzdat okresním soudům společně s veškerou pozemkovou majetkoprávní agendou jako priora k jejímu výkonu i své pozemkové knihy neukončené do konce roku 1784 nebo po tomto datu nově založené. Starší knihy tohoto druhu mohly zůstat nadále uloženy v městských registraturách a s nimi se později dostaly do archivů měst. Z různých důvodů nebyla ustanovení uvedeného nařízení respektována a soudy převzaly v mnoha případech i mnohem starší městské knihy obsahující záznamy o pozemkových záležitostech. Tímto zásahem byly poprvé citelně roztrženy řady knih jedné provenience a narušena jednotnost jejich uložení.

Po zavedení nových pozemkových knih podle všeobecného knihovního zákona se od roku 1874 stala dokumentace starých pozemkových záležitostí jen jistou minimálně využívanou zátěží, o jejíž uchování se pečovalo podle místních podmínek značně rozdílně. Z tohoto důvodu vyvinul český zemský výbor v devadesátých letech 19. století úsilí, jež docílilo v Čechách soustředění necelé čtvrtiny hlavně nejstarších a nejvýznamnějších pozemkových knih uložených u justičních složek do zemského archivu v Praze a jako výjimku starých pozemkových knih měst, jež v té době měla již organizované vlastní archivy, do jejich městských archivů, což se v západních Čechách týkalo například Plzně a Chebu. Ve třicátých letech 20. století pak zemské archivy v Praze, Brně a Opavě převzaly ostatní pozemkové knihy vzniklé před účinností všeobecného knihovního zákona z roku 1871, čímž vznikly celozemské sbírky pozemkových knih, mezi nimiž největší z Čech čítala kolem 45.000 svazků. Po peripetiích státoprávních i společenských změn u nás souvisejících s druhou světovou válkou a v krátkém poválečném období, kdy se buď soustředění pozemkových knih do zemských sbírek nepodařilo dokončit nebo se naopak části sbírek uvolnily, se v rámci vytváření jednotné archivní organizace přistoupilo k postupnému navrácení pozemkových knih do fondů jejich původců.

V první fázi proběhla během padesátých let delimitace pozemkových knih ze zemských sbírek i odjinud do nově vytvořených státních archivů v krajích a zároveň diskuze o jejich archivním zpracování. Podle metodických zásad pro soupis pozemkových knih uveřejněných v roce 1961 na stránkách Archivního časopisu byly během šedesátých let v jednotlivých státních archivech zpracovány katalogovým lístkovým způsobem popisy knih, které pak umožnily dokončení celé akce delimitace pozemkových knih a jejich předání a zaevidování do archivních fondů institucí, z jejichž činnosti před rokem 1850 vzešly. Zpracování soupisu podnítilo výměnu názorů na diplomatické pojetí tohoto typu úředních knih, která však ani v terminologické rovině nepřinesla zásadní změny v dosavadním výkladu. V první polovině sedmdesátých let 20. století se tak také do městských fondů uložených v našich okresních archivech dostaly opět po době vytržení soubory pozemkových knih příslušných měst doprovázené listy soupisového zpracování ze státních archivů. Výsledky soupisu pozemkových knih ve státních archivech posloužily nejen k fyzické delimitaci sbírek knih do příslušných fondů původců, ale i k jejich zaevidování a dalšímu zpracování v těchto základních archivních celcích.

V mnoha případech se při včleňování souborů navracených pozemkových knih ukázalo, že v konečném efektu byl osud těchto z původních registratur vytržených písemností šťastnější než vývoj původních celků, které zůstaly ve spíše držbě než péči původců. Proto také některé naše městské i vrchnostenské fondy tvoří z velké části nebo dokonce zcela právě pozemkové knihy. Vřazování převzatých pozemkových knih se v případě archivů měst neobešlo bez korekcí, které způsobily některé chyby v určení jednotlivých knih v soupisu. Někdy bylo třeba kriticky přehodnotit po posouzení vlastního materiálu určení soupisu a poté provést novou definici materiálu a znovu jej řádně zařadit. Určitě se tato fáze procesu řádného začlenění do původních souborů týkala, jak o tom svědčí zkušenosti ze SOkA Sokolov, kde při inventarizaci fondu Archiv města Čistá bylo nutno přeradit pamětní knihu z let 1748 až 1848 do Archivu města Horní Slavkov a při inventarizaci oddělení úředních knih Archivu města Horní Slavkov se delimitovaly rejstříky řady pozemkových knih soupisem určené do fondu Archiv města Loket mezi zpracovávané knihy Archivu města Horní Slavkov, delimitací mezi jednotlivými městskými fondy v okresních archivech.

Převážně inventární zpracování celků archivů měst se při pořádání a popisu oddělení knih vzniklých do roku 1850 musela vyrovnávat se zařazením pozemkových knih do těchto částí archivních fondů, které nutně ovlivňovalo soupisové zpracování státních archivů někdy značně poplatné terminologii původního označení knih a méně se zabývající jejich obsahem a jeho diplomatickým posouzením.

Po zdárném překonání patrně nejdůležitější fáze, kterou je obsahové a diplomatické určení zpracovávaných pozemkových knih, se může vlastní začlenění písemností již spolehlivěji opřít o schéma členění starých městských knih, jehož základem zůstává třídění předložené Václavem Vojtíškem již roku 1915. V terminologickém směru je po příspěvcích Miloslava Volfa a Antonína Haase dovedli do současného stavu poznání ve stati Názvosloví městských knih v severozápadních Čechách uveřejněné ve Sborníku archivních prací v roce 1968 Jiří Čarek a Bořivoj Lůžek. Při práci na studii, jež je pro městské archivy našeho regionu nepominutelná, se autoři mohli opřít již o výsledky bádání chomutovského archiváře R. Wernische, který problematiku třídění a pořádání starších městských knih zpracoval s příznačnou německou důkladností v publikaci vydané už roku 1931.

Právě u městských pozemkových knih znovu vrácených do archivních fondů svých původců je zřejmé, že jejich problematika není omezena jen na vyhraněný typ knih patřících výhradně mezi velkou skupinu jednotlivých řad knih nesporného městského soudnictví, ale tvořících zejména v případě knih pamětních součást skupiny knih městské správy v užším slova smyslu, případně i dalších, jak zřejmě může přinést zjištění jejich dalšího zpracování.

Bibliografická příloha shrnující v tomto příspěvku použitou literaturu:

Wernisch R.: Gliederung der Stadtbücher Nord- und Westböhmens, Komotau 1931.

Chalupa A.: Katalogizace pozemkových knih, Archivní časopis 5, 1955, s. 146-150.

Kolektiv: Soupis starých pozemkových knih, Archivní časopis 11, 1961, s. 6-16.

Polák S.: Knihy pozemkové a knihy městské (Poznámka k diplomatické terminologii), Archivní časopis 16, 1966, s. 208-215.

Turčín O.: Několik poznámek k článku „Knihy pozemkové a knihy městské“, Archivní časopis 17, 1967, s. 98-101.

Čarek J. - Lůžek B.: Názvosloví městských knih v severozápadních Čechách, Sborník archivních prací 18, 1968, s. 452-477.

Postřehy z přednášek Bertranda Lavedrina

Miroslava Bauzová, Pavla Karásková

Koncem května roku 2004 se v SÚA Praha na Chodovci konal třídní cyklus přednášek o preventivní konzervaci fotografických materiálů. Přednášejícím byl pan Bertrand Lavedrine, ředitel Centre de Recherches sur la Conservation Documents Graphiques à Paris, česky Centrum výzkumu konzervace grafických materiálů. Tento ústav byl založen roku 1963 za účelem nápravy rozsáhlých válečných škod na grafických sbírkách ve Francii. Zkoumají a vytvářejí se zde nové technologie vizualizace, mikrobiologie, konzervování a restaurování pergamenů, kůže, papíru, skleněných desek atd. Informace získané za tyto tři dny byly pro nás, české restaurátory, velice cenné, jelikož tento druh činnosti konzervačních dílen je u nás takřka pole neorané.

Úvod přednáškového cyklu pan Lavedrine věnoval historii fotografie jako takové. Roku 1950 byla nalezena první fotografie na světě „Pohled z okna“, jejíž vznik je datován již k roku 1816. Autorem je francouzský šlechtic Niepce, který později spolupracoval také s Francouzem Daguerrem, jenž vytvořil tzv. DAGUERROTYP. Ještě nejde o fotografii, ale o obraz zachycený na stříbrné desce, který je současně negativem i pozitivem bez pohybujících se lidí a předmětů. Na papír přenesl fotografické snímky jako první francouzský státní úředník Bayard. Další významnou osobností ve vývoji fotografie byl Angličan Fox Talbot. Podařilo se mu získat negativ na slaném papíru, tzv. CALOTYP. Ten byl sice méně kvalitní než daguerrotyp, ale umožňoval výrobu neomezeného počtu pozitivů. Na calotyp těsně navázal AMBROTYP, což je negativ na černém pozadí. Roku 1851 byl objeven albuminový papír, skládající se ze dvou vrstev - z papíru a žloutkového potahu, do kterého se snímal obraz. Byl velice tenký, proto se podlepoval kartonovou podložkou. Na konci 19. století bylo použití albuminového papíru nahrazeno suchým želatinovým postupem, který umožnil i záznam pohybujících se předmětů. V téže době se začlo se sériovou tovární výrobou trojvrstvého průmyslového fotografického papíru, tzv. ARISTOTYPU, a také s výrobou vývojky. Konec 19. století se současně stal koncem skleněných desek v historii fotografování a také začátkem barevných fotografií. Jejich prvním průkopníkem byl fyzik Maxweld, jenž jako spektrální základ použil modrou, zelenou a červenou barvu. Až v roce 1935 se začalo s moderními procesy výroby barevných fotografií. Ty využívají jako základ barvy žlutou, červenou, modrou a bílý pigment.

Další část přednášek pojednávala o nejčastějších poškozeních fotografických materiálů a prevenci před nimi. Rozdělily jsme je do tří skupin:

1/ **STRÍBRNÉ ZRCADLENÍ** - jde o ukládání stříbra na povrchu obrazu skleněné desky, jež způsobuje namodráání. Používají se dvě metody odstranění tohoto poškození, mechanická a chemická cesta. Dosud však není dostatečně jasné, zdali je tento zákrok vhodný.

2/ **POŠKOZENÍ LEPIDLEM** nebo kličem - projevuje se skvrnami na obrazu.

3/ OXIDO-REDUKČNÍ SKVRNY - oranžové a červené; bývají zapříčiněny používáním PVC při separaci fotografických materiálů.

Aby co nejméně docházelo k poškození fotografických sbírek, je třeba včas přistoupit k velmi kvalitní prevenci, což hlavně znamená šetrné zacházení a uložení materiálu v depozitářích. Toho docílíme udržením stále optimální teploty a vlhkosti v ukládacích prostorách a manipulací s fotografiemi pouze v gumových rukavicích. Optimální vlhkost vzduchu se doporučuje 30-50%. Je-li dlouhodobě vlhkost nižší než 30%, dochází k lámání želatinové vrstvy fotografie a k jejímu praskání. Naopak je-li vyšší než 50%, fotografie žloutnou a vzniká možnost napadení plísněmi. Doporučená teplota v depotech je méně než 7 °C. Čím nižší teplota, tím delší životnost fotografií. Pro zajímavost např. při 24 °C začnou fotografie degradovat za 25 let, při 10 °C za 175 let, při 4 °C za 350 let a při - 1 °C až za 800 let. Dále pak je velice důležitý výběr materiálů při sestavování mobiliářů, to znamená polic či regálů, pro uložení fotografických sbírek. V žádném případě by neměl být použit dřevěný nábytek a pokud není jiná možnost, pak se doporučuje jeho nátěr barvami vypalovanými v peci. Nejvhodnější se zatím jeví kov, zejména nerez. Samotné fotografie, negativy a diapozitivy by se měly uchovávat odděleně v obálkách z nekyselého papíru a ty pak v krabicích z téhož materiálu.

Na závěr přednášek zaznělo pár rad k bezpečnému vystavování fotografických sbírek.

Dlouhodobé osvětlení fotografie deformuje – dochází k praskání, tvoří se skvrny a u barevných fotografií se narušují barvy. Proto se doporučuje maximální expozice bez ochrany před UV paprsky 3 měsíce. Snížení intenzity UV záření docílíme použitím UV fólií na okna či přímo na vystavované objekty. Ideální je umístění expozice do místností bez oken s umělým osvětlením studeným světlem.

Propagační grafika z dob socialismu ve fondu KV KSČ Plzeň

Michael Pešák

Stranické fondy uložené v našem archivu mezi množstvím běžných archiválií někdy skrývají nečekané „poklady“. V případě našeho největšího stranického fondu – Krajský výbor KSČ Plzeň - je to několik kartonů propagační grafiky z období socialistického realismu. Dnes již zřejmě unikátní sbírka je ve fondu zařazena jako součást písemností ideologického oddělení v odboru propagace a agitace. Pod inventárním číslem 3422 je v kartonech číslo 484 - 488 uloženo značné množství grafického propagačního materiálu k nejrůznějším tématům, která považoval minulý režim za aktuální.

Ve zmíněných pěti kartonech lze nalézt převážně plakáty, dále pak „nástěnkářské sady“ - úředně distribuované soubory materiálů k různým příležitostem a určené na menší plochy, nej-různější hesla a citáty koryfejí socialismu. Vedle těchto materiálů jsou zde i malonákladové letáky k nej-různějším příležitostem, které pro vlastní potřebu produkovaly jednotlivé podniky, družstva a organizace, a nepatrné množství propagačních materiálů ve formě tenkých brožur či listů spojených sešívačkou. Vlastní kategorii tvoří „nástěnné noviny“, určené k vyvěšení. Do této kategorie spadá škodoväcký časopis „Hej rup“ a nej-různější „bleskovky“ z menších podniků či zemědělských družstev.

Po obsahové stránce jde o materiál dosti různorodý a ne vždy přesně datovatelný či zařaditelný, obrazová informace se často liší od psané, a tudíž může být duplicitní kus zařazen na dvou různých místech. Níže jsou uvedeny tématické obsahy každého ze zmíněných pěti kartonů:

karton 484

1. máj 1952 - 1975; VŘSR 1953 - 1975; Svaz československo-sovětského přátelství 1952 - 1963; spartakiády 1965, 1975; sport 1956 - 1963; květnové oslavy 1955 - 1975; Slovenské národní povstání a Dukla 1959, 1964; Den armády 1960 - 1964; straničtí funkcionáři (nedatováno)

karton 485

boj za mír, proti fašismu, kolonialismu, NATO atd. 1952 - 1966; Mezinárodní den žen a Mezinárodní den dětí 1958 - 1975; kultura 1957 - 1975; naučné (převážně fyzika) 1956; kosmonautika 1961, 1963; budování socialismu I. 1958 - 1965

karton 486

budování socialismu II. 1957; Fučík 1959, 1963; propagace tisku 1963; výroky koryfejí socialismu (cca 95% Lenin, Chruščov) 1956 - 1975; Vítězný únor 1958 - 1975; KSČ a KSSS 1950 - 1965

karton 487

hesla a plakáty s hesly 1956 - 1975; volby 1954 - 1965; nástěnný časopis „Hej rup“ 1961 - 1962; závazky 1957 - 1963; různá propaganda pracovního rázu 1956 - 1961

karton 488

bytová politika 1958 - 1961; Československé dráhy 1961 - 1965; zemědělství (neurčeno)

Konkrétní počty kusů v jednotlivých kartonech nejsou uvedeny, neboť materiál byl při inventarizaci zařazen mezi spisy. Pro přesné určení množství by bylo nutno nově přetřídít veškerý materiál nejen podle obsahu, ale i podle konkrétního druhu a přesně ho kvalifikovat a katalogizovat, s čímž se v dohledné době nepočítá. Přibližný počet jednotlivin ve výše uve-

dených kartonech se pohybuje kolem 1200 kusů. Minimum k jednomu tématu jsou dva kusy, méně důležitá témata zahrnují do dvaceti kusů, důležitá kolem padesáti a velmi důležitá od stovky kusů výš (bezkonkurenčně vede zemědělství - přes 180 kusů).

*Propagační plakát k Měsíci československo-sovětského přátelství, rok 1952.
SOA Plzeň, KV KSČ Plzeň, inv. č. 3422.*

Původ materiálu je různorodý, od ústředně distribuovaných plakátů přes (zřejmě) dary či vzorky až po amatérsky dělané exempláře. Několik plakátů k různým tématům dokonce pochází ze SSSR a NDR. Sbírka pravděpodobně vznikla náhodně z materiálu buďto zaslaného na vědomí KSČ, nebo získaného jiným způsobem (darováním). Sbírka kupodivu obsahuje jen menší počet duplikátů, většinou „nástěnkářských sad“ a jen velmi vzácně plakátů. Fyzický stav materiálu je zatím celkem uspokojivý, jen několik málo kusů je skutečně poškozeno (po-trhané okraje). Bohužel papír, na kterém jsou tyto materiály vytištěny, rychle degraduje a křeh-ne, písmo některých poloamatérsky zhotovených „letáků“ mizí, takže si tento soubor zřejmě v dohledné době vyžádá restaurátorský zásah.

Specifika fondů AM Rabí, AM Kolinec a AM Hory Matky Boží

Michal Tejček

Do řady poddanských měst bývalého okresu Klatovy patřila rovněž městečka Rabí a Ko-linec. Zatímco Kolinec bylo městečko klasicky poddanské s privilegii pouze trhovými a s možností vést správu obce po městském způsobu, Rabí bylo poddanským městem šucovním neboli municipálním s velmi rozšířenými městskými právy srovnatelnými s právy královských měst. Hory Matky Boží byly pak svobodným horním městem.

Město **RABÍ** povstalo z původního podhradí z vřle Půty Švihovského z Rýzmburka na samém sklonku 15. stol. Tento mocný muž, rozšiřující a posilující své rozsáhlé dominium budováním městských středisek, vymohl na Vladislavu Jagellonském dvě listiny (10. a 26. 8. 1499), jimiž panovník udělil Rabí městská privilegia stejná „jako i v ostatních našich krá-lovských městech“. Sám Půta pak vydal 24. 9. t. r. vznikajícímu městu listinu, jíž mu přiznává svobody stejné, jaké má jeho město Horažďovice, které se zase řídilo právy Starého Města pražského. 9. 9. 1513 obdrželo Rabí od panovníka znakové privilegium a právo pečetit čer-veným voskem. Všechny tyto listiny uvádím jako dokumentování faktu, že Rabí bylo co do privilegií na vyšší úrovni než ostatní poddanská města. Po Půtově smrti a poté, co jeho synové Rabí prodali, došlo k postupnému úpadku města, ze kterého se stalo městečko zvící větší vesnice. Ovšem i v takto miniaturní lokalitě si byli představitelé městské správy vědomi svých práv a dovedli jimi sebejistě argumentovat v pozdějších sporech s vrchností, která je nucením do robot a prací stavěla na roveň jiných poddanských měst. Odpor a operování se starými právy byly ovšem měšťanům málo platné, byť pro nás jistě zajímavé, a právní kontinuita mu-sela ustoupit zvyšující se potřebě peněz a pracovních sil ze strany vrchnosti.

Ony čtyři listiny se v originále nedochovaly, pouze v opise, jehož české znění přináší edice Codex iuris municipalis (CIM IV-2, č. 632, s. 379–381; č. 634, s. 381–382; č. 636, s. 383–386; IV 3, č. 838, s. 251–252), a pak také v německém překladu v listině Marie Terezie z 10. 10. 1761, která je spolu s dalšími pěti listinami uložena v SOkA Klatovy (1627–1796, inv. č. 1–6: Kryštof Chanovský z Dlouhé Vsi daroval 2. 4. 1627 Rabí dvůr Mýto, 11. 3. 1749 a znovu 19. 8. 1796 byl městečku povolen třetí jarmark, ostatní listiny potvrzují městská privilegia, aniž by ovšem byla v inzertu tato starší privilegia opsána).

Městské knihy byly rozděleny rokem 1850 (fond je maličký: 47 knih, navíc knihy před r. 1793 jsou pouze dvě). Schéma dělení je obvyklé: (před r. 1850) I. knihy městské správy – a) knihy městského zákonodárství, b) knihy městské správy v užším slova smyslu, c) knihy městského hospodářství, II. knihy městského soudnictví – a) soudnictví sporné, b) soudnictví nesporné; (po r. 1850): I. knihy městské správy v užším slova smyslu, II. knihy městského hospodářství, III. knihy evidenční. Specifikem je kniha pozůstalostních a jiných řízení (inv. č. 31), kde je v jednom svazku obsažena také na zadních stránkách psaná kniha patentů a nařízení: obě knihy byly zaneseny do inventárního seznamu, ovšem pouze u jedné bylo uvedeno inventární a evidenční číslo, druhá byla zaznamenána bez čísla.

U spisů, vzhledem k dochované spisové pomůcce pro období josefínské registratury, tedy repertáři z r. 1793 (inv. č. 54), bylo rekonstruováno josefínské pořádací schéma s klasickými značkami (u dochovaných spisů pouze 5: politicum, judiciale, contribucionale, commerciale a vrchnostenský schutz) a římskými číslicemi pro spisy před r. 1850 (4 kartony). Josefínská registratura byla v Rabí prokazatelně zavedena až r. 1793 a byly do ní zařazeny i relevantní starší spisy nepřekračující však pol. 18. stol. Spisy po r. 1850 (3 kartony) byly řazeny dle umělého schématu vypracovaného na základě systému okresních úřadů, neboť v podacích denících ani na spisech samých nejsou ukládací znaky. Účetní materiál nebyl vyčleňován.

Zajímavostí je funkční složení městské rady v období před r. 1850. Do r. 1793 je stejné jako jinde (purkmistr a rada, rychtáři, starší apod.). Od r. 1793 se v městských písemnostech přestává objevovat purkmistr a radní a v čele obce vystupuje městský rychtář a vedle něho obecní starší a výboři („aušusové“) nepočítaje nižší městské hodnostáře. Od r. 1833 je pojmenování rychtář nahrazeno označením městský představený (Stadtvorsteher), aniž se však zřejmě změnila kompetence onoho úřadu, zůstává v něm i stejná osoba, ostatní funkce (obecní starší, výboři, písaři, účetní, policejní komisaři apod.) zůstávají až do správní reformy v r. 1850.

Vzhledem k obsahově rozmanitému archivnímu materiálu tohoto fondu, byť pouze o 2, 33 bm, volil jsem v rámci autorské licence rozsáhlejší historický úvod i bohatší přílohy.

Listina z 2. 4. 1627, již Kryštof Chanovský z Dlouhé Vsi dává městu Rabi dvůr Mýto s pozemky a lesem za řekou Otavou, dále právo chodit a honit dobytek přes řeku, mít trhy a vyrábět a prodávat slad (nejstarší v originále dochovaná listina fondu). AM Rabi, inv. č. 1.

První písemná zmínka o **KOLINCI** pochází z r. 1290, kdy je jmenován Svojsze ze Städtlinu. Toto německé jméno označovalo původní osadu, v této době už nejspíše městečko, německých kolonistů, kteří se usadili na rýžovištích zlata kolem říčky Ostružná. Městečko tedy na přelomu 13./14. stol. patřilo nejspíše pánům z Kolince, ovšem brzy je v držení vystřídala některá z českých královen a Kolinec (Städtlin) se stal věnným městečkem, jak se tradičně usuzuje z nejstaršího dochovaného pečetidla ze 14. stol., respektive z jeho opisu „S. COLONIE MINORIS REGINE“ (inv. č. 109). Toto pečetidlo dokumentuje i další skutečnosti z raných dějin městečka: městské znamení i vývoj názvu městečka – latinský překlad původního německého názvu, tj. „Colonia“, pro odlišení od Kolína nad Labem „Colonia Minor“, z něhož se vyvinul počestělý název „Kolinec“, jenž se vyskytuje již r. 1380. V této době už je Kolinec v lenní držbě pánů z Velhartic. V l. 1506–1507 propustil král Vladislav Jagellonský Kolinec

z manství a postoupil jej jako samostatné panství Zdeňkovi Lvovi z Rožmitálu. Kolinec je tedy poddanským městečkem.

První známé privilegium obdrželi kolinečtí až r. 1513 od Vladislava Jagellonského. Na žádost Zdeňka Lva z Rožmitálu udělil král Kolinci právo výročního a týdenního trhu. Kolinečtí měli také svou městskou radu, znak a várečné právo, tato privilegia nebyla však písemně kodifikována. Jindřich Vintř z Vlčkovice nechal potvrdit Vladislavem Jagellonským založený jarmark a týdenní trhy (jarmark byl pouze přeložen) a vymohl na císaři Rudolfovi II. i udělení druhého výročního a týdenního trhu: listina byla vydána 18. 6. 1601 a dochovala se v insertech listin potvrzujících Kolinci jeho privilegia (14. 7. 1677 Leopold I., 16. 6. 1739 Karel VI., 18. 5. 1747 Marie Terezie, srov. inv. č. 1–3). 6. 3. 1783 povoluje Josef II. Kolinci trh s přízí a se lnem, který byl 22. 11. 1793 přesunut na jiný termín (inv. č. 4–5).

Jako u Rabí, tak i u Kolince platí, že postupně degradoval na malou nevýznamnou lokalitu.

Pořádání knih je velmi jednoduché: (před r. 1850) I. knihy městské správy – knihy městské správy v užším slova smyslu (jediným zástupcem je pamětní kniha z l. 1409–1724), II. knihy městského soudnictví – soudnictví nesporné; (po r. 1850): jako u Rabí (celkem 44 knih).

Spisy před (1 karta) i po r. 1850 (4 karty) byly opět zpracovány podle zmíněného umělého schématu z důvodu absence ukládacích znaků na spisech i v podacích denících.

Téměř pouze z knih soudnictví nesporného můžeme alespoň okrajově sledovat strukturu a složení kolinecké městské správy. V podpisích městských představitelů v knihách nesporného soudnictví od r. 1778 vystupuje pravidelně na čelném místě primátor (v tomto případě zároveň i jako účetní), poté nejvýše 4 radní, rychtář a v jednom případě (v r. 1787) i jeden obecní starší. Od r. 1789, nejspíše v důsledku josefínských reforem, své podpisy pod zápisy do knih nesporného soudnictví vepisuje již pouze rychtář, poté starší obecní (nejvýše tři), později je nahrazují rovněž nejvýše tři přísední (např. v r. 1796 podepsáni vedle dvou obecních starších). Mezi l. 1799–1808 se vyskytují až 4 „aušusové“.

Vznik města **HORY MATKY BOŽÍ** souvisí s výskytem drahých kovů na Velharticku a zdejším důlním podnikáním. Zlato se na Ostružné a jejích přítocích rýžovalo už od raného středověku, pokusy o dolování jsou rovněž středověkého data. Majitel velhartického panství, kam pozemky budoucího města patřily, Zdeněk Lev z Rožmitálu, se rozhodl obnovit těžbu nejen zlata, ale zejména stříbra v tomto prostoru, k čemuž dostal od panovníka Vladislava Jagellonského r. 1511 povolení, s dolováním se pak začalo nejspíše v r. 1519. S tím také souviselo založení hornické osady, která se přílivem nejen německých, ale i českých horníků rychle rozrostla na městečko, poprvé doložené r. 1520. O rok později obdržel Zdeněk Lev z Rožmitálu pro městečko horní svobody. 12. listopadu 1522 vydal Ludvík Jagellonský listinu, jíž bylo

městečko povýšeno na horní město, listina byla adresována Zdeňkovi Lvovi z Rožmitálu jako vrchnosti a obsahuje souhrn běžných městských práv. Druhá královská listina z 8. prosince 1522 je už adresována purkmistru, konšelům a vši obci města Hor Matky Boží: jedná se o znakovou listinu (viz inv. č. 1). Konjunktura těžby stříbra v této oblasti trvala do šedesátých let 16. stol., poté nastal postupný úpadek dolování a tím i nutně zastavení překotného rozvoje nového horního města. Hory Matky Boží se řadí k Rabí a ke Kolinci tím, že z původně slibně se rozvíjejících lokalit zůstala větší vesnice s městskými právy, v tomto případě s právy horního královského města. Odvolací či dohlédací instancí pro Hory Matky Boží bylo nejspíše nejblíže horní město, tedy Kašperské Hory. V jednom případě máme doložen i jakýsi správní vztah s horním městem Horní Slavkov (Schlaggenwald) na Sokolovsku: v listopadu 1752 padlo rozhodnutí o obnově městské rady, přičemž, podle zápisu v městské knize, dva zástupci města „na instancí byli vyslaný do Šlakowaldu... ze Šlakoweldu do Prahy na reprezentaci...”

Listiny (dochované) má městečko dvě, potvrzující jeho privilegia (1637, Ferdinand III.: zde v insertu obě listiny z r. 1522; 1785, Josef II., viz inv. č. 1–2).

Rozdělení knih je stejné jako v Kolinci. Některé z knih před r. 1850 tvořící souvislou řadu a původně nazvané „Stadtbuch“, s rozličnými zápisy soudnictví nesporného, byly na základě svého charakteru popsány jako „Manuály rychterního úřadu“ (inv. č. 4–7).

Dva zlomky z josefínské registratury jsou to jediné, co se ze spisů před r. 1850 dochovalo (Jud Ia: pozůstalosti a Jud II: dlužní závazky jednotlivců), spisy po r. 1850 z důvodů stejných jako u Kolince a Rabí byly manipulovány podle zmíněného umělého schématu.

Do r. 1790 (v té době zřejmě proběhla v Horách M. B. regulace magistrátu) je v soudních knihách doložen purkmistrovský úřad, od r. 1791 jej střídá rychterní úřad v čele s rychtářem (od r. 1827 „městským představeným“) a se dvěma přísedícími.

Všechny tři fondy byly v nedávné době inventarizovány a jsou badatelům plně přístupné.

Adresář Státního oblastního archivu v Plzni

Státní oblastní archiv v Plzni

Sedláčkova 44, 306 12 Plzeň
tel. 377 236 263, 377 325 732
fax 377 327 269
podatelna@soaplzen.cz

Státní oblastní archiv v Plzni - hospodářsko-provozní oddělení

Kardinála Berana 20, 301 00 Plzeň
tel. 377 222 480, 974 324 342
fax 377 222 486
hospoda@soaplzen.cz

Státní oblastní archiv v Plzni - pobočka Klatovy

Masarykova 413/III, 339 01 Klatovy
tel./fax 376 312 475
pobočka-klatovy@soaplzen.cz

Státní oblastní archiv v Plzni - pobočka Žlutice

Poděbradova 408-410, 364 52 Žlutice
tel./fax 353 393 124
pobočka-zlutice@soaplzen.cz

SOkA Domažlice, se sídlem v Horšovském Týně

Nám. Republiky 10, 346 01 Horšovský Týn
tel./fax 379 422 607
soka-do@soaplzen.cz

SOkA Cheb

Františkánské nám. 14, 350 02 Cheb
tel. 354 422 556, 354 422 557, fax 354 416 000
mail@archivcheb.cz, sekretariat@archivcheb.cz

SOkA Karlovy Vary

Nám. 17. listopadu 2, 360 05 Karlovy Vary

tel. 353 565 155, fax 353 560 923
soka-kv@volny.cz

SOkA Klatovy

Mayerova 128, 339 01 Klatovy
tel. 376 360 711, fax 376360 722
sokakt@soka-kt.cz

SOkA Plzeň-jih, se sídlem v Blovicích

Branka 669, 336 01 Blovice
tel. 371 522 798, fax 371 523 923
soka-pj@soaplzen.cz

SOkA Plzeň-sever, se sídlem v Plasích

Stará cesta 558, 331 01 Plasy
tel. 373 340 611, fax 373 340 601
soka-ps@soaplzen.cz

SOkA Rokycany

Jeřabinová 96, 337 01 Rokycany
tel. 371 722 739, fax 371 722 872
soka-ro@soaplzen.cz

SOkA Sokolov, se sídlem v Jindřichovicích

Jindřichovice 1 – zámek, 358 01 Kraslice
tel/fax 352 695 254
soka-so@soaplzen.cz

SOkA Tachov

Plánská 2037, 347 01 Tachov
tel. 374 723 214, 374 722 119, fax 374 723 214
soka-tc@soka-tc.cz

Uvedené adresy jsou základní, kromě nich většina archivářů využívá osobní adresu v podobě prijmeni@soaplzen.cz (např. novakova@soaplzen.cz). V případě konkrétních dotazů je tak možné se obracet přímo na jednotlivé pracovníky.

ROČENKA STÁTNÍHO OBLASTNÍHO ARCHIVU V PLZNI 2004

Redakční rada: Miroslav Eisenhammer (výkonný redaktor), Hana Hrachová,

Jitka Chmelíková, Petr Mužík, Věra Steinbachová.

Vydal Státní oblastní archiv v Plzni v r. 2005

Tisk textu: Státní okresní archiv v Rokycanech, Jeřabinová 96,

337 01 Rokycany III, tel. 371 722 739, fax 371 722 872,

e-mail: soka-ro@soaplzen.cz